

تلاشی در مسیر موفقیت

- دانلود گام به گام تمام دروس ✓
- دانلود آزمون های قلم چی و گاج + پاسخنامه ✓
- دانلود جزوه های آموزشی و شب امتحانی ✓
- دانلود نمونه سوالات امتحانی ✓
- مشاوره کنکور ✓
- فیلم های انگیزشی ✓

 www.ToranjBook.Net

 [ToranjBook_Net](https://t.me/ToranjBook_Net)

 [ToranjBook_Net](https://www.instagram.com/ToranjBook_Net)

<p>درس ۱ نام طراح: اعظم فصیحی زاده زرین شریفیان پور</p>	<p>بسمه تعالی معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش دفتر آموزش متوسطه نظری دبیر خانه راهبردی کشوری درس تاریخ تهیه شده در استان اصفهان</p>	<p>محتوای نوشتاری کتاب تاریخ ۳ (ایران و جهان معاصر) سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹</p>
---	---	--

موضوع: تاریخ نگاری و گونه های منابع دوره معاصر

اهداف یادگیری: سیر تحولات تاریخ نگاری در ایران را بداند و منابع دوره معاصر را شناسایی و دسته بندی کند.

منابع پیشنهادی برای مطالعه بیشتر:

- ۱- تاریخ نگاری در ایران از برتولد اشپولر
- ۲- ناسخ التواریخ از سپهر
- ۳- سفرنامه خانیکوف، خانیکوف، نیکولای ولایمیریوچ

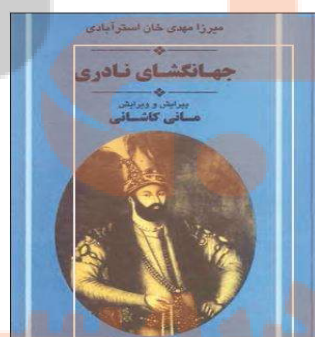
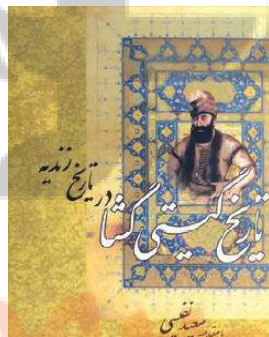
چکیده نکات مهم درس:

تاریخ نگاری سنتی و میراث تاریخی

ویژگی های تاریخ نگاری سنتی

- ثبت وقایع شاهان و امور آنها
- تألیف آثار خود با خصوصیات ادبی
- داشتن زبان تملق و مدح پادشاهان
- سخت بودن سبک نگارش آنها
- بی توجهی به تفسیر و تحلیل وقایع

در منابعی مانند تحقیقات رجالی، کتاب شناسی ها، زندگی نامه های عالمان و بزرگان می توان اطلاعات ارزشمندی درباره زندگی اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی گذشتگان پیدا کرد.

دو نمونه از کتاب هایی که با شیوه تاریخ نویسی سنتی به نگارش در آمده

تاریخ نگاری جدید در ایران

در دوره معاصر شکل جدیدی از تاریخ نگاری در ایران رواج یافت که از نظر بینش و روش با تاریخ نویسی سنتی متفاوت بود.

زمینه های پیدایش تاریخ نگاری نوین در ایران:

۱- جنگ های ایران و روسیه در دوران پادشاهی فتحعلی شاه قاجار، توجه زمامداران و نخبگان ایران را به دنیای غرب جلب کرد.

۲- در جست وجوی درک علل پیشرفت جوامع غربی و عقب ماندگی جامعه ایران بر آمدند.

۳- از زمان عباس میرزا (ولیعهد فتحعلی شاه) ترجمه آثار اروپایی به تدریج آغاز شد.

نتایج ترجمه آثار اروپایی به زبان فارسی :

- تأثیر بسزایی در آشنایی نویسندگان و مورخان ایرانی با بینش و روش مورخان اروپایی داشت.

- شیوه تاریخ نگاری سنتی مورد انتقاد متفکران و مورخان این عهد قرار گرفت.

- زمینه های شکل گیری تاریخ نگاری جدید را فراهم کرد.

۱- کتیبه های بیستون و طاق بستان رمز گشایی شد.

۲- اطلاعات دقیق و جدید درباره تاریخ ایران به دست آمد.

۳- منابع نوینی را پیش روی مورخان قرار داد.

۴- گسترش کشفیات باستان شناسی زمینه تحولی عمیق و اساسی در تاریخ نگاری سنتی ایران فراهم کرد.

پیامدهای فعالیت های علمی باستان شناسان اروپایی

سر هنری راولینسون، همسر و دیپلمات انگلیسی در عصر قاجار، نخستین شرق شناسی بود که با مطالعه کتیبه بیستون موفق به خواندن خط میخی شد.

انتقاد به تاریخ نویسی سنتی

کسانی که به تاریخ نگاری سنتی انتقاد کردند.	
خاوری شیرازی	از پیشگامان انتقاد به تملق و متکلف نویسی، خاوری شیرازی مورخ مشهور زمان فتحعلی شاه و نویسنده تاریخ ذوالقرنین است.
میرزا محمدجعفر خورموجی	از مورخان ناصری و مؤلف کتاب حقایق الاخبار ناصری، که نخستین کسی است که واقعیت قتل امیر کبیر را بازتاب داده است.
محمدحسن خان اعتماد السلطنه	با آگاهی از روش و بینش تاریخ نگاری اروپایی گام بلندی در حوزه تاریخ نویسی عصر قاجار برداشت او در یکی از آثارش به نام صدرالتواریخ امیر کبیر را ستایش می کند.
میرزا فتحعلی خان آخوندزاده	او در رساله ایراد، شیوه تاریخ نویسی رضاقلی خان هدایت را به دلیل استفاده از شعر در بیان رویدادها و به کاربردن الفاظ مصنوع ادبی مورد انتقاد قرارداد.
میرزا آقاخان کرمانی	او معتقد بود که مورخان جدید اروپایی با بررسی سیر حوادث و مطالعه علل و نتایج رویدادها به قوانینی دست یافته اند که آن را حکمت تاریخی می نامند.

روش و بینش تاریخ نگاری جدید

روش تاریخ نگاری جدید:

-تاریخ نویسان و پژوهشگران با استفاده از روش تحقیق علمی بهره برداری از منابع و اسناد و مدارک معتبر و گزینش و نقد آنها، رویدادهای تاریخی را ارزیابی می کردند.

-از نتایج تحقیقات علمی چون باستان شناسی، زبان شناسی، جغرافیا، جامعه شناسی و اسطوره شناسی استفاده شد.

عوامل ترویج و توسعه روش پژوهش علمی تاریخ در ایران

گسترش مدارس جدید- تأسیس دانشگاه- رواج آموزش تاریخ به عنوان یک رشته علمی- ایجاد مراکز تحقیقاتی - نشریات تخصصی در حوزه مطالعات تاریخی -تألیف، ترجمه و نشر کتاب ها و مقاله های علمی فراوان

بینش تاریخ نگاری جدید:

در تاریخ نویسی نوین، جنبه های گوناگون حیات انسانی اعم از سیاسی، نظامی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی بررسی می شود.

انقلاب مشروطیت تأثیر عمیقی بر دگرگونی بینش مورخان ایرانی داشت و این بینش در کتاب تاریخ بیداری ایرانیان نوشته میرزا محمد ناظم الاسلام کرمانی پدیدار شد.

رویدادهای مهمی که تأثیر عمیقی بر بینش مورخان ایرانی گذاشت، انقلاب مشروطیت-نفوذ و دخالت کشورهای استعمار گر-جنگ جهانی اول و دوم-اشغال ایران-جنبش ملی شدن نفت و انقلاب اسلامی بود.

محمد ابراهیم باستانی پاریزی

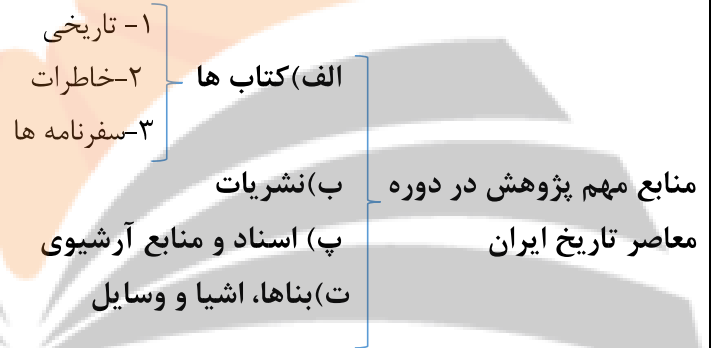
عباس اقبال آشتیانی

میرزا حسن خان مشیرالدوله بیرنیا

گونه های منابع تاریخی در دوره معاصر

منابع پژوهش در دوره معاصر تاریخ ایران نسبت به دوران پیش از آن، کثرت و تنوع فراوانی دارند.

الف) کتاب ها

۱- **تاریخی:** در دوره قاجار مورخان ایرانی و چند تن از اروپاییان کتاب هایی درباره تاریخ ایران نوشتند که جزء منابع آن دوره است.

۲- خاطرات

در دوره معاصر عده ای از شخصیت ها اقدام به نگارش خاطرات خود می کردند. این آثار حاوی اطلاعات ارزشمندی درباره اوضاع سیاسی، نظامی، اقتصادی و فرهنگی و شرح حال رجال این دوره اند که به ندرت در سایر منابع یافت می شود.

۳- سفرنامه ها

در عصر قاجار سفرنامه نویسی گسترش فراوانی یافت از ناصرالدین شاه و مظفرالدین شاه سفرنامه های متعددی به جا مانده است.

ب) نشریات

نشریه (روزنامه) در دوره قاجار به ایران راه یافت. نشریات از طریق آگاهی بخشی عمومی، تأثیرات فکری، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی زیادی بر جامعه ایرانی گذاشتند.

اولین روزنامه را میرزا صالح شیرازی در سال (۱۲۵۳ق) با عنوان کاغذ اخبار در تهران منتشر کرد.

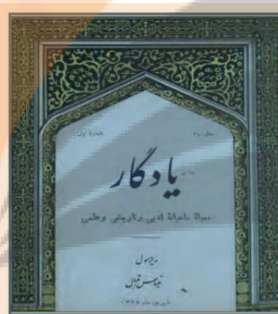
چند سال بعد امیرکبیر برای رشد آگاهی های سیاسی و اجتماعی مردم و توسعه فکری و فرهنگی جامعه روزنامه وقایع اتفاقیه را منتشر کرد که بعداً به روزنامه دولت علیه ایران تغییر نام داد.

به دلیل ماهیت استبدادی حکومت قاجار و نبود آزادی بیان برخی از روزنامه نگاران در خارج از کشور اقدام به چاپ روزنامه به زبان فارسی می کردند.

پس از پیروزی انقلاب مشروطه، نشریات رشد سریعی پیدا کردند کردند.

صفحه اول روزنامه وقایع اتفاقیه

روی جلد مجله یادگار

پ) اسناد و منابع آرشیوی

اسناد تاریخی از مهم ترین منابع پژوهش تاریخی به شمار می رود و شامل کلیه مکاتبات حکومتی، فرمان ها، معاهدات سیاسی، نامه های شخصی و اداری، اسناد مالی و قضایی، گزارش های اقتصادی، فرهنگی، نظامی و حقوقی می شوند.

آرشیو: محلی است که برای نگهداری، حفاظت، مرمت، طبقه بندی و آماده سازی اسناد و استفاده محققان ایجاد شده است.

آرشیو ملی: آرشیو ملی هر کشور محل نگهداری اسناد و مدارک با ارزش و معتبر مربوط به آن کشور است.

ایرج افشار یکی از برجسته ترین سند پژوهان و نسخه نویسان است.

آرشیو ملی ایران

ت) بناها، اشیا و وسایل

آثار معماری که شامل بناها، خیابان ها، کوچه ها و میدان ها، اشیا و لوازم به جا مانده، سکه ها، جواهر آلات، مهرها، نشان ها و سایر وسایلی که از عصر قاجار و حتی پهلوی به جا مانده است.

بشقاب سفال مینایی-دوره قاجار

سکه فتحعلی شاه قاجار

خلاصه درس:

در دوره قاجار به دلیل ارتباط با غرب، تغییر و تحولات زیادی از نظر روش و بینش در تاریخ نگاری ایران به وجود آمد و عده ای از مورخین تاریخ نگاری سنتی را به باد انتقاد گرفتند. در این درس هم چنین با گونه های منابع تاریخی که شامل کتاب ها، خاطرات، سفرنامه ها، نشریات، اسناد و منابع آرشیوی و بناها، اشیا و وسایل آشنا می شوند.

سؤالات صحیح، غلط درس اول

الف) اولین پیشگام انتقاد به تملق و متکلف نویسی در زمان فتحعلی شاه رضاقلی هدایت بود.

ب) ریاست دارالترجمه همایونی در زمان ناصرالدین شاه را محمد حسن خان اعتمادالسلطنه به عهده داشت.

پ) در دوره قاجار آخوند زاده با وجود اینکه مورخ نبود، اما به صورت علمی تاریخ نویسی سنتی را نقد کرد.

ت) نشریات پس از پیروزی انقلاب مشروطه رشد سریعی داشت.

ث) نام روزنامه ای که امیرکبیر چاپ کرد، قانون بود که بعدها به روزنامه دولت علیه تغییر نام یافت.

سؤالات جور کردنی درس اول

ب	الف
۱- میرزا محمد جعفر خورموجی	الف) کسی که تاریخ نویسی سنتی را به شیوه علمی نقد کرد.
۲- محمد حسن خان اعتمادالسلطنه	ب) او به نقش طبقات مختلف در انقلاب مشروطه اهمیت داد.
۳- خاوری شیرازی	پ) مورخ عصر قاجار واقعیت قتل امیر کبیر را بیان کرده است.
۴- میرزا فتحعلی خان آخوند زاده	ت) در کتاب صدرالتواریخ از امیر کبیر ستایش کرده است.
۵- میرزا محمد ناظم الاسلام کرمانی	ث) او به حقیقت نویسی و مختصر نویسی در تاریخ توجه کرد.
۶- رضاقلی خان هدایت	

سوالات تستی درس اول

- ۱- کدام گزینه در مورد محمد حسن خان اعتمادالسلطنه درست نیست؟
(الف) تاریخ نویسی درباری بود.
(ب) از مورخان مشهور دوره ناصرالدین شاه بود.
(ج) ریاست دارالترجمه همایونی را به عهده داشت.
(د) او از پرده پوشی ها و مداحی های رایج عصر خود دور بود.
- ۲- کدام عامل در ایران منابع نوینی را پیش روی مورخان قرار داد و زمینه ساز تحولی عمیق و اساسی در تاریخ نگاری سنتی شد؟
(الف) توجه به آثار اروپایی
(ب) تشکیل دارالترجمه همایونی
(ج) کشفیات باستان شناسی
(د) تشکیل دارالطباعه
- ۳- این جمله از کدام یک از مورخان عصر قاجار می باشد؟
« تاریخ نگار را هم لازم است که راست گفتاری پیشه کند.....فرشته را دیو نخواند و دیو را فرشته نداند»
(الف) میرزا محمد جعفر خورموجی
(ب) محمد حسن خان اعتمادالسلطنه
(ج) میرزا محمد جعفر خورموجی در کتاب حقایق الاخبار ناصری
(د) میرزا محمد ناظم الاسلام کرمانی در کتاب تاریخ بیداری ایرانیان
- ۴- کدام یک از مورخان عصر قاجار واقعیت قتل امیر کبیر را بیان کرده است؟ نام کتاب او چیست؟
(الف) میرزا محمد جعفر خورموجی در کتاب حقایق الاخبار ناصری
(ب) میرزا محمد ناظم الاسلام کرمانی در کتاب تاریخ بیداری ایرانیان
(ج) محمد حسن خان اعتمادالسلطنه در کتاب صدر التواریخ
(د) خاوری شیرازی در کتاب تاریخ ذوالقرنین
- ۵- کدام یک از شخصیت های زیر با وجود اینکه مورخی درباری بود اما سعی کرد از پرده پوشی ها و مداحی های مورخان رسمی عصر خود دور باشد؟
(الف) میرزا محمد جعفر خورموجی
(ب) میرزا فتحعلی خان آخوند زاده
(ج) محمد حسن خان اعتمادالسلطنه
(د) خاوری شیرازی
- ۶- کدام یک از مورخان عصر قاجار به حکمت تاریخی اروپائیان اعتقاد داشت؟
(الف) میرزا آقاخان کرمانی
(ب) محمد حسن خان اعتمادالسلطنه
(ج) میرزا فتحعلی خان آخوند زاده
(د) میرزا محمد جعفر خورموجی
- ۷- شیوه تاریخ نویسی رضا قلی خان هدایت به دلیل استفاده از شعر در بیان رویدادها و به کاربردن الفاظ مصنوع مورد انتقاد چه کسی قرار گرفت؟

الف) میرزا محمد جعفر خورموجی

ب) میرزا فتحعلی خان آخوند زاده

ج) محمد حسن خان اعتمادالسلطنه

د) خاوری شیرازی

۸- کدام یک از موارد زیر جزء ویژگی های روش تاریخ نگاری جدید نیست؟

الف) استفاده از منابع و اسناد معتبر و گزینش و نقد آنها

ب) استفاده از نتایج تحقیقات علوم دیگر

ج) استفاده از روش تحقیق علمی

د) بررسی جنبه های گوناگون حیات انسانی

۹- اساس کار در تاریخ نگاری سنتی چه بوده است؟

الف) بررسی علل و نتایج حوادث

ب) بررسی جنبه های گوناگون حیات انسانی

ج) بررسی زندگی پادشاهان و شرح فتوحات آنان

د) تأکید بر ساده نویسی و عدم تملق و چاپلوسی

۱۰- کدام مورد از عواملی که در دوره معاصر کمک شایانی به ترویج و توسعه روش پژوهش علمی تاریخ در ایران کرد، نیست؟

الف) تأسیس دانشگاه

ب) ایجاد مراکز تربیتی

ج) رواج آموزش تاریخ به عنوان یک رشته علمی

د) گسترش مدارس جدید

۱۱- کدام کتاب به نقش طبقات اجتماعی مختلف در انقلاب مشروطه اشاره کرده است؟

الف) کتاب حقایق الاخبار ناصری از میرزا محمد جعفر خورموجی

ب) کتاب تاریخ بیداری ایرانیان از میرزا محمد ناطم الاسلام کرمانی

ج) کتاب صدر التواریخ از محمد حسن خان اعتمادالسلطنه

د) کتاب تاریخ ذوالقرنین از خاوری شیرازی

۱۲- از کدام شخصیت به عنوان برجسته ترین سند پژوه و نسخه شناس در دوره معاصر یاد می کنند؟

الف) حسن پیرنیا

ب) عباس اقبال آشتیانی

ج) عبدالحسین زرین کوب

د) ایرج افشار

۱۳- هدف امیر کبیر از چاپ و انتشار روزنامه وقایع اتفاقیه چه بود؟

الف) برای رشد آگاهی های سیاسی، اجتماعی و توسعه فکری، فرهنگی جامعه

ب) برای آگاهی یافتن مردم ایران از پیشرفت های کشورهای متمدن غربی

ج) برای آگاهی یافتن مردم ایران از اقدامات دولت برای پیشرفت کشور

د) با هدف بیداری فکری ایرانیان در جهت مبارزه با استبداد حکومت

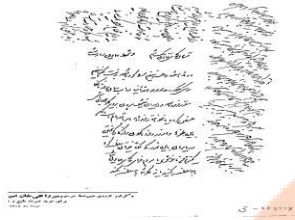
۱۴- تصویر مقابل جزء کدام یک از منابع پژوهش تاریخی است؟

الف) کتاب

ب) سفرنامه

ج) اسناد

د) نشریات

۱۵- تصویر سکه مقابل جزء کدام یک از منابع پژوهش تاریخی است؟

الف) بناها، اشیاء و وسایل ب) سفرنامه ج) اسناد د) نشریات

سؤالات تکمیلی درس اول

- الف) ترجمه آثار اروپایی در زمان قاجار از زمان شروع شد.
- ب) خاوری شیرازی مورخ مشهور زمان و نویسنده کتاب است.
- پ) محمد حسن خان اعتمادالسلطنه در کتاب به ستایش می پردازد.
- ت) اساسی ترین و مهم ترین اسناد و مدارک با ارزش هر کشور در آن نگهداری می شود.
- ث) سفرنامه نویسی در دوره گسترش فراوانی یافت.
- ج) اولین روزنامه در ایران به نام روزنامه توسط و در شهر تهران منتشر شد.

سؤالات کوتاه جواب درس اول

- الف) تراجم و تذکره ها جزء کدام یک از منابع پژوهش تاریخ در دوره معاصر است؟
- ب) اولین کسی که واقعیت قتل امیرکبیر را بیان کرده است چه کسی بود؟
- پ) به قوانینی که از بررسی سیر حوادث و علل و نتایج آن به دست می آید چه می گویند؟

سؤالات تشریحی درس اول

- ۱- برجسته ترین ویژگی های تاریخ نگاری سنتی چیست؟ آنها را بنویسید.
- ۲- نام دو اثر که به شیوه ی تاریخ نگاری سنتی به نگارش در آمده را با مؤلف آنها و دوره ی مربوطه ی آن بنویسید؟

۳- نویسنده کتاب حقایق الاخبار ناصری چه کسی بود و مهم ترین واقعیتی که در این کتاب به آن اشاره شده است چیست؟

۴- میرزا فتحعلی خان آخوند زاده در رساله خود به شیوه تاریخ نویسی چه کسی و به چه دلیل ایراد وارد کرد؟
۵- چه کسانی نسبت به تاریخ نویسی سنتی انتقاد کردند؟ نام آنها را بنویسید.

۶- در تاریخ نگاری جدید (نوین) در روش کار مورخان چه تغییراتی به وجود آمد؟

۷- چه عواملی در دوران معاصر کمک شایانی به ترویج و توسعه روش پژوهش علمی تاریخ در ایران کرد؟

۸- در تاریخ نگاری جدید (نوین) در بینش کار مورخان چه تغییراتی به وجود آمد؟

۹- کدام حادثه تأثیر عمیقی بر دگرگونی بینش مورخان ایرانی داشت و این نوع بینش به بهترین شکل در کدام کتاب و کدام نویسنده بود؟

۱۰- علت اهمیت کتاب تاریخ بیداری ایرانیان چیست؟

۱۱- کدام حوادث و وقایع سیاسی ایران تأثیر عمیقی بر بینش مورخان جدید ایران بر جای گذاشت؟

۱۲- گونه های منابع تاریخی در دوره معاصر را نام ببرید.

۱۳- در دوره معاصر معمولاً چه کسانی اقدام به نوشتن کتاب های خاطرات می کردند؟

۱۴- کتابهای خاطراتی که در دوره ی معاصر به نگارش در آمده حاوی چه اطلاعات ارزشمندی است؟

۱۵- در عصر قاجار چه کسانی اقدام به نوشتن سفرنامه ها نمودند؟

۱۶- علت اهمیت فوق العاده سفرنامه ها در چیست؟

۱۷- علت اهمیت نشریات در دوره معاصر چیست؟

۱۸- امیر کبیر با چه هدفی اقدام به چاپ روزنامه وقایع اتفاقیه نمود؟

۱۹- علت انتشار روزنامه های فارسی زبان، در خارج کشور چه بود؟

۲۰- وضعیت نشریات در دوره پهلوی و جمهوری اسلامی چگونه بود؟

۲۱- اسناد تاریخی شامل چه چیزهایی می شود؟

۲۲- با توجه به اهمیت اسناد در پژوهش ها، کشورها چه اقداماتی در این زمینه انجام داده اند؟

۲۳- منظور از آرشیو ملی چیست؟

۲۴- اسناد حاوی چه اطلاعات ارزشمندی می باشد؟

۲۵- در مورد تصویر مقابل هر چه می دانید بنویسید.

سؤالات صحیح و غلط درس اول

الف) غلط

ب) صحیح

پ) صحیح

ت) صحیح

ث) غلط

ج) صحیح

سؤالات جور کردنی درس اول

الف) گزینه ۴- میرزا فتحعلی خان آخوند زاده

ب) گزینه ۵- میرزا محمد ناظم الاسلام کرمانی

پ) گزینه ۱- میرزا محمد جعفر خورموجی

ت) گزینه ۲- محمد حسن خان اعتمادالسلطنه

ث) گزینه ۳- خاوری شیرازی

سؤالات تستی درس اول

۱- گزینه الف) اولین کسی است که واقعیت قتل امیرکبیر را بیان کرده است.

۲- گزینه ج) کشفیات باستان شناسی

۳- گزینه د) خاوری شیرازی

۴- گزینه الف) میرزا محمد جعفر خورموجی در کتاب حقایق الاخبار ناصری

۵- گزینه ج) محمد حسن خان اعتمادالسلطنه

۶- گزینه الف) میرزا آقاخان کرمانی

- ۷- گزینه ب) میرزا فتحعلی خان آخوندزاده
 ۸- گزینه ب) استفاده از نتایج تحقیقات علوم دیگر
 ۹- گزینه ج) بررسی زندگی پادشاهان و شرح فتوحات آنان
 ۱۰- گزینه ب) ایجاد مراکز تربیتی
 ۱۱- گزینه ب) کتاب تاریخ بیداری ایرانیان از میرزا محمد ناظم الاسلام کرمانی
 ۱۲- گزینه د) ایرج افشار
 ۱۳- گزینه ا) الف) برای رشد آگاهی های سیاسی، اجتماعی و توسعه فکری، فرهنگی جامعه
 ۱۴- گزینه ج) اسناد
 ۱۵- گزینه الف) بناها، اشیاء و وسایل

سؤالات تکمیلی درس اول

- الف) عباس میرزا
 ب) فتحعلی شاه - تاریخ ذوالقرنین
 پ) صدرالتواریخ - امیرکبیر
 ت) آرشیو
 ث) قاجار
 ج) کاغذخبر- میرزا صالح شیرازی

سؤالات کوتاه جواب درس اول

- الف) زندگی نامه ها
 ب) میرزا محمد جعفر خورموجی
 پ) حکمت تاریخی
 سوالات تشریحی
 ۱- بررسی زندگی پادشاهان و شرح فتوحات آنان - استفاده از زبان تملق و مدح پادشاهان - سبک نگارش سخت و استفاده از موضوع ادبی و لغات عربی - عدم تحلیل و تفسیر آثار
 ۲- جها ننگشای نادری و دره نادر - از میرزا مهدی استرآبادی
 ۳- میرزا محمد جعفر خورموجی و نخستین کسی بود که واقعیت مرگ امیرکبیر را بر ملا کرد.
 ۴- میرزا فتحعلی خان آخوندزاده از متفکران دوره قاجار در رساله ایراد شیوه تاریخ نویسی رضاقلی خان هدایت را به دلیل استفاده از شعر در بیان رویداد و به کار بردن الفاظ مصنوع ادبی مورد انتقاد قرار داد.
 ۵- خاوری شیرازی - میرزا محمدجواد خورموجی - میرزا فتحعلی خان آخوندزاده - میرزا آقاخان کرمانی
 ۶- الف) استفاده از روش های تحقیق علمی (ب) زبان ساده و بدون تکلف
 ۷- تاریخ نویسان و پژوهشگران با استفاده از روش تحقیق علمی بهره برداری از منابع و اسناد و مدارک معتبر و گزینش و نقد آنها، رویدادهای تاریخی را ارزیابی می کردند و یافته های علمی خود را به زبانی ساده می نوشتند. و از نتایج تحقیقات

علمی چون باستان شناسی، زبان شناسی، جغرافیا، جامعه شناسی و اسطوره شناسی در مطالعه تاریخ بهره مند می شدند.

۸- اساس کار تاریخ نگاری سنتی، بررسی زندگی پادشاهان و شرح فتوحات آنان بود اما در تاریخ نویسی نوین، جنبه های گوناگون حیات انسانی اعم از سیاسی، نظامی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی بررسی می شود.

۹- انقلاب مشروطیت- در کتاب تاریخ ایرنیا از میرزا محمد ناظم السلام کرمانی که به نقش مردم از جمله نقش طبقات اجتماعی اشاره شده است.

۱۰- توجه به نقش مردم از جمله نقش طبقات اجتماعی

۱۱- الف) دخالت و نفوذ کشور های استعمار گر ، جنگ های جهانی اول و دوم و اشغال ایران ، جنبش ملی شدن نفت و انقلاب اسلامی

۱۲- انواع کتاب ها (تاریخی - ادبی - سفرنامه - نشریات (مجله و روزنامه) تراجم)

۱۳- شخصیت های سیاسی - نظامی - اقتصادی و فرهنگی ویا مردم عادی

۱۴- این آثار حاوی اطلاعاتی ارزشمندی درباره اوضاع سیاسی - اجتماعی - اقتصادی و فرهنگی و شرح حال رجال این دوره

۱۵- مقام و رجال های سیاسی- فرهنگی و اقتصادی علاوه بر آنها سفرا بزرگان و جهانگردان خارجی

۱۶- زیرا حاوی اطلاعات ارزشمندی درباره موضوع های اقتصادی مانند ، مالیات ، گمرک ، راه ، مسائل اجتماعی از قبیل آداب و رسوم پوشاک تغذیه و مباحث فرهنگی و دینی هنری و معماری هستند.

۱۷- نشریات از طریق آگاهی بخشی عمومی، تأثیرات فکری، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی زیادی بر جامعه ایرانی گذاشتند.

۱۸- با هدف رشد آگاهی سیاسی و اجتماعی مردم- و توسعه فکری و فرهنگی جامعه

۱۹- بدلیل ماهیت استبدادی حکومت قاجار و نبود آزادی بیان

۲۰- در دوران پهلوی و جمهوری اسلامی با وجود نوسان فعالیت های مطبوعاتی و شمار نشریات توسعه فراوانی یافت و مجله های تخصصی تاریخی منتشر شد.

۲۱- شامل کلیه مکاتبات حکومتی - فرمان ها- معاهدات سیاسی - نامه های شخصی و اداری- اسناد مالی و قضایی گزارش های اقتصادی فرهنگی نظامی و حقوقی میشود.

۲۲- محلی برای نگهداری - حفاظت - مرمت طبقه بندی و آماده سازی آنها و استفاده محققان ایجاد شده که به آن آرشیو میگویند.

۲۳- آرشیو هر کشور محل نگهداری اسناد و مدارک با ارزش و معتبر مربوط به آن کشور است.

۲۴- اسناد حاوی اطلاعاتی ارزشمندی درباره مسائل و موضوع های سیاسی اداری - اقتصادی (مالی - ملکی و معاملات) و فرهنگی دیدگاه و عملکرد افراد شخصیت ها احزاب و گروه های سیاسی و مذهبی است.

۲۵- به این مکان آرشیو گفته میشود که در آن اسناد و مدارک ارزشمند و معتبر کشورمان نگهداری میشود.

سؤالات امتحانات نهایی

تأسیس دارالترجمه همایونی در دوره قاجار چه تأثیری بر تاریخ نگاری این دوره داشت؟
تعریف اصطلاح حکمت تاریخی

نشر آنچه بودک

تلاشی در مسیر موفقیت

<p>درس: ۲ نام طراح: اعظم فصیحی زاده- زرین شریفیان پور</p>	<p>بسمه تعالی معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش دفتر آموزش متوسطه نظری دبیرخانه راهبردی کشوری درس تاریخ تهیه شده در استان اصفهان</p>	<p>محتوای نوشتاری کتاب تاریخ ۳ (ایران و جهان معاصر) سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹</p>
---	--	--

موضوع: ایران و جهان در آستانه دوره معاصر

اهداف: آشنایی با علل و آثار و پیامد رویدادها و تحولات مهم سیاسی، اجتماعی و سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و هم چنین انقلاب های بزرگ جهان در دوره معاصر

منابع مطالعاتی پیشنهادی

- ۱- تاریخ تحولات سیاسی، اجتماعی ایران در دوره های افشاریه و زندیه از رضا شعبانی
- ۲- از نادر تا کودتای رضاخان از علی اصغر شمیم
- ۳- تاریخ قرن هیجدهم و انقلاب کبیر فرانسه و امپراتوری ناپلئون از آلبر ماله
- ۴- انقلاب صنعتی از تامس ساو تکلیف اشتن
- ۵- اعلامیه استقلال آمریکا از دان ناردو ترجمه مهدی حقیقت خواه

چکیده نکات مهم درس

ایران از نادرشاه افشار تا آقامحمد خان قاجار

افغان ها به دلیل ناتوانی در تسلط بر تمام فلمرو صفوی و نا آشنایی با اصول کشور داری نتوانستند، حاکمیت مقتدری در ایران تشکیل دهند.
در این زمان روسیه شمال ایران و عثمانی، غرب ایران را به اشغال خود در آوردند.

تأسیس حکومت افشاریه

در عصر صفوی ایل افشار برای محافظت از مرزهای خراسان در برابر هجوم ازبکان به نواحی شمال آن دیار کوچانده شدند.

مجسمه نادرشاه افشار - باغ نادری - مشهد

نادر، سرداری در رکاب شاهزاده صفوی

تیماسب یکی از پسران شاه سلطان حسین صفوی با کمک سردار نادر افشار و فتحعلی خان قاجار که از سران ایل قاجار بود، توانستند خراسان را از اشغال افغان ها خارج کنند.

اقدامات نادر افشار

الف) زمینه داخلی: طی چندین جنگ افغان را شکست داد.

ب) در زمینه خارجی:

عثمانی: ارتش نادر طی چندین جنگ بر ارتش عثمانی پیروز شد و سرزمین های اشغال شده ایران را آزاد کرد.
روسیه: روس ها با مشاهده توان نظامی نادر و جنگجویان نیروهای خود را از ایران بیرون بردند.

نقشه لشکرکشی ها و جنگ های نادر

نادر شاه ایران

نادر در ابتدا تهماسب دوم را به بهانه بی کفایتی از سلطنت خلع کرد

➤ موروئی شدن سلطنت در خاندان او	شروط نادر برای پذیرفتن سلطنت
➤ حمایت نکردن بزرگان و رؤسای قبایل و طوایف از خاندان صفوی	
➤ حل اختلافات مذهبی با دولت عثمانی	

تلاش های نادر برای حل مذهبی با عثمانی به دلیل کارشکنی های عثمانی و گرفتاری های داخلی و

خارجی نادر به نتیجه مطلوب نرسید و شیعه تضعیف شد.

دلایل عدم توفیق نادر برای اینکه زمینه را برای ثبات و امنیت پایدار، انتقال آرام قدرت و تثبیت حکومت افشاریه پس از خود فراهم کند. ۱- اشتغال پیوسته او به جنگ ۲- مالیات های اضافی که از مردم برای تأمین هزینه های جنگ گرفته می شد. ۳- بدگمانی وی به نزدیکان و بزرگان کشور و برخورد خشن با آنان در سال های پایانی حکومتش توجه نادر به تقویت قوای نظامی و غفلت از دیگر عوامل مؤثر بر پایداری حکومت از علل زوال دوران نادری است.

افشاریان پس از نادر

مدعیان جانشینی نادر: افرادی از خاندان نادر - سرداران نادر - سران برخی ایل ها - منتسبین به خاندان صفوی

بعد از نادر شاه، (عادل شاه و ابراهیم شاه) سپس نوه نادر (شاهرخ) به قدرت رسیدند که شاهرخ از قلمرو وسیع نادر به شهر مشهد بسنده کرد و حکومت شاهرخ تا زمان آقامحمدخان قاجار ادامه داشت. (۱۲۱۲ق).

به قدرت رسیدن زندیان

کریم خان بعد از تأسیس زندیه شیراز را به عنوان پایتخت خود انتخاب کرد. کریم خان، با پرهیز از سیاست جنگ و کشور گشایی، آرامش، آسایش، رونق و رفاه و شکوفایی علمی و فرهنگی نسبی قلمرو خود به ویژه فارس را فراهم آورد. او خود را وکیل الرعایا خواند. خصوصیات اخلاقی کریم خان: مدارا با دشمنان، همدردی با مردم، ساده زیستی و رفتار مناسب با اقلیت های دینی و مذهبی

نقشه ایران در دوران زندیه

ایران پس از کریم خان

نتایج رقابت ها و کشمکش های جانشینان کریم خان فرو پاشی سیاسی و اقتصادی و آسیب دیدن توان نظامی و اداری کشور بود.

علت شکست لطفعلی خان از آقا محمد خان: غرور، اشتباهات نظامی و روی گردانی بزرگانی چون ابراهیم خان کلانتر، از دربارش

با مرگ **لطفعلی خان** سلسله زندیه منقرض شد. (۱۲۰۹ق)

روابط خارجی ایران در دوره افشاریه و زندیه

مناسبات سیاسی و اقتصادی ایران با جهان خارج در دوران افشاریه و زندیه به علت **درگیری های داخلی و بی ثباتی سیاسی** نسبت به عصر صفوی کاهش یافت.

مهم ترین مسائل خارجی ایران در این دوران برخوردهای سیاسی، نظامی با روسیه و عثمانی بود. تلاش های نادرشاه برای حل اختلافات مذهبی با عثمانی، منجر به عقد معاهده صلح میان دو طرف شد که تا اواخر حکومت کریم خان، که سپاه زندیه بصره را تصرف کرد دوام آورد.

مناسبات سیاسی و اقتصادی و ارتباطات فرهنگی ایران با کشورهای اروپایی	
<p>➤ نادر برای انگلیسی ها معافیت های گمرکی در نظر گرفت و سعی کرد، از دانش آنان در زمینه نیروی دریایی در دریای مازندران و خلیج فارس استفاده کند. به همین منظور جان التون انگلیسی را استخدام کرد.</p>	نادرشاه
<p>➤ هیئت هایی از فرانسه و انگلیس برای گرفتن امتیاز و ایجاد مراکز تجاری به ایران آمدند، اما چون به توافق نرسیدند، گشایشی در روابط صورت نگرفت.</p>	کریم خان

نظام اداری و سیاسی

علت اینکه سازمان اداری و دیوانی ایران در عصر افشار و زندیه اعتبار و قوت سابق را نداشت، حاکمیت عناصر

ایلی، غلبه تفکر نظامی گری، بی ثباتی سیاسی و کوتاه بودن دوران استقرار این سلسله ها بود. حکومت نادرشاه بر اقتدار گرایی، استبداد مطلق شاه و تمرکز بر امور نظامی و ارتش متکی بود. و نهادهای اداری در عصر او رونق چندانی نداشتند.

نادرشاه به دیوانسالاری توجهی نداشت و شهری را به عنوان پایتخت انتخاب نکرد. البته مشهد و کلات به عنوان پایتخت او یاد شده است ولی این مراکز بیشتر محل گردآوری خزائن و غنایم نادر بود.

اقتصاد، تجارت و کشاورزی

پس از صفویان به علت جنگ ها و آشوب های داخلی و اشغال بخش هایی از نواحی غربی و شمالی ایران توسط عثمانی و روسیه، کشاورزی و تجارت ایران دچار ضعف و رکود شدیدی شد.

علت ضعف و رکود شدیدی کشاورزی و تجارت ایران در دوره نادرشاه

تداوم جنگ های داخلی و خارجی
نیاز تشکیلات نظامی به نیروی رزمنده، به کاهش شدید نیروی انسانی در بخش کشاورزی منجر شد.
مالیات های سنگینی که از مردم برای تأمین هزینه های نظامی گرفته می شد.

عوامل رونق اقتصادی در دوره کریم خان زند

آرامش و ثبات سیاسی نسبی، کاهش مالیات ها، دربار کم تجمل و تلاش کریم خان برای تثبیت قیمت کالاها از جمله عوامل رونق اقتصادی این دوره بود.

اقتصاد، تجارت و کشاورزی

پس از صفویان به علت جنگ ها و آشوب های داخلی و اشغال بخش هایی از نواحی غربی و شمالی ایران توسط عثمانی و روسیه، کشاورزی و تجارت ایران دچار ضعف و رکود شدیدی شد.

علت ضعف و رکود شدیدی کشاورزی و تجارت ایران در دوره نادرشاه

تداوم جنگ های داخلی و خارجی
نیاز تشکیلات نظامی به نیروی رزمنده، به کاهش شدید نیروی انسانی در بخش کشاورزی منجر شد.
مالیات های سنگینی که از مردم برای تأمین هزینه های نظامی گرفته می شد.

عوامل رونق اقتصادی در دوره کریم خان زند: آرامش و ثبات سیاسی نسبی، کاهش مالیات ها، دربار کم تجمل و تلاش کریم خان برای تثبیت قیمت کالاها از جمله عوامل رونق اقتصادی این دوره بود.
آرامش و ثبات سیاسی نسبی، کاهش مالیات ها، دربار کم تجمل و تلاش کریم خان برای تثبیت قیمت کالاها از

جمله عوامل رونق اقتصادی این دوره بود.

علم، ادبیات و آموزش

علم و دانش بعد از صفویه : مدارس و حوزه های علمیه اصفهان و دیگر شهرهای ایران تعطیل شدند.

و عده ای از علما و طلاب به عتبات رفتند.

در دوره کریم خان زند به دلیل آرامش و ثبات نسبی، فعالیت های علمی و آموزشی رونق گرفت و در ادبیات

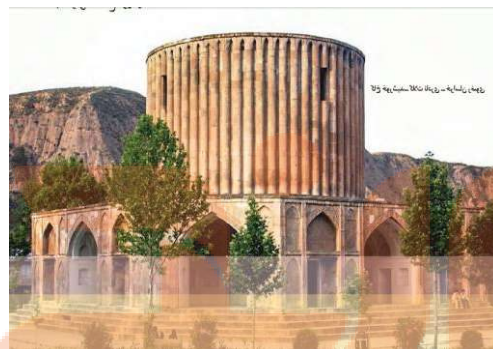
دوره ای به عنوان «نهضت بازگشت ادبی» به وجود آمد.

هنر و معماری

ورود هنرمندان و صنعتگران هندی به ایران پس از فتوحات نادر در هند موجب تلفیق هنر ایرانی و هندی شد.

وضعیت معماری در دوره افشار و زند

نادرشاه	در دوره نادر شهر اصفهان بازسازی شد و در منطقه کلات ، کاخ خورشید ساخته شد.
کریم خان	در زمان کریم خان مجموعه مسجد و بازار و حمام وکیل، ارگ کریم خانی و باز سازی آرامگاه حافظ، سعدی و باغ دلگشا ، کلاه فرنگی ساخته شد.

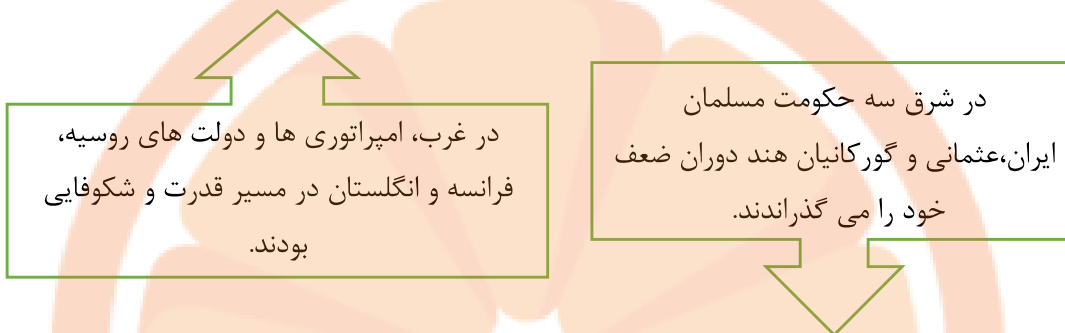

در نقاشی و نگارگری، در عصر کریم خان زند نقاشان به تدریج هنر خود را با معیارهای هنری اروپا تلفیق دادند. مکتب نقاشی شیراز که در دوره مغولان شکل گرفته بود، در زمان زندیه به اوج رونق و زیبایی رسید و نقاشان برجسته ای مانند محمد صادق، اشرف و میرزا بابا آثار زیبایی آفریدند.

جهان در آستانه دوران معاصر

الف) حکومت های مسلمان در گرداب مشکلات

در سده های هفدهم تا نوزدهم میلادی دو سوی عالم وضعیت دو گانه داشت.

۱- عثمانی، امپراتوری بیمار:

دلایل اصلی ضعف دولت عثمانی : مجموعه عوامل داخلی و نفوذ و مداخله قدرت های استعماری بود. دخالت کشورهای اروپایی به ویژه، روسیه، انگلیس و فرانسه و اتریش هر کدام برای کسب منافع و به بهانه دفاع از حقوق اقلیت ها، در امور داخلی عثمانی دخالت می کردند و این عامل منجر به ضعف بیشتر امپراتوری عثمانی شد و لقب مرد بیمار اروپا را گرفت.

۲- گورکانیان هند اسیر استعمار غربی

حکومت گورکانیان هند نقش مهمی در گسترش اسلام و زبان فارسی در هندوستان داشت.

عوامل اصلی ضعف و انحطاط حکومت گورکانیان هند:

اختلاف و دشمنی میان هندوها و مسلمانان ، سوء مدیریت و ضعف شاهان ، دسته بندی و توطئه های درباریان و ورود استعمارگران به هند

پرتغالی ها و اسپانیایی ها نخستین استعمارگرانی بودند که به هند وارد شدند.

و در سده ۱۸م دولت های فرانسه، هلند و انگلستان وارد هندوستان شدند و با تأسیس شرکت های بزرگ تجاری با نام **کمپانی هند شرقی** فعالیت های استعماری خود را گسترش دادند.

استعمارگران اروپایی با دامن زدن به **اختلافات دینی و قومی هند**، بخش هایی از آن را تصرف کردند.

رقابت میان استعمارگران برای تصاحب هند شد با پیروزی **انگلستان** پایان یافت.

انگلیسی ها با غارت سرزمین ثروتمند هند قدرت خود را در جهان توسعه داد و برای **حفظ سلطه خویش** اقدام به دست اندازی بر سرزمین های مجاور و مداخله در امور کشورهای همسایه هند از جمله ایران کردند.

پس از سرکوب **شورش سربازان هندی**، دولت انگلستان رسماً هند را جزئی از قلمرو خویش اعلام کرد

بهادرشاه دوم، آخرین فرمانروای گورکانی هند (۱۸۳۷-۱۸۵۷م) که کمپانی هند شرقی انگلستان او را از قدرت برکنار و به برمه تبعید کرد.

ب) اروپا و آمریکا؛ انقلاب و استعمار

ظهور انقلاب صنعتی تحولات مهمی در پی داشت که شتاب گرفتن و گسترش استعمار از جمله آنها بود.

۱- انگلستان، انقلابی آرام برای نظام مشروطه

در سال ۱۶۴۶م میان مجلس به رهبری **الیور کرامول** و **چارلز یکم** پادشاه انگلستان جنگی در گرفت که به پیروزی مجلس انجامید.

اقدامات کرامول بعد از پیروزی مجلس:

او نظام پادشاهی را برانداخت و خود رئیس جمهور شد.

او به دلایل مذهبی با مجلس درگیر شد و آن را منحل کرد.

پس از مرگ کرامول، **مجلس** و **نظام سلطنت** دوباره احیا شدند. اما پادشاه انگلستان، که سلطنت را موهبت

الهی می دانست به مجلس توجهی نداشت. از این رو، بار دیگر با یکدیگر ستیز کردند تا اینکه مجلس پیروز

شد (۱۹۶۶م)

این اتفاق در تاریخ انگلستان به **انقلاب باشکوه** معروف شد که بزرگ ترین دستاورد آن **منشأ الهی سلطنت نفی** و

مجلس، منشأ قدرت و تعیین کننده اختیارات پادشاه شناخته شد.

انگلستان بعد از انقلاب باشکوه : رقبای بزرگی همچون اسپانیا و فرانسه را شکست داد و مستعمرات خود را

در گوشه و کنار جهان گسترش داد.

کشور انگلستان در زمان **ملکه ویکتوریا** به قدرت اول جهان تبدیل شد.

ملکه ویکتوریا (۱۸۱۹-۱۹۰۱ م)

۲- ایالات متحده آمریکا در راه استقلال

مهاجران اروپایی، به دلایل اجتماعی، سیاسی و اقتصادی به آنجا مهاجرت کرده بودند. به دلیل وضع قوانین سخت دولت انگلیس، و تمایل اشراف آمریکایی به بیرون راندن رقیب و تحریکات فرانسویان مبنای انگلستان با ایالات متحده آمریکا جنگ در گرفت. که با پیروزی مستعمره نشینان و استقلال ایالات متحده آمریکا به پایان رسید.

و **جورج واشنگتن** به عنوان نخستین رئیس جمهور این کشور انتخاب شد. (۱۷۷۶م)

ایالات متحده آمریکا با کشتار **سرخ پوستان**، ساکنان اصلی آمریکا و اشغال مکزیک و تگزاس و کالیفرنیا سرزمین های وسیعی را تصاحب کردند. و با بهره گیری از نیروی کار بردگان آفریقایی اقتصاد خود را توسعه داد.

نگاره تکومسه (Tecumseh)، رهبر جنگجوی قبایل سرخ پوست که در برابر پیشروی سربازان آمریکایی مقاومت بسیاری کرد (اوایل قرن ۱۹ م).

نگاره جورج واشینگتن (۱۷۳۲-۱۷۹۹ م)

۳-فرانسه، انقلابی برای آزادی و برابری

علت ورشکستگی اقتصاد و ضعف سیاسی و نظامی فرانسه در قرن ۱۸م -شکست نظامی از انگلستان و- صرف منابع مالی هنگفت در سرزمین آمریکا

جامعه فرانسه در قرن ۱۸ از نظر اجتماعی

الف) طبقه ممتاز: شامل اشراف و زمین داران بزرگ که علاوه بر داشتن امتیازات بسیار، از پرداخت مالیات معاف بودند.

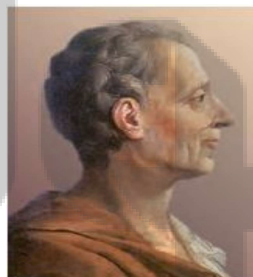
ب) طبقه متوسط: اغلب تحصیل کرده بودند و مشاغلی مانند وکالت، نویسندگی، طبابت، روزنامه نگاری و تجارت

پ) طبقه فقیر: جمعیت بسیار زیادی بودند که بار اصلی مالیات ها و خدمات نظامی بر دوش آنها بود. اینها

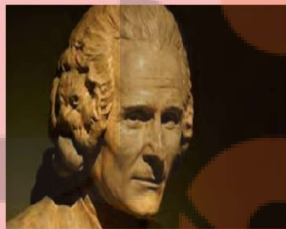
حکومت لویی شانزدهم، پادشاه فرانسه و طبقه ممتاز را عامل سیه روزی خود می دانستند.

نظرات سه تن از مشهورترین روشنفکران معروف به اصحاب دایره المعارف جامعه فرانسه	
ولتر	او از اطاعت انسان از عقل و مبارزه با خرافات سخن می گفت.
مونتسکیو	از تفکیک قوای سیاسی و حقوق بشر دفاع کرد.
روسو	بر اهمیت انتخابات تأکید می کرد و تشکیل حکومت را حاصل قراردادی اجتماعی می دانست

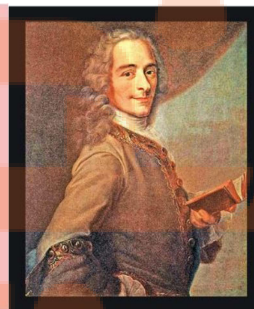
فلاسفه و روشنفکران فرانسه به دایره المعارف نویسان شهرت داشتند.

آرة مونتسکیو (۱۶۸۹-۱۷۵۵م)

نگاره ژان ژاک روسو (۱۷۱۲-۱۷۷۸م)

علت شعله ور شدن خشم مردم فرانسه: ۱- غفلت لویی شانزدهم از احوال مردم

۲- تجملات و ولخرجی های غفلت لویی شانزدهم و درباریان

مردم فرانسه در سال ۱۷۸۹م با حمله به زندان باستیل انقلاب خود را آغاز کردند.

لویی شانزدهم پادشاه مستبد فرانسه را وادار به امضای قانون اساسی جدید و پذیرش نظام مشروطه

سلطنتی کردند ولی مدتی بعد انقلابیون پادشاه را عزل و **نظام جمهوری** را برقرار کردند و لویی شانزدهم و همسرش، ماری آنتوانت را اعدام کردند.

علت جنگ اروپاییان با فرانسه بعد از انقلاب: ۱- اعدام لویی شانزدهم و همسرش، ماری آنتوانت
۲- افکار و شعارهای آزادی خواهانه انقلابیون

۱- او پیروزی های درخشانی جنگ با کشورهای اروپایی به دست آورد.

۲- او با اجرای یک کودتا به قدرت رسید. (۱۷۹۹م)

۳- سپس به عنوان امپراتور فرانسه انتخاب شد.

ناپلئون بناپارت

۴- انقلاب صنعتی، دگرگونی جهان

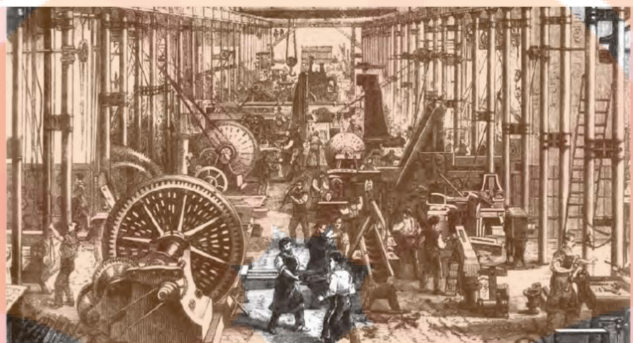
این انقلاب با اختراع و تکمیل ماشین بخار و از کشور انگلستان شروع شد. سرازیر شدن ثروت سرزمین های هند و آمریکا و هم چنین نظام گسترده برده داری و تجارت پرسود آن به شکل گیری انقلاب صنعتی کمک کرد.

نخستین تحول صنعتی در نساجی و پارچه بافی و بعد از آن در کشاورزی و حمل و نقل صورت گرفت. در نتیجه صنعتی شدن کشورهای اروپایی به، مواد اولیه، نیروی کار ارزان، بازار فروش محصولات، سرمایه مادی فراوان و حمایت دولت ها نیاز داشتند.

دو پدیده اقتصادی و اجتماعی مهم انقلاب صنعتی: الف) گسترش استعمار و غارت کشورهای آسیایی و آفریقایی ب) افزایش استثمار و بهره کشی از کارگران (در داخل اروپا)

مزیت انقلاب صنعتی: موجب قدرت و رفاه بیشتر اروپاییان شد.

مسائل و مشکلات انقلاب صنعتی: گسترش بی رویه شهرها، رشد سریع جمعیت، به وجود آمدن فاصله طبقاتی و نارضایتی های اقتصادی و اجتماعی و آلودگی های زیست محیطی

نگاره یکی از کارخانه های صنعتی بزرگ آلمان - ۱۸۶۸م

۵- روسیه در مسیر توسعه طلبی نظامی

سیاست ها و اقدام های پتر کبیر کشور روسیه را متحول کرد و در مسیر پیشرفت قرار داد.

پتر کبیر با استخدام کارشناسان اروپایی، تأسیس مدارس و دانشگاه های جدید و تقویت ارتش به ویژه نیروی دریایی این کشور را به قدرتی بزرگ تبدیل کردند.

برنامه مهم پتر کبیر برای قدرتمند شدن: گسترش سرزمین روسیه و دستیابی به دریاهای آزاد برای کسب منافع تجاری و سیاسی بود.

به دنبال این برنامه، جانشینان پتر کبیر جنگ های متعددی را با ایران، عثمانی و برخی کشورهای اروپایی مانند فرانسه انجام دادند.

پتر کبیر، پدر روسیه جدید

خلاصه: در این درس از یک طرف شاهد کشمکش های داخلی، رقابت های ایلی و درگیری های خارجی حکومت های حاکم در کشور که منجر به کاهش توان نظامی، اقتصادی و اجتماعی کشور شد هستیم از طرف

دیگر کشورها و دولت های اروپایی که از نظر علمی ، صنعتی و فکری و سیاسی دچار انقلاب شده بودند و به قدرت روز افزونی دست پیدا کرده بودند که در آغاز دولت قاجار سیاستمداران ایرانی را در مواجهه با آنها غافگیر شدند.

پرسش ها و فعالیت های مکمل برای درک بهتر مطلب مطرح شده در درس دوم :

سؤالات صحیح، غلط

- الف) آخرین فرمانروای زند فتحعلی خان بود و به دست آقامحمدخان از بین رفت.
- ب) پیمان صلح نادرشاه افشار که برای رفع اختلافات مذهبی با عثمانی بسته شد با تصرف شهر بصره از بین رفت.
- پ) کشور انگلستان در دوران حکومت ملکه ویکتوریا به قدرت اول جهان تبدیل شد.
- ت) بنای کاخ خورشید از آثار به جا مانده از دوره زند است.
- ث) نخستین تحول صنعتی انگلستان در کشاورزی و حمل و نقل اتفاق افتاد.
- ج) جرج واشنگتن نخستین رئیس جمهور آمریکا است.
- چ) قلمرو وسیع نادرشاه در زمان پادشاهی نوه او شاهرخ، محدود به مشهد شد.

سؤالات جور کردنی درس دوم

الف	ب
الف) علت عدم تشکیل حکومت مقتدر توسط افغان ها در ایران	۱- لغو منشأ الهی بودن سلطنت
ب) مهمترین نتیجه و پیامد انقلاب باشکوه در انگلستان	۲- اعدام لویی شانزدهم و همسرش و افکار آزادیخواهانه
پ) علت دخالت کشورهای اروپایی در عثمانی	۳- برای کسب منافع و به بهانه دفاع از حقوق اقلیت ها
ت) مهم ترین نقش حکومت گورکانیان در هند	۴- گسترش اسلام و زبان فارسی در هند
ث) عاملی ترس و خشم دولت های اروپایی از انقلاب فرانسه	۵- برچیده شدن نظام پادشاهی توسط کرامول
	۶- ناتوانی در تسلط بر تمام قلمرو کشور و ناآشنایی با اصول کشورداری

سؤالات تستی درس دوم

- ۱- ضعف حاکمان افغان برای تسلط بر قلمرو صفویان، باعث تجاوز کدام دولت ها به خاک کشور شد؟
 الف) روسیه - ازبکان ب) عثمانی - هند ج) روسیه - عثمانی د) هند - آسیای صغیر
- ۲- چرا صفویان ایل افشار را به مرزهای خراسان کوچ دادند؟
 الف) برای محافظت در برابر هجوم چرکس ها ب) برای محافظت در برابر هجوم گرجی ها
 ج) برای مقابله با هجوم افغان های هرات د) برای مقابله با هجوم ازبکان از شرق
- ۳- کدام یک از گزینه های زیر جزء شروط نادر برای قبول سلطنت در دشت مغان نیست؟
 الف) موروثی شدن سلطنت در خاندان او ب) حمایت نکردن بزرگان و رؤسای طوایف از خاندان صفوی
 ج) حل اختلافات مذهبی با دولت عثمانی د) واگذاری تمام املاک خاصه صفویه به خاندان او
- ۴- کدام گزینه از عوامل ناکامی نادرشاه برای انتقال آرام قدرت و تثبیت حکومت افشار بود؟
 الف) اشتغال دائم او به جنگ ب) گرفتن مالیات های اضافی
 ج) ناتوانی در حل اختلافات مذهبی با عثمانی د) برخورد خشن با بزرگان و نزدیکان خود
- ۵- حکومت شاهرخ نوه تیمور، توسط کدام فرد و در چه سالی از بین رفت؟
 الف) لطفعلی خان قاجار- ۱۲۱۵ ق ب) محمد حسن خان قاجار- ۱۲۱۴ ق
 ج) آقا محمد خان قاجار - ۱۲۱۲ ق د) فتحعلی خان قاجار ۱۲۱۲ ق
- ۶- کدام گزینه از دلایل شکست لطفعلی خان زند از آقامحمدخان نیست؟
 الف) غرور لطفعلی خان ب) اشتباهات نظامی او
 ج) روی گردانی بزرگان از او د) روی گردانی سپاهیان از او
- ۷- چرا مناسبات سیاسی و اقتصادی ایران با جهان خارج، در دوران افشار و زند کاهش پیدا کرد؟
 الف) اختلافات مذهبی با عثمانی ب) برخورد های نظامی با روسیه
 ج) برخوردهای نظامی با دولت عثمانی د) درگیری های داخلی و بی ثباتی سیاسی
- ۸- پیمان صلحی که نادر شاه افشار برای رفع اختلافات مذهبی با عثمانی بست، با چه حادثه ای از بین رفت؟
 الف) تصرف بصره توسط کریم خان ب) کشته شدن نادرشاه
 ج) از بین رفتن حکومت افشار د) با روی کار آمدن آقامحمد خان قاجار
- ۹- نادرشاه افشار با کمک انگلیسی ها در کدام یک از شهرهای ایران اقدام به تأسیس نیروی دریایی کرد؟
 الف) مازندران - دریای خزر ب) مازندران - خلیج فارس
 ج) دریای عمان - خلیج فارس د) مازندران - دریای عمان
- ۱۰- هدف نادرشاه افشار از استخدام جان التون انگلیسی چه بود؟
 الف) به خاطر استفاده از دانش او در نیروی دریایی

ب) به خاطر استفاده از دانش او در ساخت توپخانه

ج) به خاطر استفاده از دانش او برای آموزش نیروها

د) به خاطر استفاده از دانش او در نقشه برداری از راهها

۱۱- چرا سازمان اداری و دیوانی ایران در عصر افشاریه و زندیه اعتبار و قوت سابق را نداشت؟

الف) بی ثباتی سیاسی - حاکمیت عناصر ایلی - غلبه تفکر نظامی گری

ب) کوتاه بودن مدت حکومت - نداشتن نظام اداری و دیوانی - اقتدارگری

ج) بی ثباتی سیاسی - استبداد مطلق - حاکمیت عناصر ایلی

د) کوتاه بودن مدت حکومت - حاکمیت عناصر ایلی - استبداد مطلق

۱۲- شیوه اداره ایالات و ولایات در عصر افشاریه و زندیه تقلیدی از کدام یک از حکومت های ایران است؟

الف) سلجوقیان ب) ایلخانان ج) تیموریان د) صفویان

۱۳- چرا کشاورزی و تجارت ایران پس از صفویه، دچار ضعف و رکود شدید شد؟

الف) جنگ ها - آشوب های داخلی - مالیات های سنگین

ب) جنگ ها - آشوب های داخلی - عدم حمایت حکومت

ج) جنگ ها - آشوب های داخلی - اشغال بخشی از غرب و شمال

د) آشوب های داخلی - مالیات های سنگین - خشکسالی

۱۴- کدام یک از بناهای دوره زند کاربرد تفریحی داشت؟

الف) بازار وکیل ب) باغ دلگشا ج) ارگ کریم خان د) عمارت کلاه فرنگی

۱۵- مهم ترین تحولی که در نقاشی دوره زندیه به وجود آمد چه بود؟

الف) تطبیق هنر نقاشان ایرانی با معیارهای هنری اروپائیان

ب) تطبیق هنر نقاشان ایرانی با معیارهای هنری ایلخانی

ج) تطبیق هنر نقاشان ایرانی با معیارهای هنری تیموری

د) تطبیق هنر نقاشان ایرانی با معیارهای هنری صفوی

۱۶- هدف و بهانه کشورهای اروپایی از دخالت در امور عثمانی چه بود؟

الف) کسب منافع - فعالیت جاسوسان عثمانی در خاک آنها

ب) گسترش قلمرو - دفاع از حقوق اقلیت های مذهبی

ج) کسب منافع - دفاع از حقوق اقلیت های مذهبی

د) گسترش قلمرو - دفاع از حقوق مردم عثمانی

۱۷- کدام گزینه از عوامل ضعف و انحطاط گورکانیان هند نیست؟

الف) ضعف شاهان گورکانی ب) ورود استعمارگران به هند

- (ج) کشتن رهبر سیک ها
(د) دسته بندی و توطئه های درباریان
- ۱۸- پس از کدام واقعه دولت انگلستان رسماً هند را جزئی از قلمرو خود اعلام کرد؟
(الف) از بین رفتن گورکانیان هند
(ب) غلبه بر دیگر رقبای اروپایی
(ج) تشکیل کمپانی هند شرقی
(د) سرکوب شورش سربازان هندی
- ۱۹- در جنگی که در سال ۱۶۴۶ م میان مجلس به رهبری کرامول و چارلز یکم پادشاه انگلستان اتفاق افتاد کدام گزینه صحیح نیست؟
(الف) نظام پادشاهی توسط کرامول برچیده شد.
(ب) در این جنگ پادشاه چارلز اول پیروز شد.
(ج) کرامول مجلس را به دلایل مذهبی منحل کرد.
(د) پس از کرامول مجلس و نظام سلطنت احیاء شد.
- ۲۰- بزرگ ترین دستاورد انقلاب باشکوه انگلستان چه بود؟
(الف) لغو منشأ الهی بودن سلطنت
(ب) اعدام چارلز اول
(ج) اختلاف میان پادشاه و پارلمان
(د) ایجاد نظام جمهوری
- ۲۱- در قرن ۱۸ کدام گروه در فرانسه از پرداخت مالیات معاف بودند؟
(الف) ممتاز (ب) متوسط (ج) فقیر (د) خاندان سلطنتی
- ۲۲- طبقه فقیر جامعه فرانسه در قرن ۱۸ چه کسانی را عامل سیه روزی خود می دانستند؟
(الف) لویی چهاردهم- خاندان شاهی
(ب) لویی شانزدهم- ماری آنتوانت
(ج) لویی شانزدهم- طبقه ممتاز
(د) لویی چهاردهم- طبقه ممتاز
- ۲۳- کدام گروه در جامعه فرانسه به دایره المعارف نویسان شهرت دارند؟
(الف) زمین داران (ب) روزنامه نگاران (ج) وکلا (د) روشنفکران
- ۲۴- کدام یک از روشنفکران فرانسوی در مورد اطاعت انسان از عقل و مبارزه با خرافات سخن می گفت؟
(الف) ولتر (ب) دانتیه (ج) مونتسکیو (د) روسو
- ۲۵- کدام یک از روشنفکران فرانسوی از تفکیک قوای سیاسی و حقوق بشر دفاع می کرد؟
(الف) ولتر (ب) دانتیه (ج) مونتسکیو (د) روسو
- ۲۶- کدام یک از روشنفکران فرانسوی تشکیل حکومت را حاصل قرارداد اجتماعی می دانست؟
(الف) ولتر (ب) دانتیه (ج) مونتسکیو (د) روسو
- ۲۷- کدام گزینه از عوامل شعله ور ساختن آتش خشم مردم فرانسه بر علیه حکومت نبود؟
(الف) غفلت لویی شانزدهم از احوال مردم
(ب) تجملات و ولخرجی های لویی شانزدهم
(ج) تجملات و ولخرجی های لویی چهاردهم
(د) قائل نبودن امتیازی برای شهروندان فقیر
- ۲۸- انقلاب کبیر فرانسه در چه سالی اتفاق افتاد؟
(الف) ۱۹۸۷ م (ب) ۱۷۸۹ م (ج) ۱۸۹۷ م (د) ۱۷۹۸ م

۲۹- انقلاب کبیر فرانسه در سال (۱۷۸۹ م) چگونه آغاز شد؟

الف) با کشتن لویی شانزدهم

ب) با کشتن لویی چهاردهم

ج) با حمله به کاخ ورسای

د) با حمله به زندان باستیل

۳۰- بلافاصله بعد از پیروزی انقلاب کبیر فرانسه، انقلابیون در مورد لویی شانزدهم چه تصمیمی گرفتند؟

الف) او و همسرش ماری آنتوانت را اعدام کردند.

ب) هم چنان مانند گذشته سلطنت کرد.

ج) او را مجبور به پذیرش نظام مشروطه سلطنتی کردند.

د) او را مجبور به پذیرش نظام جمهوری کردند.

۳۱- چه عواملی بعد از انقلاب کبیر فرانسه باعث ترس و خشم دولت های اروپایی شد؟

الف) ایجاد نظام جمهوری در فرانسه و افکار آزادیخواهانه

ب) اعدام لویی شانزدهم و همسرش و ایجاد نظام مشروطه سلطنتی

ج) اعدام لویی شانزدهم و همسرش و افکار آزادیخواهانه

د) سیاست توسعه طلبانه فرانسه و افکار انقلابی

۳۲- انقلاب صنعتی با چه حادثه ای شروع شد؟

الف) با اختراع و تکمیل صنعت پارچه بافی

ب) با اختراع و تکمیل ماشین آلات کشاورزی

ج) با اختراع و تکمیل ماشین بخار

د) با اختراع و تکمیل ماشین آلات صنعتی

۳۳- انقلاب صنعتی در چه کشوری شروع شد؟

الف) اسپانیا

ب) پرتغال

ج) فرانسه

د) انگلیس

۳۴- نخستین تحول صنعتی انگلیس در چه صناعی رخ داد؟

الف) کشاورزی- نساجی

ب) نساجی- پارچه بافی

ج) آهن و فلزات

د) کشتی سازی- حمل و نقل

۳۵- کدام گزینه از عوامل مورد نیاز کشورهای اروپایی برای صنعتی شدن نیست؟

الف) مواد اولیه

ب) نیروی کار ارزان

ج) بازار فروش محصولات

د) مکان مناسب

۳۶- کدام گزینه از مشکلات و مسائل انقلاب صنعتی نیست؟

الف) گسترش بی رویه کشورها

ب) رشد سریع جمعیت

ج) ایجاد فاصله طبقاتی

د) آلودگی محیط زیست

۳۷- جنگ های متعدد روسیه با ایران و برخی از کشورهای اروپایی به دنبال کدام یک از اهداف و برنامه های پتر

کبیر بود؟

الف) گسترش سرزمین روسیه و دستیابی به دریاهای آزاد

ب) تقویت ارتش و گسترش سرزمین روسیه

ج) نفوذ در نواحی شرق اروپا و دستیابی به دریاهای آزاد

د) تبدیل روسیه به قدرتی بزرگ و تصرف اروپا

۳۸- کدام گزینه از نتایج و پیامدهای اقتصادی، اجتماعی انقلاب صنعتی است؟

الف) توسعه استعمار و بهره کشی کارگران در داخل اروپا

ب) توسعه استعمار و به وجود آمدن فاصله طبقاتی

ج) تغییر عوامل اصلی تولید و به وجود آمدن فاصله طبقاتی

د) تغییر عوامل اصلی تولید و بهره‌کشی کارگران در داخل اروپا

۳۹- کدام گزینه از اقدامات پترکبیر برای تبدیل روسیه به قدرتی بزرگ نیست؟

الف) تأسیس مدارس در دانشگاه‌ها

ب) استخدام کارشناسان اروپایی

ج) پیوند ازدواج با خاندان سلطنتی اروپا

د) تقویت ارتش و نیروی دریایی

۴۰- نام تصویر مقابل چیست؟ از آثار کدام دوره تاریخی در ایران است؟

الف) کاخ خورشید-زندیه

ب) کاخ خورشید-افشاریه

ج) کاخ دلگشا-زندیه

د) کاخ عمارت فرنگی-افشاریه

۴۱- تصویر مقابل متعلق به کدام یک از رؤیس آمریکا است؟

د) آبراهام لینکلن

ج) ریچارد نیکسون

ب) جرال د فورد

الف) جرج واشنگتن

سؤالات تکمیلی درس دوم

الف) در سال ۱۶۴۶ م در انگلستان میان پارلمان به رهبری و پادشاه یعنی جنگ در گرفت.

ب) حکومت شاهرخ نوه نادرشاه مربوط به شهر بود و تا زمان ادامه داشت.

پ) انقلاب صنعتی با اختراع و تکمیل و در کشور آغاز شد.

- ت) نادر برای تعیین تکلیف سلطنت بزرگان کشور را در شورایی در دشتفرا خواند.
- ث) آخرین فرمانده خاندان زند.....بود که به دست.....شکست خورد و در نهایت کشته شد.
- ج) نخستین استعمارگرانی که به هند وارد شدند.....و.....بودند.
- چ) نادرشاه درصدد برآمد از دانش انگلیسی ها در زمینه تأسیس نیروی دریایی در.....و.....استفاده کند.
- ح) شعر و ادب فارسی که در زمان زندیه متحول شد، محققان از آن به عنوان نهضت.....یاد نموده اند.

سوالات کوتاه جواب

- الف) بعد از سقوط صفویان و اشغال ایران توسط افغان ها کدام سردار ایرانی در مقابل آنها ایستاد؟
- ب) علت برکناری تهماسب دوم از سلطنت چه بود؟
- پ) در زمان نادرشاه کدام شهر ایران مورد بازسازی قرار گرفت؟
- ت) کریم خان زند کدام شهر را به عنوان پایتخت خود انتخاب کرد؟
- ث) در جنگ میان استعمارگران برای تصاحب هند کدام کشور پیروز نهایی شد؟
- ج) ساکنین اصلی ایالات متحده چه کسانی بودند؟
- چ) انقلاب فرانسه در زمان کدام پادشاه فرانسه اتفاق افتاد.

سوالات تشریحی درس دوم

- ۱- چرا افغان ها بعد از فرو پاشی حکومت صفویه نتوانستند حکومت مقتدری در ایران تشکیل دهند؟
- ۲- چرا در زمان صفویه قبایل افشار را به نواحی شمال ایران کوچ دادند؟
- ۳- شرایط نادر برای پذیرفتن سلطنت در شورای مغان چه بود؟
- ۴- اقدامات نادرشاه برای رفع مشکلات مذهبی با عثمانی چرا به نتیجه ی مطلوب نرسید؟
- ۵- علت اهمیت دوره ی پادشاهی نادرشاه در ایران چه بود؟
- ۶- دلایل ناکامی نادرشاه در دوران پادشاهی برای ایجاد یک حکومت با ثبات و امن چه بود؟
- ۷- بعد از مرگ نادرشاه چه گروه هایی برای رسیدن به قدرت به رقابت با یکدیگر پرداختند؟
- ۸- چه عواملی باعث شده است که در تاریخ ایران از کریم خان زند به نیکی یاد کنند؟
- ۹- نتیجه ی رقابت های جانشینان کریم خان زند برای کسب قدرت در ایران چه شد؟
- ۱۰- دلایل شکست لطفعلی خان زند از آقا محمد خان قاجار چه بود؟
- ۱۱- چرا مناسبات سیاسی، اقتصادی ایران با جهان خارج در دوره افشار و زند کاهش چشمگیری داشت؟
- ۱۲- مهم ترین مسائل خارجی ایران در دوره افشار و زندیه چه بود؟
- ۱۳- چرا نادرشاه افشار **جان التون انگلیسی** را استخدام کرد؟

- ۱۴- دلایل ضعیف بودن سازمان اداری و دیوانی ایران در عصر افشاریه و زندیه چیست؟ ۴ مورد
- ۱۵- وضعیت امور اداری و دیوانی ایران در زمان نادرشاه افشار چگونه بود؟
- ۱۶- علت از رونق افتادن کشاورزی و تجارت در ایران بعد از فروپاشی صفویان چه بود؟
- ۱۷- چه عواملی باعث رونق اقتصادی ایران در زمان کریم خان زند شد؟
- ۱۸- وضعیت تجارت و کشاورزی دوره نادرشاه را با کریم خان مقایسه کنید.
- ۱۹- کاخ خورشید در چه مکانی و توسط چه کسی ساخته شد؟
- ۲۰- در زمان کریم خان زند چه بناهایی در شیراز ساخته شد؟
- ۲۱- نقاشی و نگارگری در ایران زمان کریم خان زند دچار چه تحولی شد؟
- ۲۲- دلایل ضعف دولت عثمانی در قرن نوزدهم چه بود؟
- ۲۳- دولت های اروپایی (انگلیس، فرانسه، روسیه و اتریش) به چه دلایلی در امور عثمانی دخالت می کردند؟
- ۲۴- دلایل اصلی ضعف و انحطاط گورکانیان هند چه بود؟
- ۲۵- استعمارگران انگلیسی، فرانسوی و هلندی با استفاده از چه حربه ای بخش هایی از هند را تصرف کرد؟
- ۲۶- در پی چه حادثه ای دولت انگلستان، هند را جزیی از قلمرو خود معرفی کرده است؟
- ۲۷- بزرگ ترین دستاورد انقلاب باشکوه انگلستان چه بود؟
- ۲۸- در زمان جرج واشنگتن چه عاملی باعث جنگ میان آمریکا و انگلستان شد و نتیجه ی آن چه شد؟
- ۲۹- وضعیت طبقه ی ممتاز فرانسه در قرن ۱۸ چه بود؟
- ۳۰- وضعیت طبقه ی متوسط فرانسه در قرن ۱۸ چه بود؟
- ۳۱- وضعیت طبقه ی فقیر فرانسه در قرن ۱۸ چه بود؟
- ۳۲- نام سه تن از مشهورترین روشنفکران فرانسه در جریان انقلاب این کشور را بنویسید.
- ۳۳- چه عواملی باعث خشم مردم فرانسه نسبت به لویی شانزدهم شد؟
- ۳۴- انقلاب فرانسه در چه تاریخی و چگونه آغاز شد؟
- ۳۵- بعد از پیروزی انقلاب فرانسه سرانجام لویی شانزدهم چه شد؟
- ۳۶- چرا کشورهای اروپایی بعد از انقلاب فرانسه وارد جنگ با این کشور شدند؟
- ۳۷- دو پدیده ی مهم اقتصادی، اجتماعی که انقلاب صنعتی به دنبال خود داشت را بنویسید.
- ۳۸- مسائل و مشکلاتی که انقلاب صنعتی به همراه خود داشت چه بود؟
- ۳۹- پترکبیر با انجام چه اقداماتی توانست کشور روسیه را به یک قدرت بزرگ تبدیل کند؟
- ۴۰- جانشینان پترکبیر برای گسترش قلمرو و دستیابی به دریاهای آزاد چه اقداماتی انجام دادند؟

پاسخ سوالات صحیح و غلط

الف) غلط

ب) صحیح

پ) صحیح

ت) غلط

ث) غلط

ج) صحیح

چ) صحیح

پاسخ سوالات جور کردنی

الف) ۶- ناتوانی در تسلط بر تمام قلمرو کشور و ناآشنایی با اصول کشورداری

ب) ۱- لغو منشأ الهی بودن سلطنت

پ) ۳- برای کسب منافع و به بهانه دفاع از حقوق اقلیت ها

ت) ۴- گسترش اسلام و زبان فارسی در هند

ث) ۲- اعدام لویی شانزدهم و همسرش و افکار آزادیخواهانه

پاسخ سوالات تستی درس دوم

۱- گزینه ج) روسیه - عثمانی

۲- گزینه د) برای مقابله با هجوم ازبکان از شرق

۳- گزینه د) واگذاری تمام املاک خاصه صفویه به خاندان او

۴- گزینه ج) ناتوانی در حل اختلافات مذهبی با عثمانی

۵- گزینه ج) آقا محمد خان قاجار - ۱۲۱۲ ق

۶- گزینه د) روی گردانی سپاهیان از او

۷- گزینه د) درگیری های داخلی و بی ثباتی سیاسی

۸- گزینه الف) تصرف بصره توسط کریم خان

۹- گزینه ب) مازندران - خلیج فارس

۱۰- گزینه الف) به خاطر استفاده از دانش او در نیروی دریایی

۱۱- گزینه الف) بی ثباتی سیاسی-حاکمیت عناصر ایلی -غلبه تفکر نظامی گری

۱۲- گزینه د) صفویان

۱۳- گزینه ج) جنگ‌ها-آشوب‌های داخلی-اشغال بخشی از غرب و شمال

۱۴- گزینه د) عمارت کلاه فرنگی

۱۵- گزینه الف) تطبیق هنر نقاشان ایرانی با معیارهای هنری اروپائیان

۱۶- گزینه ج) کسب منافع- دفاع از حقوق اقلیت‌های مذهبی

۱۷- گزینه ج) کشتن رهبر سیک‌ها

۱۸- گزینه د) سرکوب شورش سربازان هندی

۱۹- گزینه ب) در این جنگ پادشاه چارلز اول پیروز شد.

۲۰- گزینه الف) لغو منشأ الهی بودن سلطنت

۲۱- گزینه الف) ممتاز

۲۲- گزینه ج) لویی شانزدهم-طبقه ممتاز

۲۳- گزینه د) روشنفکران

۲۴- گزینه الف) ولتر

۲۵- گزینه ج) مونتسکیو

۲۶- گزینه د) روسو

۲۷- گزینه ج) تجملات و ولخرجی‌های لویی چهاردهم

۲۸- گزینه ب) ۱۷۸۹ م

۲۹- گزینه د) با حمله به زندان باستیل

۳۰- گزینه ج) او را مجبور به پذیرش نظام مشروطه سلطنتی کردند.

۳۱- گزینه ج) اعدام لویی شانزدهم و همسرش و افکار آزادیخواهانه

الف) گزینه ج) با اختراع و تکمیل ماشین بخار

۳۳- گزینه د) انگلیس

۳۴- گزینه ب) نساجی-پارچه بافی

۳۵- گزینه د) مکان مناسب

۳۶- گزینه الف) گسترش بی رویه کشورها

۳۷- گزینه الف) گسترش سرزمین روسیه و دستیابی به دریاهای آزاد

۳۸- گزینه الف) توسعه استعمار و بهره‌کشی کارگران در داخل اروپا

۳۹- گزینه ج) پیوند ازدواج با خاندان سلطنتی اروپا

۴۰- نام تصویر مقابل چیست؟ از آثار کدام دوره تاریخی در ایران است؟

ب) کاخ خورشید-افشاریه

۴۱- گزینه الف) جرج واشنگتن

سئوالات تکمیلی درس دوم

الف) کرامول -چارلز اول

ب) مشهد -آقامحمد خان قاجار

پ) ماشین بخار -انگلستان

ت) مغان

ث) لطفعلی خان - آقامحمد خان قاجار

ج) پرتغالی‌ها -اسپانیایی‌ها

چ) دریای مازندران -خلیج فارس

ح) نهضت بازگشت ادبی

پاسخ سئوالات کوتاه جواب

الف) نادر افشار

ب) به دلیل بی‌کفایتی

پ) اصفهان

ت) شیراز

ث) انگلستان

ج) سرخ‌پوستان

چ) لویی شانزدهم

پاسخ سئوالات تشریحی درس دوم

۱- افغان‌ها به دلیل ناتوانی در تسلط بر تمام قلمرو صفوی و ناآشنایی با اصول کشورداری نتوانستند حاکمیت مقتدری تشکیل دهند.

۲- در عصر صفوی ایل افشار برای محافظت از مرزهای خراسان در برابر هجوم ازبکان به نواحی شمال آن دیار کوچانده شدند.

۳- موروثی شدن سلطنت در خاندان او- حمایت نکردن بزرگان و رؤسای قبایل و طوایف از خاندان صفوی حل اختلافات مذهبی با دولت عثمانی

۴- تلاش های نادر برای حل مذهبی با عثمانی به دلیل کارشکنی های عثمانی و گرفتاری های داخلی و خارجی نادر به نتیجه مطلوب نرسید و شیعه تضعیف شد.

۵- نادر که سرداری بی باک و دارای نبوغ نظامی فوق العاده بود در زمانی که آشوبهای داخلی و هجوم ارتشهای بیگانه موجودیت ایران را به خطر انداخته بود وارد میدان شد و توانست ایران را از خطرات نجات بدهد.

۶- نادر به دلیل اشتغال پیوسته در جنگ، مالیات های اضافی که از مردم برای تامین هزینه های جنگی می گرفت و مهمتر از آن بدگمانی وی به نزدیکان و بزرگان کشور و برخورد خشن با آنان باعث شد که نتواند شرایط متناسبی قدرت را واگذار کند.

۷- افرادی از خاندان نادر و سرداران و سران برخی ایل ها و طایفه ها و افرادی با ادعای انتساب خاندان صفوی خواهان قدرت بودند

۸- مدارا با دشمنان همدردی با مردم ساده زیستی و رفتار مناسب با اقلیت های دینی و مذهبی باعث شده است که نام و نشان نیکی از او در تاریخ ایران به جا بماند

۹- نتایج این کشمکشها فروپاشی سیاسی و اقتصادی ایران و آسیب دیدن توان نظامی و اداری کشور بود.

۱۰- دلیل غرور و اشتباهات نظامی و رویگردانی افرادی چون ابراهیم خان کلانتر از دربارش از آقامحمدخان قاجار شکست خورد.

۱۱- مناسبات سیاسی و اقتصادی ایران با جهان خارج در دوران افشاریه و زندیه به علت درگیری های داخلی و بی ثباتی سیاسی نسبت به عصر صفوی کاهش چشمگیری یافت.

۱۲- مهمترین مسائل خارجی ایران در این دوره برخوردهای سیاسی نظامی با همسایگان غربی عثمانی و شمالی روسیه بود اختلافات با زمامداران عثمانی بود.

۱۳- برای استفاده از دانش او در زمینه تأسیس نیروی دریایی

۱۴- سازمان اداری و دیوانی ایران در عصر افشاریه و زندیه تا حدودی به سبب، حاکمیت عناصر ایلی، غلبه تفکر نظامیگری، کوتاه بودن دوران استقرار سلسله های مذکور، اعتبار وقوت سابق را نداشت.

۱۵- نادرشاه در امور اداری و اقتصادی، بیشتر از دوستان و نزدیکانش استفاده می کرد و به دیوانسالاری توجهی نداشت. این بی توجهی تا جایی بود که او شهری را به عنوان پایتخت انتخاب نکرد.

۱۶- پس از صفویان به علت جنگ ها و آشوب های داخلی و اشغال بخش هایی از نواحی غربی و شمالی ایران توسط عثمانی و روسیه، کشاورزی و تجارت ایران دچار ضعف و رکود شدیدی شد.

۱۷- آرامش و ثبات سیاسی نسبی، کاهش مالیات ها، دربار کم تجمل و تلاش کریم خان برای تثبیت قیمت کالاها از جمله عوامل رونق اقتصادی این دوره بود.

۱۸- در دوره نادر شاه به دلیل تداوم جنگ های داخلی و خارجی نیاز تشکیلات نظامی به نیروی رزمنده، به کاهش شدید نیروی انسانی، مالیات های سنگینی که از مردم برای تأمین هزینه های نظامی گرفته می شد. بخش کشاورزی دچار رکود شد، ولی در دوره کریم خان به دلیل آرامش و ثبات سیاسی نسبی، کاهش مالیات ها، دربار کم تجمل و تلاش کریم خان برای تثبیت قیمت کالاها باعث رونق اقتصادی در این دوره شد.

۱۹- توسط نادر شاه افشار و در منطقه کلات که محل نگهداری خزاین نادر بود، کاخ خورشید ساخته شد.

۲۰- در زمان کریم خان بناهای با شکوهی مانند، ساخت مجموعه مسجد و بازار و حمام و کیل، ارگ کریم خانی و باز سازی آرامگاه حافظ، سعدی و باغ دلگشا، کلاه فرنگی ساخته شد.

۲۱- نقاشان به تدریج هنر خود را با معیارهای هنری اروپا تلفیق دادند.

۲۲- مجموعه عوامل داخلی و نفوذ و مداخله قدرت های استعماری بود.

۲۳- روسیه، انگلیس و فرانسه و اتریش هر کدام برای کسب منافع و به بهانه دفاع از حقوق اقلیت ها، در امور داخلی عثمانی دخالت می کردند

۲۴- اختلاف و دشمنی میان هندوها و مسلمانان- سوء مدیریت و ضعف شاهان- دسته بندی و توطئه های درباریان - ورود استعمارگران به هند

۲۵- استعمارگران اروپایی با دامن زدن به اختلافات دینی و قومی هند

۲۶- پس از سرکوب شورش سربازان هندی، دولت انگلستان رسماً هند را جزیی از قلمرو خویش اعلام کرد

۲۷- منشأ الهی سلطنت نفی و مجلس، منشأ قدرت و تعیین کننده اختیارات پادشاه شناخته شد.

۲۸- به دلیل وضع قوانین سخت دولت انگلیس، و تمایل اشراف آمریکایی به بیرون راندن رقیب و تحریکات فرانسویان بود.

۲۹- وضعیت طبقه ی ممتاز فرانسه در قرن ۱۸ چه بود؟ طبقه ممتاز: شامل اشراف و زمین داران بزرگ که علاوه بر داشتن امتیازات بسیار، از پرداخت مالیات معاف بودند.

۳۰- طبقه متوسط: اغلب تحصیل کرده بودند و مشاغلی مانند وکالت، نویسندگی، طبابت، روزنامه نگاری و تجارت

۳۱- طبقه فقیر: جمعیت بسیار زیادی بودند که بار اصلی مالیات ها و خدمات نظامی بر دوش آنها بود. اینها حکومت لویی شانزدهم، پادشاه فرانسه و طبقه ممتاز را عامل سیه روزی خود می دانستند

۳۲-ولتر -مونتسکیو -روسو

۳۳-غفلت لویی شانزدهم از احوال مردم -تجملات و ولخرجی های غفلت لویی شانزدهم و درباریان

۳۴- در سال ۱۷۸۹م مردم اغلب بینوا و خشمگین پاریس با حمله به زندان باستیل انقلاب خود را آغاز کردند.

۳۵- لویی شانزدهم پادشاه مستبد فرانسه را وادار به امضای قانون اساسی جدید و پذیرش نظام مشروطه سلطنتی کردند مدتی بعد انقلابیون تندرو پادشاه را عزل و نظام جمهوری را برقرار کردند و لویی شانزدهم و همسرش، ماری آنتوانت را اعدام کردند.

۳۶- ۱- اعدام لویی شانزدهم و همسرش، ماری آنتوانت ۲- افکار و شعارهای آزادی خواهانه انقلابیون ۳۷- الف) گسترش استعمار و غارت کشورهای آسیایی و آفریقایی ب) افزایش استثمار و بهره کشی از کارگران (در داخل اروپا)

۳۸- گسترش بی رویه شهرها - رشد سریع جمعیت - به وجود آمدن فاصله طبقاتی - نارضایتی های اقتصادی و اجتماعی ۴۰- جانشینان او سعی کردند به این برنامه عمل کنند و به همین جهت در نواحی شرقی اروپا و حوزه دریاهای بالتیک، سیاه و مازندران (خزر) اقدامات نظامی وسیعی انجام دادند که این اقدامات موجب جنگ های متعدد روسیه با ایران، عثمانی و برخی کشورهای اروپایی مانند فرانسه شد.

سوالات نهایی درس دوم

صحیح، غلط

طبقه فقیر در آستانه انقلاب کبیر فرانسه در قرن ۱۸ م از پرداخت مالیات معاف بودند.

جاخالی

کشورهای اروپایی در قرن ۱۸ م به بهانه دفاع از حقوق اقلیت ها در امور داخلی دخالت می کردند.

تشریحی

دلایل رکود کشاورزی در دوره نادر شاه افشار و رشد و رونق صنایع دستی در دوره قاجار را مقایسه و در یک سطر نتیجه گیری تاریخی کنید.

انقلاب صنعتی سبب دو پدیده اقتصادی، اجتماعی شد، یک مورد آن را بنویسید.

مقایسه پدیده های تاریخی

عملکرد نادرشاه افشار و کریم خان زند را بعد از رسیدن به قدرت را مقایسه کنید.

<p>درس ۳ نام طراح: اعظم فصیحی زاده زرین شریفیان پور</p>	<p>بسمه تعالی معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش دفتر آموزش متوسطه نظری دبیر خانه راهبردی کشوری درس تاریخ تهیه شده در استان اصفهان</p>	<p>محتوای نوشتاری کتاب تاریخ ۳ (ایران و جهان معاصر) سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹</p>
---	---	--

موضوع: سیاست و حکومت در عصر قاجار (از آغاز تا پایان سلطنت ناصرالدین شاه)

اهداف: آشنایی دانش آموزان با مهم ترین تحولات سیاسی ایران در دوره قاجار و نظام سیاسی حاکم بر کشور

منابع پیشنهادی:

۱- تاریخ ایران در دوره قاجاریه از گرانت واتسون

۲- تاریخ اجتماعی و سیاسی ایران در دوره قاجاریه از سعید نفیسی

۳- ایران در دوره فتحعلی شاه از سید جواد طباطبایی

۴- یادداشت های روزانه ناصرالدین شاه از پرویز بدیعی

۵- تاریخ ایران سرپرسی سایکس

چکیده:

تحولات سیاسی آقامحمد خان قاجار (۱۲۱۱-۱۲۱۰)

آقامحمد خان قاجار: پس از غلبه بر لطفعلی خان زند و سرکوب طغیان حاکم گرجستان در سال ۱۲۱۰ ق/ ۱۱۷۴ ش در تهران تاجگذاری کرد.

علت لشکرکشی به خراسان: او به عزم برچیدن بساط حکومت جانشینان نادرشاه و دستیابی به غنایم و گنجینه جواهرات آنها راه خراسان را در پیش گرفت.

علت لشکرکشی به قفقاز: او به منظور برقرار کردن نظم و امنیت به منطقه قفقاز لشکرکشی کرد و در همین زمان به دست چند تن از همراهانش به قتل رسید.

علت ستایش آقامحمد خان: ۱- سخت کوشی و تلاش های بی وقفه آقا محمد خان در ایجاد یکپارچگی سیاسی و ۲- بازگرداندن حاکمیت مرکزی به سرتاسر قلمرو ایران

علت نکوهش آقامحمد خان: به سبب بی رحمی و کینه توزی اش در برخورد با مخالفان و رقیبان، باعث شده که نام نکویی از او برده نشود.

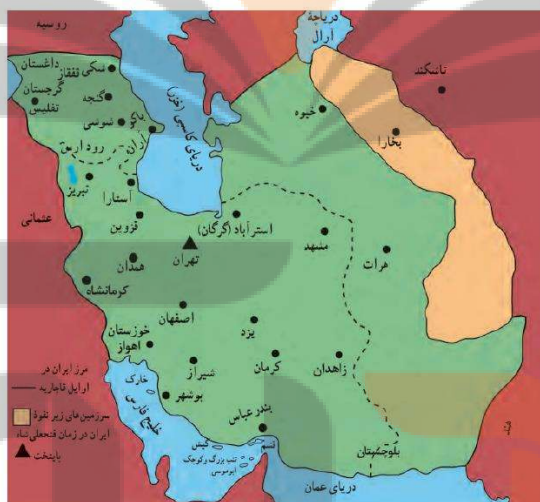
نگاره آقا محمدخان قاجار (۱۲۵۰-۱۲۷۱ق)

فتحعلی شاه (۱۲۵۰-۱۲۷۱ق)

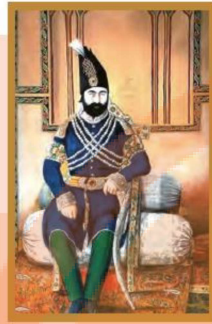
پس از آقا محمد خان برادر زاده او باباخان معروف به فتحعلی شاه زمام امور را به دست گرفت.

سال های حکومت فتحعلی شاه:

- سرکوب شورش های داخلی و تحکیم پادشاهی در خاندان قاجار حکومت قاجار
- تهاجم نظامی گسترده روسیه
- رقابت های انگلستان و فرانسه برای نفوذ سیاسی و اقتصادی در ایران
- حفظ یکپارچگی کشور و سامان دادن به اوضاع داخلی
- ناکامی در مقابله با تهاجم نظامی و نفوذ سیاسی کشورهای اروپایی در کشور

قلمرو حکومت قاجار در زمان فتحعلی شاه

نگاره محمدشاه (۱۲۲۳-۱۲۶۴ق)

نگاره عباس میرزا (۱۲۰۳-۱۲۴۹ق)
- اثر میرزا بابا نقاش

نگاره فتحعلی شاه (۱۱۸۶-۱۲۵۰ق)
- اثر مهرعلی نقاش

محمد شاه (۱۲۶۴-۱۲۵۰ق)

محمد میرزا، با تدابیر میرزا ابوالقاسم قائم مقام فراهانی و سرکوب مدعیان، به تخت پادشاهی نشست. علت دسیسه چینی مخالفان قائم مقام فراهانی: ۱- ایستادگی او در مقابل زیاده خواهی های انگلیسی ها ۲- تلاش برای کاستن از دخالت ناروای محمد شاه و درباریان در امور کشور بعد از هفت ماه قائم مقام فراهانی از مقام وزارت برکنار و کشته شد و حاجی میرزا آقاسی، به جای او به مقام وزرات رسید که افزایش نفوذ دولت های روسیه و انگلستان در ایران را به دنبال داشت.

ناصرالدین شاه (۱۳۱۳-۱۲۶۴ق)

در زمان ناصرالدین شاه، میرزا تقی خان فراهانی را با لقب امیرکبیر را به صدراعظمی انتخاب کرد. اقدامات امیرکبیر: او علاوه بر سامان دادن به اوضاع کشور، برنامه منسجمی را برای اصلاح امور سیاسی و اقتصادی کشور تهیه کرد و بخشی از آن را به اجرا در آورد. امیرکبیر نیز با توطئه و دسیسه مخالفان داخلی و خارجی به قتل رسید.

میرزا حسین خان سپهسالار صدر اعظم ناصرالدین شاه	
اقدامات میرزا حسین خان سپهسالار	نقش مؤثری در تشویق شاه برای سفر به فرنگ و اخذ تمدن اروپایی داشت. مصمم به اصلاح تشکیلات سیاسی و اداری کشور بود. مصمم به جلب سرمایه های خارجی در ایران بود.
علت عدم موفقیت برنامه های میرزا حسین خان سپهسالار	برنامه های او به دلیل مخالفت های داخلی و تردید های شاه به نتیجه نرسید.

ناصرالدین شاه اگرچه ضرورت نوگرایی و جبران عقب ماندگی کشور را درک کرده بود اما از نتایج سیاسی آن که کاهش قدرت و اختیارات نامحدود شاه بود به شدت وحشت داشت. در زمان ناصرالدین شاه: دولت های روسیه و انگلستان برای کسب امتیازات اقتصادی در کشور ما به رقابت برخاستند. ناصرالدین شاه در آستانه پنجاهمین سال سلطنتش، توسط میرزا رضا کرمانی که از هواداران سید جمال الدین اسدآبادی بود، به قتل رسید.

نظام سیاسی و اداری مقام و جایگاه شاه

نظام حکومتی ایران تا پیش از انقلاب مشروطه، پادشاهی مطلقه و استبدادی بود.

ویژگی های نظام پادشاهی مطلقه و استبدادی:

شاه در رأس قدرت قرار داشت و از اختیارات نامحدودی برخوردار بود.

عزل و نصب مقام های حکومتی و اعلام جنگ و صلح از جمله اختیارات اساسی او بود.

سه قوه قانون گذاری، اجرایی و قضاوت در اختیارات شاه بود.

شاهان قاجار خود را مالک جان و مال ایرانیان می شمردند و انتظار داشتند که همگان، از صدر اعظم تا مردم عادی فرمانشان را بی چون و چرا اطاعت کنند.

از یک سو نداشتن نظام اداری کارآمد و ارتش ثابت و حرفه ای

چرا پادشاهان قاجار در عمل نمی توانستند به طور کامل و همیشه قدرت استبدادی و نامحدود خود را به کار ببندند.

از سوی دیگر نفوذ روحانیت و مراجع شیعه، قدرت سیاسی و نظامی ایلات و نفوذ و دخالت قدرت های استعماری و زنان حرمسرای شاهان قاجار

ملک نساء خاتم عزت الدوله، خواهر ناصرالدین شاه و همسر امیرکبیر

مهدعلیا (۱۲۲۰-۱۲۹۰ق)، مادر ناصرالدین شاه، از زنان بانفوذ دربار قاجار

صدراعظم

آنها می توانستند در تمام امور کشور اظهار نظر و مداخله کند، به اصلاح امور کشور بپردازند، به رونق کسب و کار و رفاه مردم بپردازند. اما امنیت جانی و مالی نداشتند.

حکومت ایالات و ولایات

والیان و حاکمان ایالات و ولایات عمدتاً از میان خاندان زمین دار، اعیان یا بزرگان محلی، سران ایالات و عشایر و شاهزادگان قاجاری برگزیده می شدند.

حاکمان ایالات و ولایات تا حدودی خودمختار بودند.

شاهان قاجار برای گسترش نفوذ و استحکام سلطنت خود، با خاندان های زمین دار، بزرگان محلی و مقام های بلند پایه حکومتی ازدواج می کردند.

اداره ایالت آذربایجان با مرکزیت شهر تبریز، همواره به عهده ولیعهد بود.

تشکیلات اداری

وزراتخانه های دوره قاجار	
چهار وزارت خانه قدیمی	وزارت خانه های مالی، جنگ، عدلیه و امور خارجه بودند.
علت گسترش وزارت خانه ها در زمان ناصرالدین شاه	تحت تأثیر مواجهه ایران با تمدن غربی،
مکان و تجهیزات وزارت خانه	در آن زمان، وزارت خانه ها اغلب مکان و تجهیزات، کارکنان حقوق بگیر، دواير محلی و حتی بایگانی منظم نداشتند.
چگونگی اداره وزارت خانه	اداره آن اغلب به شکل موروثی در اختیار خانواده های سرشناسی بود که گاه سمت های اداری را میان خود خرید و فروش می کردند.
پرسابقه ترین و گسترده ترین وزارت خانه و وظایف آن	وزارت مالی، به ریاست مستوفی الممالک بود و مستوفیان مسئولیت محاسبه و گردآوری مالیات ها و نظارت بر املاک دیوانی و سلطنتی خاصه را بر عهده داشتند.

سازمان قضایی عصر قاجار

۱- محاکم عرف: به تخلفات و جرایم سیاسی و امنیتی مانند شورش، سرقت، نزاع، و عدم پرداخت مالیات رسیدگی می کردند. این محاکم را **قضات و مأمورانی** اداره می کردند که از مقام های حکومتی فرمان می بردند و حقوق می گرفتند.

۲- **محاکم شرع**: در این محاکم به دعاوی مدنی مانند دعوای خانوادگی، ملکی و ارث را حل و فصل می کردند. در این محاکم، **روحانیان** قضاوت می کردند و هزینه های رسیدگی با طرفین دعوا بود.

ارتش و تشکیلات نظامی

در زمان **آقامحمد خان قاجار**: از جنگاوران ایل خود و دیگر ایل های متحد استفاده می کرد و مجهز به تیر و کمان، گرز، شمشیر و تفنگ های فتیله ای بود.

عباس میرزا: ارتش ایلیاتی قاجار در جنگ با ارتش های اروپایی و به خصوص ارتش روسیه، ناکارآمدی خود را نشان داد.

درصد درآمد با استفاده از دانش و تجارب کارشناسان نظامی فرانسه و انگلستان، ارتش ایران را مجهز به سلاح های مدرن کند.

اما تلاش های او به دلیل **پیمان شکنی دولت فرانسه، بدعهدی دولت انگلیس و موانع و مشکلات داخلی** بی نتیجه ماند.

امیر کبیر: تأسیس **دارالفنون**، برای **آموختن دانش های نظام جدید و تقویت توان جنگی و دفاعی کشور** بود.

ناصرالدین شاه: واگذاری امتیاز تأسیس یک واحد نظامی حرفه ای با عنوان **بریگاد قزاق** به روسیه که نفرت این نیرو در اوج گسترش کمتر از ۱۰ هزار نفر بود و بیشتر به عنوان نیروی نگهبان شخصی شاه و خاندان سلطنت و دفع کننده شورش ها و اعتراض های داخلی عمل می کرد و در حفظ مرزها و مقابله به هجوم خارجی کارایی چندانی نداشت.

رژه واحدهای نظامی در میدان مشق - تهران

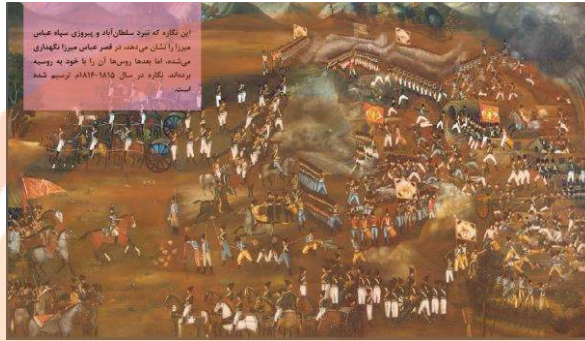
رژه نیروهای قزاق

روابط خارجی

اطلاعات کم و ناآگاهی زمامداران و مردم ایران از تحولات و پیشرفت های کشورهای اروپایی باعث شد که آمادگی لازم برای مقابله با چنین رویارویی سنگینی را نداشته باشند و در مقابل هجوم اروپایی ها غافلگیر شدند.

روسیه

در زمان **فتحعلی شاه روس** ها **گرجستان** را تصرف کردند که این اقدام سر آغاز جنگ های ایران و روسیه شد.

جنگ اول ایران و روسیه: به سبب ضعف سیاسی و نظامی ایران و پیمان شکنی دولت های فرانسه و انگلستان به پیروزی روسیه و انعقاد معاهده گلستان انجامید.

علت شروع دور دوم جنگ های ایران و روسیه: مشخص نبودن خطوط مرزی در عهدنامه گلستان و ادعاهای ارضی جدید روس ها و فریاد کمک خواهی مردم مسلمان شهرها و روستاهایی بود که به واسطه معاهده گلستان تحت سلطه و ستم روس ها قرار گرفته بودند.

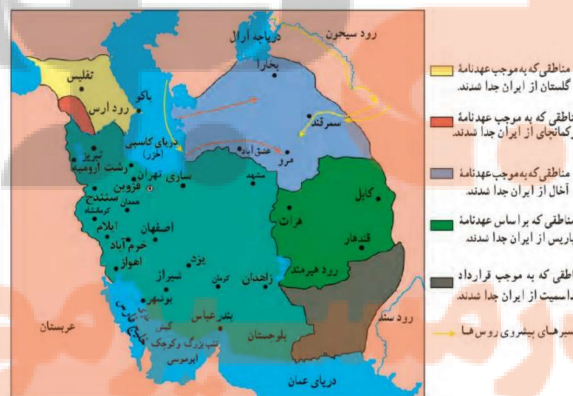
جنگ دوم ایران و روسیه: با صدور فتوای جهاد برخی از علما، شروع شد و نیروهای ایرانی به فرماندهی عباس میرزا بسیاری از مناطق اشغالی را آزاد کردند، اما در شرایطی که انگلستان بر خلاف تعهداتش از کمک نظامی و مالی به ایران خودداری می کرد، سپاه ایران شکست خورد و معاهده ترکمانچای بامضاء رسید.

نتیجه قرار دادهای گلستان و ترکمانچای:

-مناطق وسیعی از سرزمین های حاصلخیز ایران در غرب دریای مازندران به روسیه واگذار شد و رود ارس مرز دو کشور قرار گرفت.

-ایران در عهد نامه گلستان از داشتن کشتی جنگی در دریای مازندران محروم شد.

-در معاهده ترکمانچای نیز متعهد شد که مبلغ ۵ میلیون تومان غرامت و حق مصونیت قضایی (کاپیتولاسیون) به اتباع دولت روسیه واگذار کند.

سازمانهای جانشده از ایران در دوره قاجار

روس ها مناطق وسیعی از سرزمین های ایرانی در شرق دریای مازندران (خوارزم و ماوراءالنهر) را تسخیر و عهدنامه آخال (۱۲۹۹ق/۱۸۸۱م) را بر حکومت قاجار تحمیل کردند.

نتیجه ضمیمه شدن یک قرارداد تجاری به عهدنامه ترکمانچای برای روس ها، گسترش نفوذ اقتصادی آنان در ایران و تسلط بر بازار نیمه شمالی کشور ما بود.

امتیازات اقتصادی و سیاسی روس ها در ایران: تأسیس بانک استقراضی، شیلات شمال، تأسیس نیروی قزاق انگلستان

هدف انگلستان از امضای معاهدات مجمل و مفصل: ۱- مانع آن شود که کشورهای رقیبش از طریق ایران به هندوستان برسند. ۲- با حضور در خلیج فارس و تسلط بر برخی از جزایر ایرانی، زمینه را برای گسترش نفوذ و دخالت سیاسی، نظامی و اقتصادی خود در این منطقه فراهم آورد.

تلاش برای جدا کردن سرزمین های شرق ایران

جدا کردن سرزمین های شرق ایران توسط دولت انگلستان در دوره قاجار	
ایجاد منطقه ای حائل و تحت نفوذ خود در مرزهای هندوستان	هدف انگلیس از جدا کردن این سرزمین ها
در زمان محمد شاه و ناصرالدین شاه از حاکم نافرمان هرات و دیگر امیران شورشی افغان حمایت کرد.	اقدامات انگلیس برای جدا کردن این سرزمین ها از ایران
معاهده پاریس: انگلستان با تحمیل این معاهده به حکومت قاجار، افغانستان و هرات را از ایران جد کرد. (۱۲۷۳ق)	معاهدات انگلیس بعد از جدا کردن این سرزمین ها از ایران
معاهده گلداسمیت: بر اساس این قرارداد مناطقی از سیستان و بلوچستان را از ایران جدا و ضمیمه خاک هندوستان کردند که خود بر آن فرمان می راندند.	

گرفتن امتیازات اقتصادی:

امتیازات انگلیسی ها از ایران در زمان ناصرالدین شاه: ۱- امتیاز رویتر ۲- امتاز بانک شاهنشاهی

۳- امتیاز توتون و تنباکو (رژنی یا تالبوت)

ناصرالدین شاه در مقابل دریافت یک چهارم سود سالانه انحصار خرید و فروش توتون و تنباکو را به مدت ۵۰ سال به یک فرد انگلیسی به نام تالبوت واگذار کرد. واسم قرارداد تالبوت شد و چون نام شرکت تالبوت رژنی بود قرارداد رژنی نیز می گویند.

مردم و علمای ایران به دلیل استثمار اقتصادی به این قرارداد اعتراض کردند که باعث شد آیت الله میرزای شیرازی، حکم تحریم مصرف توتون و تنباکو، را صادر کند، که منجر به لغو امتیاز توتون و تنباکو شد.

نماز جماعت به امامت آیت الله میرزای شیرازی

فرانسه

ناپلئون بناپارت امپراتور فرانسه، به دلیل جزیره ای بودن انگلستان و برخورداری از نیروی دریایی قدرتمند توان مقابله مستقیم با این کشور را نداشت. به همین دلیل فرانسه تصمیم گرفت رقیب خود را با هجوم به مستعمراتش از پای در آورد. ایران مناسب ترین، راه دستیابی ناپلئون به هند بود.

ناپلئون بناپارت، امپراتور فرانسه

در زمان فتحعلی شاه، **عهدنامه فین کنشتاین** (۱۲۲۲ق/۱۸۰۷م) بین دو کشور ایران و فرانسه بسته شد و پس از آن هیئتی نظامی از فرانسه برای تعلیم و تجهیز سپاه به ایران آمد. اما ناپلئون اندکی بعد با روسیه صلح کرد و هیئت نظامی فرانسوی را از ایران فراخواند. امتیاز **کاوش های باستان شناسی** به فرانسه واگذار شد.

عثمانی

دلایل اختلافات ایران و عثمانی در زمان فتحعلی شاه و محمد شاه ۱- اختلافات مرزی ۲- بد رفتاری عثمانیان با زائران ایرانی ۳- مشکلات تجاری با وساطت دولت های انگلستان و روسیه مذاکره میان ایران و عثمانی صورت گرفت و **قراردادهای صلح ارزنه الروم اول و دوم** میان آنها بسته شد.

روابط با سایر کشورها

حکومت قاجار برای کاستن از نفوذ و دخالت های روز افزون روسیه و انگلیس در امور ایران تلاش کرد که با کشورهای دیگر مانند آمریکا، اتریش، ایتالیا، و بلژیک ارتباط برقرار کند، اما به سبب سنگ اندازی روس ها و انگلیسی ها و بی رغبتی این کشورها در این باره موفقیت چندانی به دست نیاورد.

خلاصه: ایران در دوره قاجار از نظر داخلی، توانست بعد از مدت ها از نظر سیاسی و اجتماعی به یک ثبات نسبی رسد و یک کشور یکپارچه ای را تشکیل دادند که توانستند تا حدودی زیادی وحدت را در جامعه به وجود بیاورند. اما از نظر بعد خارجی حکومت قاجار در مواجهه با کشورهای اروپایی که از نظر سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دچار تحولات رو به رشدی شده بودند غافلگیر شدند و نتوانستند مانع از دست رفتن قسمت هایی از خاک سرزمین ایران شوند.

سؤالات صحیح، غلط درس سوم

- الف) پس از مرگ آقامحمدخان قاجار برادر زاده اش فتحعلی شاه زمام امور را به دست گرفت.
- ب) اداره ایالت آذربایجان به مرکزیت شهر تبریز همواره به عهده ولیعهد بود.
- پ) طی عهد نامه گلد اسمیت، افغانستان و هرات از ایران جدا شد.
- ت) آقامحمد خان قاجار در برخورد با مخالفان و رقیبان بی رحم و کینه توز بود.
- ث) -میرزا ابوالقاسم قائم مقام فراهانی در به قدرت رسیدن ناصرالدین شاه قاجار نقش زیادی داشت.
- ج) پرسابقه ترین و گسترده ترین وزارت خانه در دوره قاجار وزارت جنگ است.
- چ) در دوره قاجار فتوای میرزای شیرازی مرجع بزرگ شیعه نقش مهمی در لغو امتیاز توتون و تنباکو داشت.
- ح) شکست ایران در جنگ اول با روس ها منجر به بسته شدن قراردادترکمانچای شد.

سؤالات جور کردنی درس سوم

جدول اول

ب	الف
۱- آقا محمد خان	الف) در حفظ و یکپارچگی کشور و سامان دادن به اوضاع داخلی موفق بود.
۲- فتحعلی شاه	ب) در آستانه پنجاهمین سال سلطنتش به دست میرزارضای کرمانی کشته شد.
۳- محمد شاه	پ) با تدابیر و تلاش های میرزا ابوالقاسم فراهانی به تخت سلطنت نشست.
۴- ناصرالدین شاه	ت) در حفظ و یکپارچگی سیاسی و بازگرداندن حاکمیت دولت مرکزی موفق بود.
۵- مظفرالدین شاه	

جدول دوم

ب	الف
۱-گلستان	الف) بعد از این قرارداد هیئتی نظامی از فرانسه برای تعلیم و تجهیز سپاه به ایران آمد.
۲-ترکمانچای	ب) طبق این قرارداد افغانستان و هرات از ایران جدا شد.
۳-فین کنشتاین	پ) طبق این قرارداد مناطقی از سیستان و بلوچستان از ایران جدا شد.
۴-گلد اسمیت	ت) در این قرارداد ایران متعهد شد که مبلغ ۵ میلیون تومان غرامت به دولت روسیه بپردازد.
۵-پاریس	ث) در این قرارداد ایران از داشتن کشتی جنگی در دریای خزر محروم شد.
۶-مفضل	

سؤالات تستی درس سوم

۱- آقامحمدخان قاجار بعد از انجام چه اقداماتی در سال ۱۲۱۰ ق در تهران تاجگذاری کرد؟

الف) غلبه بر فتحعلی خان زند و سرکوب طغیان حاکم گرجستان

ب) غلبه بر لطفعلی خان زند و سرکوب طغیان حاکم هرات

ج) غلبه بر لطفعلی خان زند و سرکوب طغیان حاکم گرجستان

د) غلبه بر کریم خان زند و سرکوب طغیان حاکم هرات

۲- آقامحمدخان قاجار بعد از تاجگذاری با چه هدفی به خراسان و قفقاز لشکرکشی کرد؟

الف) برچیدن بساط حکومت جانشینان نادر و ایجاد نظم و امنیت

ب) گسترش قلمرو خود در شمال ایران و ایجاد نظم و امنیت

ج) برچیدن بساط حکومت جانشینان کریم خان و کسب غنائم

د) سرکوب شورشیان فراری به این منطقه و گسترش قلمرو

۳- صدارت حاج میرزا آقاسی در دوران محمد شاه چه نتیجه ای برای کشور به همراه داشت؟

الف) ایستادگی در مقابل زیاده خواهی های انگلیسی ها

ب) گشوده شدن بازارهای ایران بر روی کالاهای خارجی

ج) نفوذ دولت های روسیه و انگلیس در ایران

د) کاهش دخالت محمدشاه و درباریان در امور کشور

۴- در مورد مقام صدر اعظم کدام گزینه درست نیست؟

الف) می توانست در تمام امور کشور اظهار نظر کند.

ب) می توانست بنا به موقعیت خود برای اصلاح امور کشور اقدام کند.

ج) از امنیت جانی و مالی برخوردار بود و تحت حمایت شاه بود.

د) بعد از شاه مقام صدر اعظم بالاترین مقام در دوره قاجار بود.

۵- شاهان قاجار از طریق ازدواج با خاندان های زمین دار و بزرگان محلی به دنبال چه هدفی بودند؟

الف) گسترش نفوذ و استحکام سلطنت خود
ب) تصاحب قلمرو و سرزمین آنها

ج) جلوگیری از شورش و توطئه چینی آنها
د) استفاده از نیروی نظامی آنها

۶- کدام گزینه در مورد محاکم شرع درست است؟

الف) به تخلفات و جرایم سیاسی رسیدگی می کرد.
ب) مأموران حکومتی محاکم را اداره می کردند.

ج) به دعاوی مدنی رسیدگی می کردند.
د) حقوق و هزینه های رسیدگی به عهده دولت بود.

۷- کدام گزینه در مورد محاکم عرف درست است؟

الف) به دعاوی مدنی رسیدگی می کردند.
ب) روحانیون در این محاکم قضاوت می کردند.

ج) هزینه دادرسی به عهده طرفین دعوا بود.
د) مأموران حکومتی محاکم را اداره می کردند.

۸- کدام گزینه در مورد بریگاد قزاق صحیح نیست؟

الف) این امتیاز را مظفرالدین شاه به روس ها واگذار کرد.
ب) تا اواخر حکومت قاجار تحت فرماندهی افسران روس بود.

ج) تعداد نیروهای بریگاد قزاق کمتر از ۱۰ هزار نفر بود.
د) در حفظ مرزها و مقابله با هجوم خارجی کارایی نداشت.

۹- کدام واقعه سرآغاز جنگ های ایران و روسیه شد؟

الف) تصرف گرجستان توسط روسیه
ب) اختلافات مرزی با روسیه

ج) پیمان دوستی ایران با رقیبان روسیه
د) کشته شدن مأموران روسی در ایران

۱۰- ناتوانی فتحعلی شاه در تأمین تدارکات سپاه و بی کفایتی آصف الدوله باعث ایجاد چه حادثه ای شد؟

الف) شکست ایران در جنگ اول با روس ها
ب) شکست ایران در جنگ دوم با روس ها

ج) از دست رفتن منطقه افغانستان از ایران
د) از دست رفتن منطقه ماوراءالنهر از ایران

۱۱- طی کدام عهد نامه روس ها حق مصونیت قضایی در ایران را به دست آوردند؟

الف) ترکمانچای
ب) گلستان

ج) گلداسمیت
د) فین کنشتاین

۱۲- طبق عهد نامه آخال کدام منطقه از ایران جدا شد؟

الف) شرق دریای مازندران و منطقه ماوراءالنهر و خوارزم
ب) غرب دریای مازندران و منطقه گرجستان و نخجوان

ج) منطقه افغانستان و هرات
د) منطقه سیستان و بلوچستان

۱۳- ضمیمه شدن یک قرارداد تجاری به عهدنامه گلستان چه پیامدی به همراه داشت؟

الف) گسترش نفوذ اقتصادی روس ها و تسلط بازار نیمه شمالی

ب) گسترش نفوذ اقتصادی انگلیسی ها در بازار جنوب ایران

ج) گسترش روابط تجاری ایران با روس ها

د) رونق گرفتن تولید در ایران و افزایش صادرات

۱۴- در زمان قاجار کدام امتیاز اقتصادی به روس ها واگذار نگردید؟

الف) بانک استقراضی (ب) شیلات شمال (ج) رویتر (د) تأسیس نیروی قزاق

۱۵- در زمان کدام پادشاهان قاجار دولت انگلیس بیشترین حمایت را از حاکمان نافرمان هرات کرد؟

الف) آقامحمد خان - فتحعلی شاه (ب) فتحعلی شاه - محمد شاه

ج) محمدشاه - ناصرالدین شاه (د) ناصرالدین شاه - مظفرالدین شاه

۱۶- در زمان محمدشاه و ناصرالدین شاه چرا دولت انگلیس از حاکمان شورشی هرات حمایت می کرد؟

الف) جدا کردن شرق ایران و ایجاد منطقه ای حائل در مرز هندوستان

ب) ایجاد منطقه ای تحت نفوذ خود در منطقه افغانستان و هرات

ج) به دست گرفتن بازار اقتصادی در منطقه هرات

د) ایجاد تزلزل در حکومت مرکزی ایران و جدا کردن منطقه جنوب ایران

۱۷- طی کدام عهدنامه افغانستان و هرات از ایران جدا شد؟

الف) ترکمانچای (ب) گلستان (ج) گلداسمیت (د) پاریس

۱۸- در زمان قاجار کدام امتیاز اقتصادی به انگلیسی ها واگذار نگردید؟

الف) تأسیس بانک شاهنشاهی (ب) شیلات شمال (ج) توتون و تنباکو (د) رویتر

۱۹- چرا اتحاد سیاسی، نظامی ایران و فرانسه در قرارداد فین کنشتاین زیاد دوام نیامورد؟

الف) زیرا ایران با روسیه صلح کرد. (ب) زیرا فرانسه با روسیه صلح کرد.

ج) زیرا ایران با انگلستان قرارداد مفصل را بست. (د) زیرا ایران با انگلستان قرارداد پاریس را بست.

۲۰- قراردادهای صلح ارزنه الروم اول و دوم با وساطت چه کشورهایی میان ایران و عثمانی بسته شد؟

الف) انگلیس - فرانسه (ب) فرانسه - روسیه (ج) روسیه - انگلیس (د) آمریکا - انگلیس

۲۱- چرا حکومت قاجار تلاش کرد که با کشورهایمانند آمریکا، اتریش و بلژیک ارتباط برقرار کند؟

الف) گسترش روابط تجاری با این کشورها (ب) کاستن از نفوذ و دخالت روسیه و انگلیس

ج) مقابله با زیاده خواهی های دولت فرانسه در ایران (د) برای مقابله با دولت عثمانی

۲۲- چرا ایران در زمان قاجار موفق نشد که با کشورهایمانند آمریکا، اتریش و بلژیک ارتباط برقرار کند؟

الف) سنگ اندازی فرانسه و روسیه - بی رغبتی این کشورها

ب) سنگ اندازی انگلیس و روسیه - بی رغبتی این دو کشور

ج) سنگ اندازی فرانسه و روسیه - بی رغبتی کشورهای آمریکا و.....

د) سنگ اندازی دولت عثمانی بی رغبتی کشورهای آمریکا و

۲۳- تصویر مقابل مربوط به کدام پادشاه قاجار است؟

الف) آقامحمد خان قاجار ب) فتحعلی شاه ج) محمد شاه د) ناصرالدین شاه

سؤالات تکمیلی درس سوم

الف) ناصرالدین شاه در آستانه پنجاهمین سال سلطنت خود توسط..... که از مریدان.....بود کشته شد.

ب) پرسابقه ترین وگسترده ترین وزارت خانه ی قاجار وزارت به ریاست بود.

پ) ناصرالدین شاه امتیاز تأسیس یک واحد نظامی دائم با عنوان را به دولت واگذار کرد.

ت) دولت انگلستان با بستن معاهدات و..... سعی کرد که نفوذ سیاسی و اقتصادی خود را در ایران گسترش دهد.

ث) در دوره قاجار و از اواخر عهد پادشاهی، دولت انگلیس سعی کرد سرزمین های شرقی را از ایران جدا کند.

ج) در دوره قاجار برای اولین بار به فکر تجدید سازمان ارتش و تشکیل یک ارتش حرفه ای افتاد.

چ) بعد از اینکه عهدنامه فین کنشتاین میان ایران و بسته شد هیئتی برای تعلیم و تجهیز سپاه به ایران آمد.

ح) شکست ایران در جنگ دوم با روس ها منجر به بسته شدن قرارداد..... شد.

سؤالات کوتاه جواب درس سوم

الف) کدام ولیعهد قاجار قبل از اینکه به پادشاهی برسد از دنیا رفت؟

ب) بعد از برکناری قائم مقام فراهانی چه کسی به جای او به مقام صدارت رسید؟

پ) نظام حکومتی ایران تا پیش از انقلاب مشروطه به چه صورتی بود؟

ت) روس ها طی چه عهد نامه ای سر زمین های ایرانی در شرق دریای خزر را تصرف کردند؟

ث) کدام پادشاه قاجار در دوران طولانی سلطنت خود در مقابله با تهاجم نظامی و نفوذ سیاسی کشورهای اروپایی موفق نبود؟

- ج) بی کفایتی و سستی کدام یک از فرماندهان عباس میرزا منجر به شکست ایران در جنگ دوم با روسیه شد؟
چ) -بریگاد قزاق توسط ناصرالدین شاه به کدام کشور واگذار گردید؟
ح) امتیاز کاوش های باستان شناختی در زمان قاجار به کدام کشور واگذار شد؟
خ) -در اواخر حکومت قاجار دولت عثمانی با مطرح کردن کدام شعار تعدادی از اندیشمندان ایرانی را به طرف خود جلب کرد؟

سوالات تشریحی درس سوم

- ۱- چگونگی قدرت گیری آقا محمد خان قاجار را بنویسید.
- ۲- آقا محمد خان بعد از تاج گذاری با چه هدفی به خراسان لشکر کشی کرد؟
- ۳- هدف آقا محمد خان از لشکر کشی به منطقه قفقاز چه بود؟
- ۴- چه اقداماتی از طرف آقا محمد خان قاجار در دوران پادشاهی اش در خور ستایش است؟
- ۵- چرا در تاریخ ایران از آقا محمد خان قاجار به نکویی یاد نمی شود؟
- ۶- سال های نخست سلطنت فتحعلی شاه صرف چه اموری شد؟
- ۷- فتحعلی شاه قاجار در دوران نسبتاً طولانی حکومت خود با چه مشکلات خارجی روبه رو شد؟
- ۸- چه اقداماتی از طرف قائم مقام زمینه ساز دسیسه چینی مخالفان او شد؟
- ۹- امیر کبیر در دوران صادرات خود چه اقداماتی انجام داد؟
- ۱۰- چرا اصلاحات امیر کبیر به نتیجه مطلوب نرسید؟
- ۱۱- میرزا حسین خان سپهسالار صدراعظم ناصرالدین شاه در دوران صدرات خود مصمم به انجام چه اصلاحاتی بود و چرا به نتیجه نرسید؟
- ۱۲- ناصرالدین شاه چرا با وجود درک ضرورت نوگرایی از اجرای آن در کشور به شدت وحشت داشت؟
- ۱۳- منظور از نظام استبدادی ایران تا قبل از مشروطه چیست؟
- ۱۴- چرا شاهان قاجار با وجود استبدادی بودن حکومتشان در عمل نمی توانستند همیشه قدرت و اختیارات نامحدود خود را به کار گیرند؟
- ۱۵- در دوره ی قاجار صدر اعظم چه اختیاراتی داشت؟
- ۱۶- در زمان قاجار حاکمیت ایالات و ولایات را به چه کسانی واگذار می کردند و آنها چگونه این ایالات را اداره می کردند؟
- ۱۷- شاهان قاجار برای گسترش نفوذ و استحکام سلطنت خود چه اقداماتی انجام دادند؟

- ۱۸- نظام اداری قاجار در ابتدا محدود به چه وزارت خانه هایی بود؟
- ۱۹- مهم ترین تغییر نظام اداری دوران ناصرالدین شاه چه بود؟
- ۲۰- تشکیلات اداری ایران در زمان قاجار چگونه اداره می شد؟
- ۲۱- وزارت مالیه در دوران قاجار چگونه اداره می شد و چه وظایفی بر عهده ی این وزارت بود؟
- ۲۲- محاکم قضایی در دوره ی قاجار را نام ببرید.
- ۲۳- در دوره قاجار محاکم عرف به چه جرایمی رسیدگی می کردند و توسط چه کسانی اداره می شد؟
- ۲۴- در دوره قاجار محاکم شرع به چه جرایمی رسیدگی می کردند و توسط چه کسانی اداره می شد؟
- ۲۵- ارتش قاجار در زمان آقا محمد خان از چه کسانی تشکیل و ادوات جنگی آنها چه بود؟
- ۲۶- چه عاملی ضعف و نا کار آمدی ارتش ایلپاتی قاجار را نشان داد؟
- ۲۷- عباس میرزا ولیعهد فتحعلی شاه برای تجدید سازمان ارتش چه اقدامی کرد و چرا به نتیجه نرسید؟
- ۲۸- اهداف نظامی امیرکبیر از تأسیس دارالفنون چه بود؟
- ۲۹- وظایف نیروی بریگاد قزاق روسیه چه بود؟
- ۳۰- چرا همزمان با شکل گیری حکومت قاجار قدرت های اروپایی رقابت شدیدی را برای تسلط بر دیگر کشور ها و از جمله ایران کردند؟
- ۳۱- برخورد حکومت قاجار و مردم ایران در مقابل هجوم اروپایی ها به ایران چگونه بود؟
- ۳۲- در زمان فتحعلی شاه کدام عامل سر آغاز جنگ های ایران و روسیه شد؟
- ۳۳- علت شکست ایران در دوره ی اول جنگ های ایران و روسیه چه بود و در نهایت چه قراردادی بسته شد؟
- ۳۴- علت شروع دور دوم جنگ های ایران و روسیه چه بود؟
- ۳۵- علت شکست ایران در دوره ی دوم جنگ های ایران و روسیه چه بود و در نهایت چه قرار دادی بسته شد؟
- ۳۶- بعد از جنگ اول و دوم ایران و روسیه و بسته شدن قرار داد گلستان و ترکمانچای تعهدات دو کشور در مورد این قرار داد چه بود؟
- ۳۷- روس ها طی چه عهد نامه ای قسمت های شمال و شرق دریای خزر را از ایران جدا کرد؟
- ۳۸- امتیازات اقتصادی، سیاسی که روس ها در زمان قاجار از دولت ایران گرفتند را نام ببرید.
- ۳۹- نتیجه ی ضمیمه کردن یک قرار داد تجاری به عهد نامه ی ترکمانچای برای کشور ما چه بود؟
- ۴۰- دولت انگلستان برای ممانعت از ورود رقبایش به هندونستان از طریق ایران چه اقداماتی انجام داد؟
- ۴۱- انگلیسی ها برای جدا کردن سرزمین های شرق ایران در زمان قاجار چه اقداماتی انجام داد؟
- ۴۲- مهم ترین امتیازات اقتصادی که انگلیسی ها در زمان قاجار از ایران گرفتند چه بود؟
- ۴۳- واگذاری امتیازات اقتصادی مختلف به کشورهای خارجی چرا باعث جنبش ها و اعتراضات مردمی شد؟
- ۴۴- چرا دولت فرانسه توانایی رویارویی مستقیم با خود کشور انگلستان را نداشت ؟

- ۴۵- در زمان فتحعلی شاه مهم ترین علت توجه ناپلئون به ایران و فرستادن نمایندگانش به این کشور چه بود؟
- ۴۶- بعد از معاهده ی فین کنشتاین هیأت نظامی فرانسه به چه منظوری به ایران آمدند؟
- ۴۷- چرا اتحاد نظامی و سیاسی ایران و فرانسه در عهد نامه ی فین کنشتاین زیاد دوام نیاورد؟
- ۴۸- علت کم شدن دشمنی میان ایران و عثمانی در زمان قاجار چه بود؟
- ۴۹- دلایل بروز تنش میان ایران و عثمانی در زمان فتحعلی شاه و محمد شاه چه بود؟
- ۵۰- دولت عثمانی در زمان قاجار چه قرار داد هایی را با ایران بست؟
- ۵۱- چرا حکومت قاجار سعی در برقراری ارتباط با کشورهای امریکا، اتریش، ایتالیا و... داشت؟
- ۵۲- چرا با وجود تمایل حکومت قاجار برای برقراری ارتباط با کشورهای امریکا، اتریش، ایتالیا و... موفقیت چندانی نصیب آنها نشد؟
- ۵۳- اگر شما در شرایط و به جای فتحعلی شاه قاجار بودید، نسبت به کشورهای استعمارگر چگونه برخورد می کردید؟

پاسخ سؤالات صحیح، غلط

الف) صحیح

ب) صحیح

پ) غلط

ت) صحیح

ث) غلط

ج) غلط

چ) صحیح

ح) غلط

پاسخ سؤالات جور کردنی

پاسخ جدول دوم	پاسخ جدول اول
الف) گزینه ۳- فین کنشتاین	الف) گزینه ۲- فتحعلی شاه
ب) گزینه ۵- پاریس	ب) گزینه ۴- ناصرالدین شاه
پ) گزینه ۴- گلداسمیت	پ) گزینه ۳- محمد شاه
ت) گزینه ۲- ترکمانچای	ت) گزینه ۱- آقا محمد خان
ث) گزینه ۱- گلستان	

پاسخ سؤالات تستی

- ۱-ج) غلبه بر لطفعلی خان زند و سرکوب طغیان حاکم گرجستان
- ۲-الف) برچیدن بساط حکومت جانشینان نادر و ایجاد نظم و امنیت
- ۳-ج) نفوذ دولت های روسیه و انگلیس در ایران
- ۴-ج) از امنیت جانی و مالی برخوردار بود و تحت حمایت شاه بود
- ۵-الف) گسترش نفوذ و استحکام سلطنت
- ۶-ج) به دعاوی مدنی رسیدگی می کردند.
- ۷-د) مأموران حکومتی محاکم را اداره می کردند.
- ۸-الف) این امتیاز را مظفرالدین شاه به روس ها واگذار کرد.
- ۹-الف) تصرف گرجستان توسط روسیه
- ۱۰-ب) شکست ایران در جنگ دوم با روس ها
- ۱۱-الف) ترکمانچای
- ۱۲-الف) شرق دریای مازندران و منطقه ماوراءالنهر و خوارزم
- ۱۳-الف) گسترش نفوذ اقتصادی روس ها و تسلط بازار نیمه شمالی
- ۱۴-ج) رویتر
- ۱۵-ج) محمدشاه - ناصرالدین شاه
- ۱۶-الف) جدا کردن شرق ایران و ایجاد منطقه ای حائل در مرز هندوستان
- ۱۷-د) پاریس
- ۱۸-ب) شیلات شمال
- ۱۹-ب) زیرا فرانسه با روسیه صلح کرد .
- ۲۰-ج) روسیه - انگلیس
- ۲۱-ب) کاستن از نفوذ و دخالت روسیه و انگلیس
- ۲۲-ب) سنگ اندازی انگلیس و روسیه - بی رغبتی این دو کشور
- ۲۳-الف) آقامحمد خان

پاسخ سؤالات تکمیلی

- الف) میرزا رضا کرمانی - سید جمال الدین اسد آبادی
- ب) وزارت مالیه - به ریاست مستوفی الممالک بود.

پ) بریگاد قزاق - دولت روسیه

ت) مجمل و مفصل

ث) فتحعلی شاه

ج) بارعباس میرزا

چ) فرانسه

ح) قرارداد ترکمانچای

پاسخ سوالات کوتاه جواب

الف) عباس میرزا

ب) حاج میرزا آقاسی

پ) پادشاهی مطلقه و استبدادی

ت) عهدنامه آخال

ث) فتحعلی شاه

ج) آصف الدوله

چ) - روسیه

ح) فرانسه

خ) - اتحاد اسلام

پاسخ سوالات تشریحی

۱- آقا محمد خان بعد از مرگ کریم خان زند فرصت را غنیمت شمرد و از شیراز به استرآباد آمد و با متحد کردن ایل قاجار با آماده درگیری با زندیان شد و نواحی شمالی و مرکزی ایران را تصرف کرد و تهران را پایتخت انتخاب کرد و غلبه بر لطفعلی خان زند سرکوب طعیان حاکم گرجستان بود.

۲- برچیدن بساط حکومت جانشینان نادرشاه و دستیابی به غنایم و گنجینه های نادرشاه

۳- برای برقراری نظم و امنیت به منطقه قفقاز لشکرکشی کرد.

۴- ایجاد یکپارچگی سیاسی و بازگرداندن حاکمیت دولت مرکزی به سرتاسر قلمرو ایران

۵- به خاطر بی رحمی و کینه دوزی اش در برخورد با مخالفان و رقیبان

۶- سرکوب شورش های داخلی و تحکیم پادشاهی در خاندان قاجارگذشت

۷- از یک سو با تهاجم نظامی گسترده روسیه و از طرفی دیگر با رقابت دولت های انگلیستان و فرانسه برای نفوذ سیاسی و اقتصادی در ایران مواجه بود.

۸- ایستادگی در مقابل زیاده خواهی های انگلیس ها و تلاش برای کاستن از دخالت ناروای محمدشاه و درباریان

در امور کشور اسباب دسیسه مخالفان را فراهم کرد.

۹- با استفاده از تجربه های سیاسی ارزشمند خود علاوه بر سامان دادن اوضاع کشور، برنامه منسجمی را برای اصلاح امور سیاسی و اقتصادی کشور تهیه کرد و بخشی از آن را اجرا کرد.

۱۰- به خاطر توطئه و دسیسه مخالفان داخلی و خارجی به قتل رسید و اصلاحاتش به نتیجه مطلوب نرسید.

۱۱- مصمم به اصلاح تشکیلات سیاسی و ادرایکشور و جلب سرمایه گذاری خارجی در ایران بود اما به سبب مخالفت های داخلی و تردید های شاه به جایی نرسید.

۱۲- ناصرالدین شاه ضرورت نو گرایی و جبران عقب ماندگی کشور را درک کرده بود از نتیجه های سیاسی آن که کاهش قدرت و اختیارات نامحدود شاه بود، به شدت وحشت داشت.

۱۳- منظور این است که شاه در راس هرم قدرت قرار داشت، از اختیارات نامحدود برخوردار بود، عزل و نصب

مقام های حکومتی و اعلام جنگ و صلح از اختیارات شاه بود. شاه هر سه قوه قانون گذاری اجرایی و قضاوت را در انحصار خود داشت و شاهان مالک جان و مال ایرانیان بودند و همه فرمانش را اطاعت می کردند.

۱۴- زیرا از یک طرف فاقد ابزار های لازم مثل نظام اداری کار آمد و ارتش ثابت و حرفه ای بودند و از طرف دیگر نفوذ اجتماعی و دینی روحانیون و مراجع شیعه، قدرت سیاسی و نظامی ایلات و نفوذ و دخالت قدرت های

استعمارگر و زنان حرم سرا شاهان در عمل نمی توانستند همیشه قدرت و اختیارات نامحدود خود را به کار بگیرند.

۱۵- صدراعظم بعد از شاه قرار داشت و بر پایه اختیاراتی که شاه به او می داد، می توانست به تمام امور کشور مداخله و اظهار کند و برای شاه نامه بنویسد و از موقعتش برای اصلاح امور کشور و رونق کسب و کار و رفاه مردم بهره برد و وزیران از امنیت جانی و مالی و برخوردار نبودند.

۱۶- در زمان قاجار حاکمیت ایالات و ولایات با خاندان های زمین دار و اعیان و بزرگان محلی و سران ایالات و عشایر و شاهزادگان قاجاری بود. و آنها خودمختار بودند.

۱۷- شاهان قاجار از طریق برقراری پیوند ازدواج با خاندان های زمین دار، بزرگان محلی و مقام های بلند پایه حکومتی به دنبال گسترش و نفوذ و استحکام سلطنت خود بودند.

۱۸- به نظام های اداری مالیه ، جنگ ، عدلیه و امور خارجه محدود بود.

۱۹- ناصرالدین شاه تحت تاثیر مواجهه ایران با تمدن غربی وزارت خانه های دیگری به تشکیلات اداری اضافه کرد.

۲۰- آنها مکان ، تجهیزات ، کارکنان حقوق بگیر ، دوایر محلی و حتی بایگانی منظمی نداشتند و دامنه فعالیت آنها در پایتخت بود و وزارت به شکل موروثی در اختیار خانواده های سرشناسی بود که باهم رقابت داشتند و گاهی هم سمت های اداری را میان خود خرید و فروش می کردند.

۲۱- وزارت مالیه به ریاست مستوفی الممالک بود که نسل به نسل به شغل مستوفیگری اشتغال داشتند و آن را اداره می کردند آنها وظیفه محاسبه و گردآوری مالیات ها و نظارت بر املاک دیوانی و سلطنتی را بر عهده داشتند.

۲۲- محاکم عرف و محاکم شرع

۲۳- به تخلفات و جرایم سیاسی و امنیتی مثل شورش سرقت و نزاع و عدم پرداخت مالیات رسیدگی می کردند و قضات و مامورانی اداره میکردند و مقام های حکومتی فرمان میبردند و حقوق میگرفتند.

۲۴- دعاوی مدنی مثل دعوای خانوادگی و ملکی و ارث را حل میکردند روحانیان قضاوت میکردند و هزینه رسیدگی بر عهده طرفین دعوا بود.

۲۵- آقا محمد خان با استفاده از جنگاوران ایل خود و دیگر ایل های متحد، قدرت را به دست گرفت و سلاح آنان تیر و کمان و گرز، شمشیر و تفنگ های فتیله ای بود و به ندرت از توپخانه اسفاده می کرد.

۲۶- ارتش ایلیاتی قاجار در جنگ با ارتش اروپاییان به خصوص ارتش روسیه که حرفه ای و آموزش دیده و مجهز به سلاح های اتشین جدید بود ناکارآمد بود.

۲۷- عباس میرزا فرمانده جنگ های ایران و روس درصدد برآمد با استفاده از دانش و تجارب کارشناسان نظامی فرانسه و انگلستان ارتش ایران را تجدید سازمان و مجهز به سلاح های مدرن کند، اما تلاش های او به دلیل پیمان شکنی دولت فرانسه و بدعهدی انگلستان و موانع و مشکلات داخلی به نتیجه نرسید.

۲۸- یکی از اهداف امیرکبیر از تأسیس مدرسه دارالفنون، آموختن دانش جدید و اشاعه و تقویت توان جنگی و دفاعی بود.

۲۹- بریگاد قزاق در زمان ناصرالدین شاه به روسیه واگذار شد و نیرویی منسجم و منظم بود تحت فرماندهی افسران روس فعالیت می کرد که نفرات آن در اوج گسترش کمتر از ده هزار نفر بود و بیشتر نیروی نگهبان شاه و خاندان سلطنتی و دفع کننده شورش ها و اعتراض های داخلی بود و در حفظ مرز ها و مقابله با هجوم خارجی کارایی چندانی نداشت.

۳۰- خاطر اتکا به تغییر و تحولات سیاسی و اجتماعی و به پیشوانه پیشرفت های علمی و صنعتی و اقتصادی رقابت شدید ی را برای تسلط بر ایران آغاز کردند.

۳۱- مردم ایران با تغییر و تحولات و پیشرفت های جوامع و کشورهای اروپایی نا آگاه و کم اطلاع بودند و آمادگی لازم برای برخورد با آن نداشتند و غافلگیر شدند.

۳۲- حاکم گرجستان خود را تحت حمایت دولت روسیه قرار داد و روس ها به منطقه قفقاز لشکرکشی کرد و گرجستان را تصرف کرد و این سر آغاز جنگ های ایران و روسیه شد.

۳۳- با هجوم نظامیان روسی آغاز شد و این جنگ به خاطر عدم توازن قدرت نظامی و اقتصادی دو کشور، ضعف

سیاسی حکومت قاجار و پیمان شکنی دولت های فرانسه و انگلستان به پیروزی روسیه و شکست ایران و انعقاد عهدنامه گلستان منجر شد.

۳۴- مشخص نبودن خطوط مرزی در عهدنامه گلستان و ادعاهای ارضی جدید روس ها و دیگری فریاد کمک خواهی مردم مسلمان شهر ها و روستاهایی بود که به واسطه معاهده گلستان تحت ستم روس ها قرا گرفته بودند.

۳۵- نیروهای ایران به فرماندهی عباس میرزا به سرعت بسیاری از مناطق اشغالی را آزاد کردند، اما روسیه با تمام قوا و تجهیزات نظامی خود وارد عرصه شد و انگلستان برخلاف تعهداتش از کمک نظامی و مالی به ایران خودداری کرد و سپاه ایران شکست خورد و حکومت قاجار مجبور به پذیرش معاهده ترکمانچای شد.

۳۶- مناطقی وسیع از سرزمین حاصلخیز ایران در غرب دریای خزر به روسیه واگذار شد و رود ارس مرزدو کشور قرار گرفت و در عهدنامه گلستان ایران از داشتن کشتی جنگی در دریای خزر محروم و ایران در معاهده ترکمانچای مبلغ پنج میلیون تومان غرامت به دولت روسیه داد و به اتباع آن کشور نیز حق مصونیت قضایی واگذاشت.

۳۷- عهدنامه آخال .

۳۸- تاسیس بانک اسقراضی و شیلات شمال و تاسیس نیروی قراق بود.

۳۹- گسترش نفوذ اقتصادی آنان در ایران و تسلط بر بازار نیمه شمالی کشور بود.

۴۰- با اعزام سفیران کارگشته و به ایران و امضا معاهده مجمل و مفصل ، نفوذ سیاسی و اقتصادی خود را در ایران گسترش داد.

۴۱- منطقه حائل و تحت نفوذ خوددر مرز هندوستان به وجود آورد.

۴۲- امتیاز رویتر و امتیاز بانک شاهنشاهی و توتون و تنباکو.

۴۳- واگذاری امتیازات باعث نگرانی مردم به ویژه بازرگانان و روحانیان از تسلط بیگانگان بر اقتصاد و منابع تولید کشور شد.

۴۴- به دلیل جزیره بودن و برخورداری از نیروی دریایی قدرتمند.

۴۵- چون ایران مناسب ترین راه دستیابی ناپلئون به هند بود.

۴۶- برای تعلیم و و تجهیز سپاه به ایران آمدند.

۴۷- زیرا ناپلئون اندکی بعد تمام تعهدات خود را در برابر ایران زیر پا گذاشت باروسیه متحد شد هیت نظامی فرانسه را از ایران فراخواند و حکومت قاجار را با روس تنها گذاشت.

۴۸- به دلیل درگیری مستمر دو کشور با دولت های اروپایی مجال کمتری برای دشمنی و جدال بایکدیگر داشتند.

۴۹- اختلاف مرزی و بد رفتاری عثمانیان با زائران ایرانی عتیات عالیات و مشکلات تجاری

۵۰- صلح الروم اول و دوم.

۵۱- برای کاستن از نفوذ و دخالت روسیه و انگلستان در امور ایران

۵۲- به خاطر سنگ اندازی های دوت های روسیه و انگلیس و بی رغبتی این کشورها.

۵۳- جواب به عهده دانش آموزان است.

سوالات نهایی درس سوم

صحیح و غلط

-نظام حکومتی ایران تا قبل از مشروطه مطلقه و استبدادی بود.

سوالات تکمیلی

-در نتیجه قرارداد گلستان و ترکمانچای رودمرز دو کشور قرار گرفت.

-یکی از دلایل شروع دور دوم جنگ های ایران و روسیه ، مشخص نبودن خطوط مرزی در عهد

نامه.....بود.

-انگلستان با تحمیل معا هدهبه حکومت قاجار، افغانستان و هرات را از ایران جدا کرد.

مقایسه پدیده های تاریخی

-نظام حکومتی ایران در دوران پیش از انقلاب مشروطه را با خواسته ایرانیان از انقلاب مشروطه مقایسه

کنید.

اظهار نظر و تحلیل

-به نظر شما عهدنامه «ترکمانچای» چه آثار و پیامدهای زیانباری به دنبال داشت؟

سوال تشریحی

-یکی از دلایل شروع دوره دوم جنگ های ایران و روسیه را بنویسید.

<p>درس ۴ طراح: زینت عابدی</p>	<p>بسمه تعالی معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش دفتر آموزش متوسطه نظری دبیرخانه راهبری کشوری درس تاریخ تولید شده در استان خراسان شمالی</p>	<p>محتوای نوشتاری کتاب تاریخ ۳ (ایران و جهان معاصر) سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹</p>
-----------------------------------	--	--

موضوع: اوضاع اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی عصر قاجار

اهداف یادگیری:

۱. آشنایی دانش آموزان بطور کلی با شیوه زندگی مردم در عصر قاجار

۲. آشنایی دانش آموزان با اوضاع اقتصادی عصر قاجار

۳. آشنایی دانش آموزان با علت ورود کالاهای جدید به ایران

۴. آشنایی دانش آموزان با وضعیت تعلیم و تربیت دوره قاجار

۵. آشنایی دانش آموزان با تحولات هنر و معماری عصر قاجار

چکیده نکات مهم درس

۱. **روستاییان:** افراد بی زمینی که در اراضی مالکان کار می کردند.

۲. **ایلی-عشایری:** در راس آن سران ایل قرار داشتند، تمام مناسبات و روابط حکومت زیر نظر

آنها قرار داشت، منبع تامین نیروی نظامی.

۳. **شهرنشینان:** شامل مقام ها و کارگزاران حکومتی، علما و دانشمندان، بازرگانان و همچنین افراد بیکار و تهیدست.

روحانیون یکی از گروه های اجتماعی عصر قاجار بودند که به واسطه نظارت بر موقوفات و دریافت وجوهات شرعی از نظر

مالی مستقل بودند و در مقابل قدرت های خارجی ایستادگی و اقدامات شاه و درباریان را به چالش می کشاندند.

هسته اصلی نظام اقتصادی و اجتماعی شهرها بازارها هستند. هر حرفه کسب و کاری در بازار داشت و هرصنف در یک راسته فعالیت می کرد، که افراد نسبت به محلات خود احساس تعلق داشتند و عواملی چون قوم، مذهب و شغل سبب تمایز میان افراد و محلات می شد.

اوضاع اقتصادی

۱. شیوه تولید سهم بری دهقانی: روستاییان بی زمینی بودند که بر اراضی مالکان کار می کردند، یک سوم محصول را به عنوان بهره به مالکان می دادند، بخشی هم به عنوان مالیات به دولت پرداخت می کردند.

۲. شیوه تولید خرده کالایی دولتی و خصوصی: ویژه اقتصاد شهری بود، کارگران و اصناف و تولیدکنندگان شهری در کارگاهها و مراکز شهری به کار اشتغال داشتند

۳. شیوه تولید شبانی یا ایلپاتی: مختص ایلات و کوچ نشینان بود نظیر تولید گوشت، پوست، پشم، لبنیات و...

وضعیت صنایع و تاثیر واردات خارجی بر آن

سقوط صفویان — بحران های شدید سیاسی و نظامی — رکود تولید و اقتصاد

به قدرت رسیدن قاجار — پایان جنگ های داخلی — رشد صنایع دستی

پایان یافتن جنگ در اروپا — ورود کالاهای اروپایی به کشور — رکود صنایع دستی.

کشاورزی: تبدیل کشاورزی از معیشتی به کشاورزی تجاری، چند برابر شدن محصولاتی چون: ابریشم، پنبه، برنج و تریاک جنگ های استقلال طلبی آمریکا باعث افزایش تولید پنبه و صادرات آن از ایران به روسیه شد. در نتیجه بازرگانان روسی و ارمنی با حمایت مالی - نصب دستگاه های پنبه پاک کنی - توزیع بذر و بالا بردن استانداردهای تولید به افزایش صادرات پنبه به ایران کمک کرد.

محصولاتی مثل گوجه فرنگی، نخود فرنگی و سیب زمینی در دوره ناصرالدین شاه از اروپا به ایران وارد شد.

در دوره مظفرالدین شاه، برای مقابله با قحطی زمین های زیادی را زیر کشت سیب زمینی بردند.

عوامل موثر در تولید و صادرات فرش

- ارزانی نیروی کار
 - طرح و نقش های زیبا و متنوع
 - تقاضای بازار جهانی به خاطر کیفیت مرغوب
 - سرمایه گذاری خارجی در تولید و تجارت
 - رکود صنعت ابریشم
- کمبود طلا و نقره جهت تامین مالی واردات کالا از اروپا و سایر کشورها.

از مهم ترین مراکز قالی بافی ایران در دوره قاجار : تبریز، اراک، کاشان، همدان، اصفهان کرمان، کردستان، آذربایجان.

نگاهی به اوضاع علمی و فرهنگی ایران در عصر قاجار

در دوره قاجار نظام تعلیم و تربیت سنتی بود.

در مکتب خانه ها

یا معلمان خصوصی

یا معلمان سرخانه

سواد آموزی مقدماتی

دانش آموزانی که توانایی مالی و علاقه به ادامه تحصیل داشتند، وارد مدرسه های قدیم و حوزه های علمیه می شدند.

از مراکز علمی و آموزشی مهم و بزرگ در پایتخت می توان از مدرسه های مرو و سپهسالار (مدرسه عالی شهید مطهری) نام برد.

نخستین مدرسه های جدید ← توسط مسیونرهای اروپایی (مبلغ مسیحی) تاسیس یافت.

گل سرسبد مدرسه های جدید ← مدرسه دارالفنون که با همت امیر کبیر و با هدف آموزش علوم و فنون جدید به دانشجویان بنیان نهاده شد؛ نخستین مدرسه عالی ایران و رشته های نظامی، پزشکی، ریاضی و هندسه و... فعالیت می کرد.

شخصیت فرهنگی عصر قاجار

برای تاسیس مدرسه های جدید خصوصا در مقطع ابتدایی تلاش کرد

میرزا حسن رشدیه

هدف: فراهم نمودن شرایط لازم برای سوادآموزی فرزندان تمام قشرهای جامعه

هنر

الف) نقاشی در عصر قاجار: با ایجاد وحدت سیاسی، استقرار امنیت توسط شاهان و دربار و ارتباط با غرب درچار تغییر و تحول اساسی شد.

فتحعلی شاه برجسته ترین هنرمندان نقاش را در تهران گرد آورد.

در ناصرالدین شاه: سنت نگارگری ایرانی تحت تاثیر هنر نقاشی مدرن اروپایی قرار گرفت و سبک نوینی در نقاشی به وجود آورد.

از نقاشان بزرگ این دوره محمدغفاری معروف به کمال الملک

ب) تعزیه: ریشه در آیین های باستانی، در عصر صفوی برای بزرگداشت حماسه کربلا، از مکان های مهم برای اجرا تکیه دولت و در دوره ناصرالدین شاه رواج داشت.

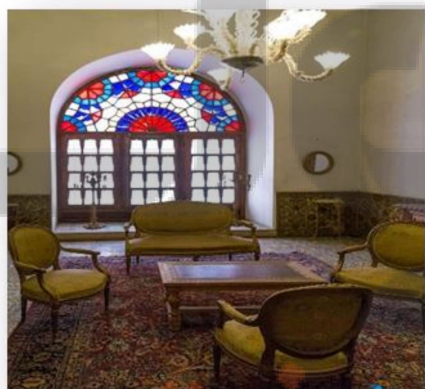
پ) نمایش کمدی: نمایش روی حوضی (سیاه بازی)، نمایش بقال بازی در مراسم شادی، در قهوه خانه ها اجرا می شد.

هنرمندان با استفاده از نمایش کمدی، مضامین جدی، انتقادهای سیاسی و اجتماعی را به صورت طنز به گوش مقامات می رساندند.

ت) تئاتر: هنر تئاتر به سبک اروپایی از دوره قاجار با همت دانشجویان اعزامی به اروپا گسترش یافت، در دوره ناصرالدین شاه رواج یافت و محل خصوصی شاه و درباریان بود.

معماری در دوره قاجار

سنت معماری ایرانی اسلامی که در دوران سلجوقیان- تیموریان و صفویان وجود داشت در دوره قاجار تداوم داشت. با اختراع دوربین عکاسی، تصاویر زیادی از بناهای اروپایی توسط مسافران در عصر ناصرالدین شاه به ایران آورده شد. بسیاری از معماران به سفارش دربار و ثروتمندان و با تقلید از معماری فرهنگی و تلفیق آن با معماری ایرانی سبک جدید بوجود آوردند که به بناهای کارت پستالی معروف شد. از بناهای معروف **کاخ شمس العماره** در مجموعه کاخ گلستان که به دستور ناصرالدین شاه ساخته شد.

پرسش ها یا فعالیت های مکمل برای درک بهتر مطلب مطرح شده در درس:

سوالات ص و غ

جامعه ایلی-عشایری در دوره قاجار از وضعیت بهتری نسبت به روستاییان برخوردار بودند. ص
با سقوط صفویه و آغاز بحران های سیاسی و نظامی در عرصه اقتصادی پیشرفت کردیم. غ
در دوره مظفردالدین شاه برای مقابله با قحطی زمین های زیادی زیر کشت سیب زمینی رفتند. ص
هنر تعزیه در دوره فتحعلی شاه رواج و گسترش یافت. غ

سوالات چهار گزینه ای

۱. یکی از مهم ترین نیروهای مسلح در دوران قاجار کدام نیرو بود؟

الف. افراد ایل ب. کارگزاران حکومتی ج. پیشه وران د. دیوانیان

۲. در دوره قاجار کدام شیوه تولید مخصوص اقتصاد شهری بود؟

الف. خرده کالایی ب. سهم بری ج. شبانکاری د. ایلیاتی

۳. کالاهای اروپایی، به ویژه محصولات صنعتی کدام کشور صدمه زیادی به اقتصاد ایران عصر قاجار وارد کرد؟

الف. فرانسه ب. آمریکا ج. انگلستان د. ایتالیا

۴. در دوره سلطنت ناصرالدین شاه کدام محصول کشاورزی برای اولین بار از اروپا وارد ایران شد؟

الف. ابریشم-تریاک ب. گوجه فرنگی-پنبه ج. نخود فرنگی-سیب زمینی د. پنبه نخود

۵. در کدام شهرها کارگاه های کوچک و بزرگ فرش توسط تجار داخلی و سرمایه گذاران خارجی دایر شد؟

الف. رشت و ساری ب. اصفهان و کاشان ج. تبریز و اراک د. کرمان و شیراز

۶. کدام شاه قاجار برجسته ترین هنرمندان نقاشی را در تهران گرد آورد و آن ها را به کشیدن پرده های بزرگ جهت نصب در کاخ ها تشویق کرد؟

الف. فتحعلی شاه ب. محمدشاه ج. ناصرالدین شاه د. مظفردالدین شاه

۷. مدرسه مروی در کدام شهر ایران تاسیس شده بود؟

الف.رشت

ب.تهران

ج.قزوین

د.شیراز

۸. کدام بنای زیر به شیوه بنای کارت پستالی ساخته شده است؟

الف. کاخ گلستان

ب. کاخ صاحبقرانیه

ج. چهلستون

د. شمس العماره

سوالات تشریحی

۱. جامعه ایران در دوره قاجار در قالب چه شیوه های بودند، نام ببرید

در قالب سه شیوه زندگی روستایی، ایلی - عشایری و شهری می زیستند.

۲. به چه دلیل در اوایل دوره قاجار شاهد رشد و رونق صنایع دستی در ایران هستیم؟

در این زمان به علت جنگ های ناپلئون چندان کالاهای صنعتی اروپایی به ایران وارد نمی شد و صنایع دستی ایران مانند منسوجات ابریشمی، شال، مخمل، زری باف، ظروف سفالی و لعاب دار، منبت کاری، قلم کاری، خاتم کاری، انواع اسلحه گرم و سرد با کیفیت خوب ساخته و تولید می شد و از لحاظ کیفیت و دوام وضعیت مطلوبی بود.

۳. جنگ های استقلال آمریکا چه تاثیراتی بر کشاورزی ایران دوره قاجاریه داشت؟

موجب افزایش تولید و صادرات پنبه از ایران به روسیه شد. بازرگانان روسی و ارمنی با حمایت های مالی، نصب دستگاه های پنبه پاک کنی، توزیع بذر و بالا بردن استانداردهای تولید به روند افزایش صادرات پنبه کمک کرد.

۴. گل سرسبد مدرسه های جدید در دوره قاجار کدام مدرسه بود و با همت چه کسسی و با چه هدفی شکل گرفت؟

مدرسه دارالفنون که با همت امیرکبیر و با هدف فراگیری علوم و فنون جدید تاسیس شد.

۵. نقاشی در عصر قاجار تحت چه شرایطی تحول اساسی یافت؟

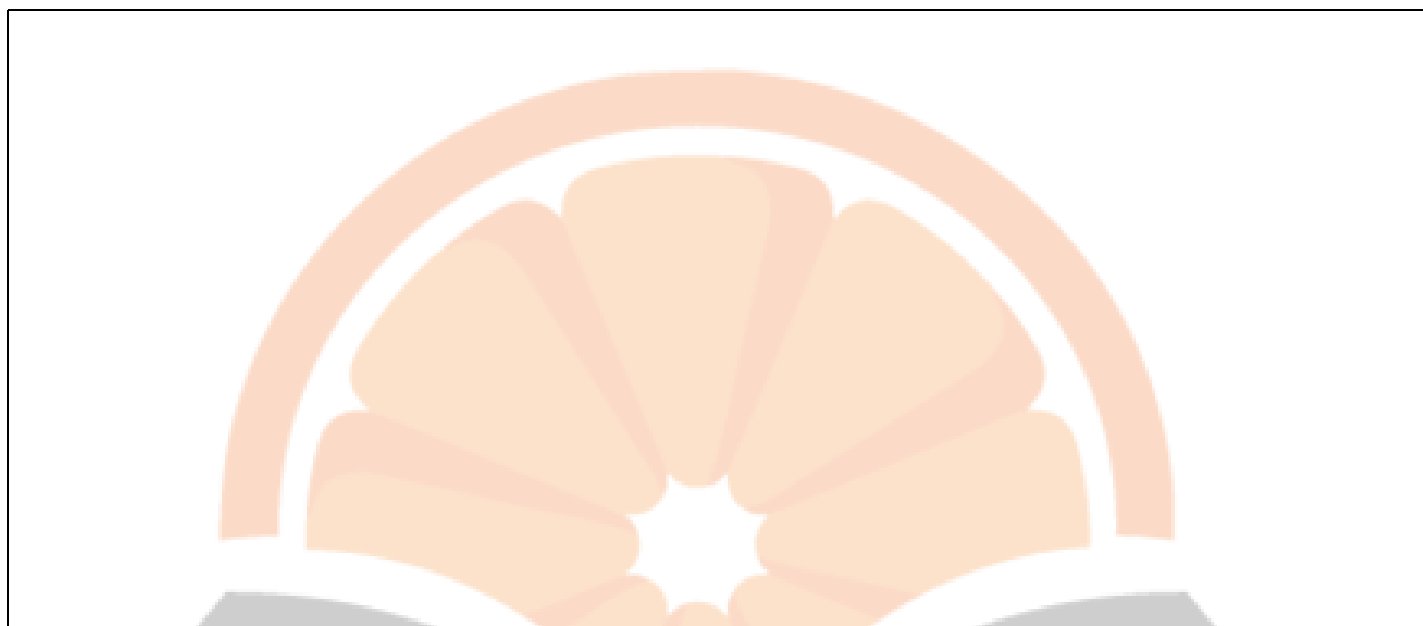
با ایجاد وحدت سیاسی، استقرار امنیت توسط شاهان و دربار و ارتباط با غرب دچار تحول اساسی شد.

۶. در دوره قاجار هنرمندان با استفاده از نمایش کمدی چه مضامینی را به گوش مقامات می رساندند؟

مضامین جدی - انتقادهای سیاسی و اجتماعی را به صورت طنز به گوش مقامات می رساندند.

۷. در عصر قاجار بناهای «کارت پستالی» به چه بناهایی گفته می شود؟

بناهایی که در دوره قاجار به تقلید از بناهای اروپایی ساخته می شد به بناهای کارت پستالی معروف بودند.

نشر نخبه بوک

تلاشی در مسیر موفقیت

<p>درس ۵ طراح: سعید ابراهیمی مقدم</p>	<p>بسمه تعالی معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش دفتر آموزش متوسطه نظری دبیرخانه راهبری کشوری درس تاریخ تولید شده در استان خراسان شمالی</p>	<p>درسنامه کتاب تاریخ ۳ (تاریخ ایران و جهان معاصر) سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹</p>
--	---	--

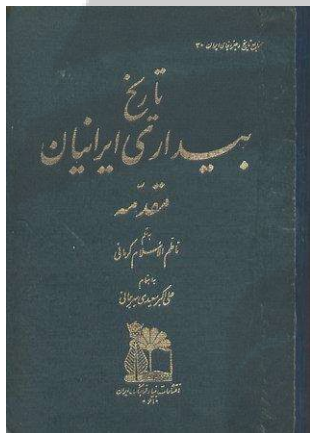
عنوان: انقلاب مشروطه ایران

اهداف یادگیری:

آشنایی دانش آموزان با زمینه های شکل گیری جنبش مشروطه در ایران، حوادث و شخصیت های مهم و تأثیر گذار، آثار و پیامدهای سیاسی و اجتماعی آن در جامعه ایران و سرانجام این جنبش

منابع مطالعاتی پیشنهادی:

- ۱- تاریخ مشروطه ایران، احمد کسروی، تهران، موسسه انتشارات امیرکبیر
- ۲- تاریخ بیداری ایرانیان، ناظم الإسلام کرمانی، تهران، نشر پیکان

شکل ۱- کتاب تاریخ بیداری ایرانیان

انتظارات:

انتظار می رود دانش آموزان با مطالعه این درس بتوانند زمینه های آغاز جریان انقلاب مشروطیت را شرح دهند و ضمن آشنایی نسبی با رویدادها و حوادث مهم انقلاب مشروطه، پیرامون چالش ها، پیامدها و نتایج این جنبش چند سطر به اختصار توضیح دهد.

چکیده نکات مهم درس:

الف) زمینه های نهضت مشروطه:

انقلاب مشروطه، جنبشی سیاسی و اجتماعی گسترده ای بود که در زمان سلطنت مظفرالدین شاه قاجار به وقوع پیوست. هدف

این انقلاب برقراری عدالت، آزادی و استقلال از بیگانه در کشور بود.

۱ - از دست رفتن بخش‌هایی از سرزمین ایران

جدا شدن سرزمین‌های شمال غرب و شمال شرق ایران توسط روسیه از جمله کل قفقاز و منطقه ماوراءالنهر و همچنین از دست رفتن ایالت‌های قندهار و هرات و بخش وسیعی توسط انگلستان از دلایل نارضایتی مردم در این دوره به شمار می‌رفت.

۲ - غلبه استعمار بر مملکت:

حکومت قاجار به دلیل ضعف، ناکارآمدی و فساد مالی درباریان زیر نفوذ استعمارگران قرار گرفت که مهم‌ترین نتیجه آن اعطای امتیازات متعددی بود که قاجارها به اروپاییان واگذار کردند. از طرفی وام‌ها و قرض‌هایی که برخی از پادشاهان قاجار از اروپاییان می‌گرفتند خرج سفرهای اروپایی و خوشگذرانی پادشاهان می‌شد.

۳ - استبداد دستگاه حاکم:

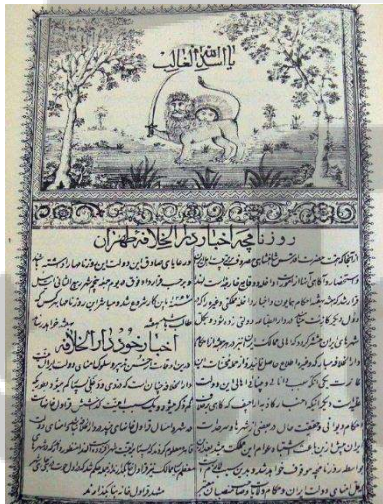
حکومت قاجار بر پایه استبداد فردی و مطلق شاه استوار بود و مردم هیچ‌گونه امنیتی برای حفظ جان، مال و ناموس خود در برابر دستگاه استبدادی نداشتند.

۴ - مخالفت‌های مردم و علما با استبداد و استعمار

آموزه‌ها و تعالیم دین اسلام و مکتب شیعه که قدرت سلاطین را مشروع نمی‌دانست عامل محرک و برانگیزاننده خوبی برای عدالت‌خواهان و آزادی‌خواهان بود تا جایی که در نتیجه یک قرن مبارزه برای آزادی و عدالت، ارتباط و هماهنگی خوبی میان مردم و علمای مذهبی ایجاد شد و شخصیت‌هایی چون آیت الله سید محمد طباطبایی و سید عبدالله بهبهانی به عنوان رهبران نهضت آزادی شناخته شدند. اساس این نهضت بر مبارزه با استعمار خارجی و استبداد داخلی قرار داشت تا با ایجاد عدالت‌خانه و دارالشورا، قدرت و اختیارات پادشاه و حکام را محدود سازد.

۵ - ورود اندیشه‌های جدید:

زمینه‌های ورود اندیشه‌های جدید به ایران، به شکل‌های مختلفی نظیر اعزام دانشجو به خارج، سفرهای درباریان و سیاستمداران به خارج و مهاجرت برخی ایرانیان به کشورهای مختلف فراهم شد. دستاورد این معاشرت با اروپاییان از راه انتشار روزنامه و چاپ کتاب‌ها به جامعه منتقل می‌شد.

شکل ۲- روزنامه کاغذ اخبار

۱-۵ - روزنامه‌ها:

۱ - دولتی: کاغذ اخبار (اولین روزنامه در ایران)،

وقایع اتفاقیه، شرف و شرافت

الف) داخلی

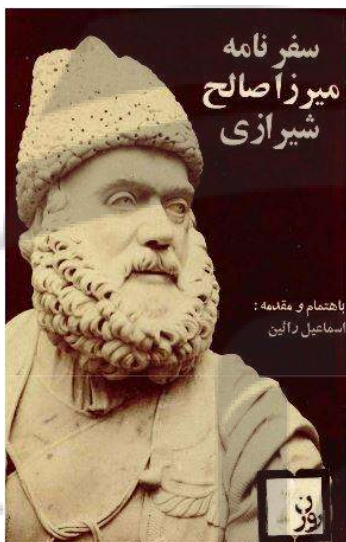
۲ - غیر دولتی: ادب و تربیت

عروه الوثقی، اختر، قانون، حبل المتین، حکمت و ثریا

ب) خارجی:

۲-۵ - آثار روشنفکران:

سفرنامه‌ها و نوشته‌های شخصیت‌های سیاسی و مهم جامعه ایران از آثار بسیار تأثیرگذار در اندیشه ایرانیان بود
سفرنامه میرزا صالح شیرازی از معروف‌ترین این آثار است.

شکل ۴- سفرنامه میرزا صالح شیرازی

شکل ۳- میرزا ملکم

آغاز حرکت مردم علیه استبداد و پیروزی نهضت مشروطه:

مظفرالدین شاه:

پس از ترور ناصرالدین شاه که به سلطنت پنجاه ساله او خاتمه داد، مظفردالدین شاه که فردی سست عنصر، بی‌اراده، و بیمار بود به سلطنت رسید. مظفردالدین شاه عین الدوله را که فردی مستبد بود به صدراعظمی انتخاب کرد.

شکل ۵- مظفردالدین شاه به همراه درباریان

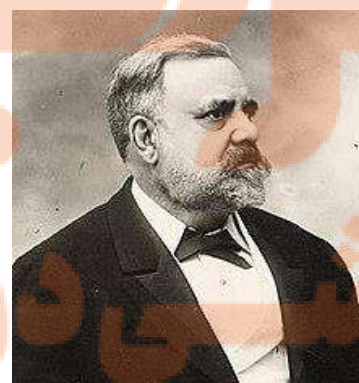
سفرهای پرخرج مظفردالدین شاه، خشونت‌های عین الدوله و حاکمان ایالت‌ها، فقر و رکود شدید اقتصادی بر نارضایتی مردم از سلطنت قاجار دامن می‌زد و سلسله حوادثی که در زیر می‌خوانید سرانجام نهت مشروطه را به پیروزی رساند.

۱- ماجرای نوز بلژیکی:

این واقعه واکنشی در برابر توهین به مقدسات مردم مسلمان ایران به شمار می‌رود که جرقه یک جنبش عمومی شد. مسیونوز بلژیکی که کارگزار روس‌ها در امور گمرک ایران بود، در مراسم محرم سال ۱۲۸۳ ش با لباس روحانیت و در حالی که قلیان به دست داشت عکس گرفت.

شکل ۷- مسیونوز بلژیکی در لباس روحانیت در حال استعمال دخانیات

شکل ۶- مسیونوز بلژیکی

این عکس در میان مردم عزادار پخش شد و سبب نارضایتی مردم گردید. آیت الله سید عبدالله بهبهانی و سید محمد طباطبایی رهبری معترضان را به عهده گرفتند و بدین ترتیب اولین جرعه نهضت مشروطه ایجاد شد.

۲- نارضایتی مردم ایالت‌ها:

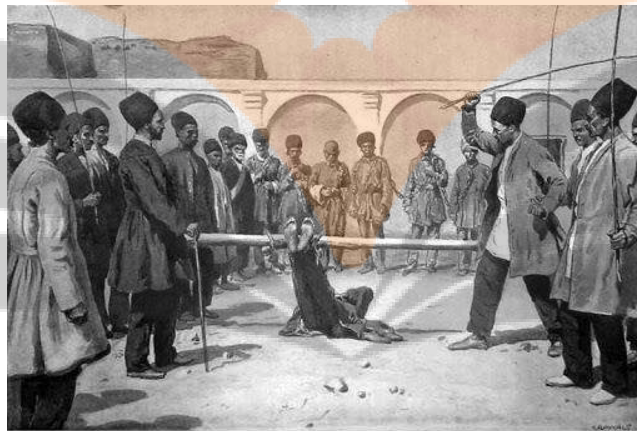
شلاق خوردن سه تن از علمای کرمان، بدرفتاری‌های شعاع السلطنه حاکم فارس و آصف الدوله حاکم خراسان از عوامل این نارضایتی بودند.

۳- ماجرای بانک استقراضی روس:

روس‌ها، علی‌رغم مخالفت مردم زمینی متروکه در قبرستان را برای تأسیس بانک خریداری کردند و اقدام به ساخت بانک نمودند. مردم تهران به رهبری آیت الله بهبهانی و طباطبایی در یک شورش عمومی ساختمان مذکور را تخریب کردند.

۴- فلک شدن بازرگانان:

به دلیل جنگ ایران و روسیه در اوایل قرن بیستم، برخی کالاهای اساسی نظیر نفت، قند و کبریت که از

شکل ۹- فلک شدن بازرگانان به دستور علاءالدوله حاکم تهران در اثر گران شدن قیمت قند

روسیه وارد می‌شد گران شد. علاءالدوله حاکم تهران به بازرگانان دستور داد قند را به قیمت قبل بفروشند اما به دلیل آنکه قند با قیمت بالایی وارد کشور می‌شد چنین امری امکان‌پذیر نبود. در نتیجه بازرگانان و تجار به فلک بسته شدند و بازاریان از ترس و وحشت مغازه‌ها را تعطیل کردند و همین مسأله اعتراض مردم را برانگیخت. حاکم تهران با همکاری و توطئه امام جمعه درباری تهران توانستند تجمع معترضان را از بین ببرند.

مخالفان و معترضان نیز به رهبری سید محمد طباطبایی تهران را ترک کرده و در حرم حضرت عبدالعظیم تحصن کردند.

۵- مهاجرت صغری:

مهم‌ترین خواسته‌های مردم در این تحصن شامل:

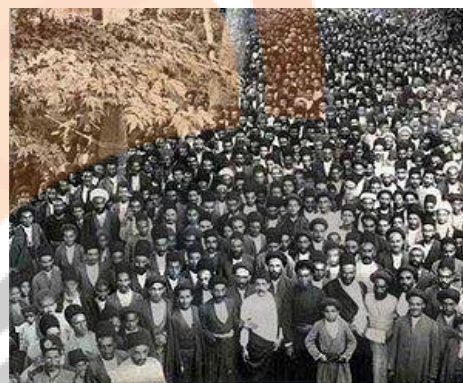
ایجاد عدالت‌خانه در همه شهرها و عمل به قانون اسلامی بود.

۶- مهاجرت کبری:

به دلیل تخلف وعده شاه و عین الدوله به خواسته‌های مهاجران، آیت الله طباطبایی چندین بار به شاه نامه نوشت و بی‌اعتنایی شاه و عین الدوله به خواسته‌های مردم را متذکر شد. سرانجام با بی‌اعتنایی دوباره شاه و حاکم تهران، کار به درگیری کشید و معترضان به رهبری علما به قم مهاجرت کردند.

تحصن در سفارت انگلیس:

به دنبال مهاجرت مردم به قم، عده‌ای از مشروطه خواهان در سفارت انگلستان بست نشستند. دولت انگلیس

شکل ۱۰ و ۱۱- بست نشینی مردم و علما در سفارت انگلیس

که به ظاهر و بر خلاف روسیه پشتیبان مشروطه بود، برای رسیدن به اهداف استعماری‌اش چنین سیاستی را دنبال می‌کرد.

پیروزی نهضت و تشکیل مجلس شورای ملی:

با گسترده شدن موج اعتراضات، حکومت قاجار برای شنیدن خواسته‌های مردم معترض اعلام آمادگی کرد. این خواسته‌ها عبارت بودند از:

- ۱- برکناری عین الدوله از صدارت
- ۲- فراهم کردن زمینه برای بازگشت مهاجران به تهران
- ۳- ایجاد عدالت‌خانه
- ۴- تشکیل دارالشورا

شکل ۱۲- مهاجرت کبری مردم و علما

نمایندگان ملت در مشروطه اول

L'ouverture de l'assemblée nationale dans la cour de l'école militaire à Téhéran.

شکل ۱۳ و ۱۴- تشکیل نخستین مجلس شورای ملی و افتتاح مجلس به دنبال صدور فرمان مشروطه

سرانجام مظفرالدین شاه تسلیم خواسته‌های مردم شد و در تاریخ ۱۴ مرداد ۱۲۸۵ ش فرمان تشکیل مجلس شورای ملی را صادر کرد.

مشروطه در دوره محمد علی شاه:

محمد علی شاه ولیعهد و جانشین مظفرالدین شاه چندان روی خوشی به مجلس و قانون نشان نمی‌داد. تا جایی که:

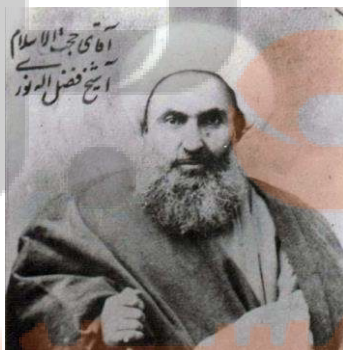
- در جشن تاجگذاری خود هیچ یک از نمایندگان مجلس را دعوت نکرد،

- از امضای متمم قانون اساسی سر باز زد

- در نهایت مجلس را به توپ بست.

تدوین متمم قانون اساسی و شدت گرفتن اختلاف‌ها:

قانونی که در زمان مظفرالدین شاه تنظیم شد نقاط ضعف بسیاری داشت و در آن از تکالیف دولت نسبت به ملت و بالعکس سخنی به میان نیامده بود. با تلاش‌های شیخ فضل الله نوری اصل دوم متمم قانون اساسی تصویب شد و قرار شد هیئتی پنج

شکل ۱۵- شیخ فضل الله نوری

نفره از مجتدان و فقیهان بر تصویب قوانین در مجلس نظارت کنند.

سرانجام شیخ فضل الله نوری به دلیل انحراف مسیر مشروطه و نفوذ غرب گرایان در آن از صف طرفداران مشروطه جدا شد. او

معتقد بود که باید مشروطه مشروع ایجاد شود.

اهداف روسیه و انگلستان برای مداخله در نهضت مردم:

روسیه به ویژه برای

۱- جلوگیری از نفوذ انگلیس در ایران

۲- کمک به محمد علی شاه که طرفدار روسها بود

۳- پیشگیری از قیام مردم منطقه قفقاز، مخالف نهضت مشروطه بود.

در مقابل اما انگلستان نیز که به دنبال

افزایش نفوذ و اعتبار خود در ایران

۲- محافظت از مرزهای هندوستان و سایر مستعمرات

قرارداد ۱۹۰۷ روس و انگلیس

در اوایل قرن بیستم میلادی با ظهور قدرت جدید در اروپا به نام آلمان،

دولت روسیه و انگلیس که تا آن زمان در ارتباط با ایران اختلاف داشتند اختلافها را کنار گذاشتند و به موجب قرارداد ۱۹۰۷،

ایران را بین خود تقسیم کردند.

شمال ایران منطقه نفوذ روسیه، جنوب شرق ایران منطقه نفوذ انگلستان و منطقه میان این دو به عنوان منطقه بی طرف

شناخته شد.

پس از انتشار خبر این قرارداد ننگین، موجی از اعتراضات علیه روسیه و انگلیس شکل گرفت و نمایندگان مجلس به اتفاق آراء

این قرارداد را رد کردند. در نتیجه اقدامات شجاعانه مجلس، کشورهای استعمارگر برای سرکوب مجلس به توافق رسیدند و

هنگامی که محمد علی شاه مجلس را به توپ بست روسیه از این اقدام حمایت کرد و انگلستان نیز سکوت کرد.

به توپ بستن مجلس و استبداد صغیر:

محمد علی شاه که مجلس را مزاحم قدرت خویش می دانست، سوء قصد به جان خود در یکی از خیابانهای تهران را بهانه قرار

داد و با نسبت دادن این اقدام به مشروطه خواهان، تصمیم گرفت مجلس را برای همیشه تعطیل کند. لذا به کمک نیروهای قزاق و فرماندهی لیاخوف روسی در سال ۱۲۸۷ ش و دو سال پس از استقرار مشروطه فرمان حمله به مجلس را صادر کرد. به دنبال این اقدام، مشروطه خواهان نیز تحت تعقیب و آزار قرار گرفتند و مجدداً استبداد بر کشور حاکم شد. این دوره که یک سال به طول انجامید به دوره استبداد صغیر شهرت یافت.

شکل ۱۶- تصویر به توپ بسته شدن مجلس

پس از به توپ بستن مجلس، مقاومت مشروطه خواهان ادامه یافت اما مقاومت و مبارزه اصلی از تبریز و با مجاهدت‌های دو سردار ملی به نام‌ها **ستارخان** و **باقرخان** آغاز شد. مقاومت این دو به همراه حمایت مراجع تقلید نجف از مشروطه، موجب دلگرمی مشروطه خواهان دیگر مناطق کشور شد. با هجوم گسترده مشروطه خواهان به تهران، محمد علی شاه به سفارت روسیه پناهنده شد و تهران توسط مشروطه خواهان فتح شد.

دوره دوم مشروطه

دوره دوم مشروطه که با فتح تهران آغاز شد دارای دو ویژگی مهم بود.

۱- اختلاف شدید بین طرفداران مشروطه

۲- مداخله روسیه و انگلستان در سرنوشت ایران

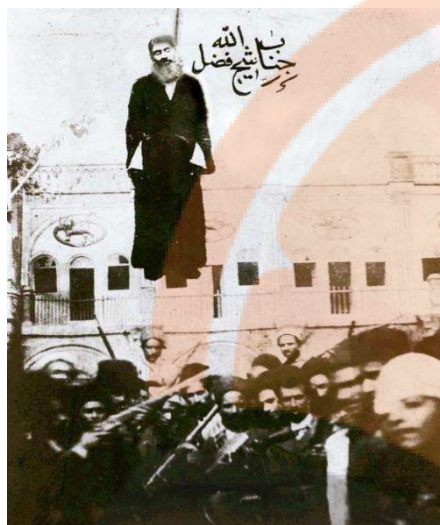
پس از فتح تهران، مجلس جدید تشکیل شد و به اتفاق آراء محمد علی شاه از سلطنت خلع و پسر او احمد میرزا به مقام سلطنت رسید.

پیروزی مشروطه خواهان چندان دوان نداشت زیرا این بار مشروطه از مسیر اصلی خود منحرف شد و افراد تندرو و غرب زده به زمامداری و قدرت رسیدند و بسیاری از آزادی خواهان در تنگنا قرار گرفتند

شیخ فضل الله نوری نیز که ابتدا موافق جریان مشروطه بود، به دلیل انحراف مشروطه از اصول و ارزش‌های دین اسلام با آن به مخالفت پرداخت و به دفاع از مشروطه مشروعه پرداخت. سرانجام شیخ فضل الله نوری توسط نیروهای تندرو و افراطی مشروطه

دستگیر و اعدام شد. به عقیده بسیاری، اعدام او در حقیقت انتقام استعمار از روحانیت ایران برای جبران شکست در نهضت تحریم تنباکو بود.

به دنبال اعدام شیخ فضل الله نوری اختلاف میان مشروطه خواهان شدت گرفت و در نتیجه دو حزب **اعتدالیون** و **دمکرات** پدید آمد.

شکل ۱۸- احمد شاه قاجار به همراه رضاخان سردار سپه

شکل ۱۹- تصویری از به دار آویخته شدن شیخ فضل الله نوری

اعتدالیون از مذهب به عنوان سدی در برابر بی عدالتی دفاع می کردند

دمکرات ها بر جدایی دین از سیاست تأکید می ورزیدند. با تشدید اختلاف ها، جوّ وحشت و ترور در جامعه حاکم شد و سید عبدالله بهبهانی نیز توسط دمکرات ها ترور شد.

مجلس نوپای مشروطه و مداخله بیگانگان

مجلس دوم شورای ملی، قانونی را به تصویب رسانده بود که طبق آن تعدادی از کارشناسان خارجی برای اصلاح امور مختلف استخدام شدند. **در میان آنها مورگان شوستر آمریکایی بود که شروع به اصلاحات گسترده ای در امور مالی و گمرک ایران کرد.** این وضعیت خشم روسیه و انگلیس را برانگیخت

بلافاصله دولت روسیه به ایران اخطار داد اگر ظرف ۴۸ ساعت به خواسته هایش عمل نشود ایران را اشغال می کند. روسیه از ایران خواسته بود

- ۱- فعالیتهای مورگان شوستر در ایران متوقف و وی از ایران اخراج شود
- ۲- ایران بدون موافقت روسیه و انگلیس از استخدام کارشناس خارجی خودداری کند
- ۳- هزینه نگهداری نیروهای روس در ایران را دولت ایران پرداخت کند

شکل ۲۰- مورگان شوستر آمریکایی که جهت انجام اصلاحات مالی در ایران استخدام شده بود

سرانجام صمصام السلطنه نخست وزیر وقت دولت ایران، از ترس اشغال پایتخت تسلیم شد و مجلس را منحل کرد و سلطه جویی انگلیس و روس تا جایی شدت گرفت که دو کشور مناطق تحت نفوذ خود را طبق قرارداد ۱۹۰۷ اشغال کردند و روسیه وارد منطقه شمال و انگلستان نیز وارد منطقه جنوب ایران شدند.

پرسشهای مکمل برای فهم بهتر مطالب درس

۱- چه عواملی زمینه های انقلاب مشروطه را فراهم کرد؟

ج : الف) از دست رفتن سرزمینهای ایران ب) ورود اندیشه های جدید ج) استبداد دستگاه حاکم

د) نقش علما در مبارزه با استبداد و استعمار

۲- اندیشه های جدید انقلابی در دوره قاجار چگونه به ایران وارد شد؟

ج : به شکل های مختلف نظیر اعرام دانشجو به خارج ، سفرهای درباریان و سیاستمداران به خارج و مهاجرت برخی از ایرانیان به کشورهای دیگر فراهم شد.

۳- روزنامه های دوره قاجار چند دسته بودند ؟ از هر کدام دو مورد نام ببرید.

ج : روزنامه ها دو دسته بودند. داخلی و خارجی ، داخلی به دو دسته دولتی و غیر دولتی تقسیم میشوند و و تابع اتفاقیه ، اشرافت ، اخبار دولتی و تربیت ادب غیر دولتی بودند. روزنامه های اختر ، قانون و ملک خارجی بودند.

۴- چه عواملی زمینه ساز نفوذ استعمار در ایران گشت و نتیجه آن چه بود؟

ج : ضعف حکومت قاجار ، طمع ورزی و فساد درباریان ، زمینه ساز نفوذ استعمارگران بود و نتیجه آن امتیازات متعددی بود که به قاجاریان داده می شد.

۵- سرزمین هایی که توسط روسها در دوره قاجار از ایران جدا شدند را نام ببرید؟

کل منطقه قفقاز و منطقه ماوراءالنهر شامل تاجیکستان، قزاقستان و ترکمنستان امروزی

۶- مهم ترین خواسته های مردم در مهاجرت صغری چه بود؟

ج: ۱- عمل به قوانین اسلامی به دور از ملاحظات شخصی ۲- ایجاد عدالت خانه در همه شهرها برای رسیدگی به شکایت مردم

۷- دو مورد از بی اعتنایی های محمد علی شاه نسبت به مشروطه خواهان را بنویسید.

ج: از نمایندگان مجلس در مراسم تاج گذاری دعوت به عمل نیاورد - مدتی بعد هنگامی که متمم قانون اساسی را ترد او برانداز امضای آن خودداری کرد.

۸- چرا روسها با مشروطه مخالف بودند؟

ج: ۱- جلوگیری از نفوذ انگلیسی ۲- کمک به محمد علی شاه که طرفدار روس بود ۳- پیشگیری از قیام - علت های منطقه ای برای گرفتن آزادی

۹- علل جنبش عمومی مردم تهران علیه نوز بلژیکی را توضیح دهید

مسیونوز بلژیکی که کارگزار روسها در امور گمرک ایران بود، در مراسم محرم سال ۱۲۸۳ ش با لباس روحانیت و در حالی که قلیان به دست داشت عکس گرفت. این عکس در میان مردم عزادار پخش شد و سبب نارضایتی مردم گردید

۱۰- تعالیم دین اسلام و مکتب تشیع چه نقشی در پیدایش جریان مشروطه خواهی خواهی داشت؟

ج: آموزه ها و تعالیم دین اسلام و مکتب شیعه که قدرت سلاطین را مشروع نمی دانست عامل محرک و برانگیزاننده خوبی برای عدالت- خواهان و آزادی خواهان بود تا جایی که در نتیجه یک قرن مبارزه برای آزادی و عدالت، ارتباط و هماهنگی خوبی میان مردم و علمای مذهبی ایجاد شد

۱۱- چه عواملی زمینه ساز قرارداد ۱۹۰۷ میان روس و انگلیس شد و پیامد آن برای ایران چه بود؟

ج: در اوایل قرن بیستم میلادی با ظهور قدرت جدید در اروپا به نام آلمان، دولت روسیه و انگلیس که تا آن زمان در ارتباط با ایران اختلاف داشتند اختلافها را کنار گذاشتند و به موجب قرارداد ۱۹۰۷، ایران را بین خود تقسیم کردند. شمال ایران منطقه نفوذ روسیه، جنوب شرق ایران منطقه نفوذ انگلستان و منطقه میان این دو به عنوان منطقه بی طرف شناخته شد.

۱۲- محمد علی شاه به چه بهانه ای دستور حمله به مجلس را صادر کرد؟

ج: محمد علی شاه که مجلس را مزاحم قدرت خویش می دانست، سوء قصد به جان خود در یکی از خیابان های تهران را بهانه قرار داد و با نسبت دادن این اقدام به مشروطه خواهان، تصمیم گرفت مجلس را برای همیشه تعطیل کند.

۱۳- منظور دوران استبداد صغیر چیست؟ و چه مدت به طول انجامید؟

ج: دورانی که با به توپ بسته شدن مجلس توسط محمد علی شاه و آزار و اذیت مشروطه خواهان آغاز شد و بار دیگر استبداد بر کشور حاکم شد. به مدت یک سال ادامه داشت.

۱۴- دوره دوم مشروطه با کدام واقعه آغاز شد و دو ویژگی مهم این دوره را نام ببرید؟

ج: دوره دوم مشروطه که با فتح تهران آغاز شد دارای دو ویژگی مهم بود. ۱- اختلاف شدید بین طرفداران مشروطه ۲- مداخله روسیه و

۱۵- مهم ترین آثاری که در پیدایش مشروطه خواهی مؤثر بودند توسط چه کسانی نوشته شدند؟
ج: نوشته های میرزا ملکم خان، عبدالرحیم طالبوف، میرزا فتحعلی آخوند زاده و میرزا یوسف خان مستشار الدوله

۱۶- منظور از سنت بست نشینی چیست و سفارت انگلستان در نهضت مشروطه چگونه از این سنت به سود منافع خود استفاده کرد؟
ج: سنت بست نشینی و تحصن که از دیرباز در ایران رایج بود، بیشتر در مساجد و زیارتگاهها و اماکنی که مورد احتدام مردم بود انجام می شد. دولت انگلستان که بر خلاف روسیه به ظاهر موافق نهضت مشروطه بود و درصدد اخراج طرفداران روسیه از دربار ایران بود، چند تن از عوامل شناخته شده خود را بین مشروطه خواهان فرستاد و مردم به بست نشینی در سفارت انگلیس تشویق کرد. در حقیقت انگلستان برای رسیدن به اهداف استعماری اش این سیاست را در پیش گرفته بود.

سوالات امتحانی پرتکرار

- ۱- چه عواملی زمینه های نهضت مشروطه را فراهم کرد؟
- ۲- پیش از مهاجرت صغری، چه عواملی موجب آغاز حرکت و جنبش مردم علیه استبداد قاجار گردید؟ دو مورد را همراه با توضیح کوتاه نام ببرید.
- ۳- مهم ترین خواسته های مردم در مهاجرت کبری چه بود؟ چهار مورد را ذکر کنید.
- ۴- دو مورد را از بی اعتنایی های محمد علی شاه نسبت به نظام مشروطه را نام ببرید.
- ۵- روسیه و انگلستان هر کدام به ترتیب برای مخالفت و موافقت با نهضت مشروطه چه اهداف و دلایلی داشتند؟
- ۶- چه عاملی زمینه ساز قرارداد ۱۹۰۷ روس و انگلیس شد؟ این قرارداد چه پیامدی برای ایران داشت؟
- ۷- پس از به توپ بستن مجلس جریان اصلی مقاومت مردم علیه استبداد از کدام منطقه آغاز شد؟ نام چند تن از شخصیت های مبارز مذهبی که از نهضت مشروطه در این دوره حمایت می کردند را نام ببرید.
- ۸- علت جدایی شیخ فضل الله نوری از صف طرفداران نهضت مشروطه چه بود؟

<p>درس ۶</p> <p>طراح: زینت عابدی</p>	<p>بسمه تعالی</p> <p>معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش</p> <p>دفتر آموزش متوسطه نظری</p> <p>دبیرخانه راهبری کشوری درس تاریخ</p> <p>تولید شده در استان خراسان شمالی</p>	<p>محتوای نوشتاری کتاب</p> <p>تاریخ ۳ (ایران و جهان معاصر)</p> <p>سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹</p>
--------------------------------------	--	--

عنوان: جنگ جهانی اول و ایران

اهداف یادگیری:

- ✓ دانش آموزان زمینه ها و علل و پیامدهای جنگ جهانی اول را بدانند.
- ✓ دانش آموزان به اهداف توسعه طلبانه روسیه پی ببرند.
- ✓ دانش آموزان به مقاومت مردم در برابر استعمار پی ببرند.
- ✓ دانش آموزان به چگونگی وحدت ایتالیا و ملی گرایان آن پی ببرند.
- ✓ دانش آموزان علت انقلاب ۱۹۱۷ روسیه را می فهمند.
- ✓ دانش آموزان علت اشغال ایران را در جنگ جهانی اول پی ببرند.
- ✓ دانش آموزان قرارداد ۱۹۱۹ را میشناسند.

چکیده نکات مهم درس

زمینه ها و علل جنگ جهانی اول

الف) تداوم و گسترش استعمار: با انقلاب صنعتی و ساخت سلاح آتشین مثل تفنگ، توپ و کشتی های جنگی، توان سیاسی-نظامی دولت های اروپایی افزایش و سیاست استعماری توسعه یافته انگلستان، فرانسه، اسپانیا، پرتغال و آلمان کشورهای مختلفی را در آسیا، آفریقا و آمریکا به استعمار در آوردند و بر سر همین مسئله به ستیز برخاستند.

*از نظر علمی و فرهنگی از کشورهای اروپایی عقب مانده تر بود.

*قرن ۱۹م. قدرت نظامی خود را افزایش داد.

*سیاست توسعه طلبانه نسبت به همسایگان جنوبی خود در پیش گرفت.

*ارتش روسیه با هدف رسیدن به آب های گرم و آبراهه های مهم قلمرو عثمانی در شبه جزیره بالکان و حوزه دریای سیاه یورش برد و تسخیر کرد.

*به سرزمین ایران در دو سوی دریای مازندران یورش و مناطق وسیعی را تصرف کرد.

روسیه

مقاومت در برابر استعمار: در قرن ۱۹ و ۲۰ م. مردم بسیاری از کشورهای مستعمره در برابر استعمارگران مقاومت می کردند.

قیام مهدیون ← در مصر به رهبری مهدی سودانی در برابر انگلستان

الجزایر ← به فرماندهی امیر عبدالقادر ؛ بر ضد ارتش فرانسه

هند ← شورش سپاهیان هندی ؛ مبارزات ضد استعماری گاندی

جنبش استقلال طلبی مردم آمریکای لاتین ← به رهبری سیمون بولیوار

ب) رشد اندیشه ملی گرایی و ظهور قدرت های جدید: دو جریان فکری ملی گرایی و آزادی خواهی زمینه ساز شکل گیری کشورها و دولت های ملی جدیدی شد.

تفکر ملی گرایی: مردمان و گروه های قومی را که تاریخ، فرهنگ و زبان مشترک داشتند با هم متحد و زیر پرچم واحد و مستقل گرد آورد. اقوامی که تحت تاثیر تفکر ملی گرایی ها قرار گرفتند: ایتالیایی ها، آلمانی ها، لهستانی ها، صرب ها و مجارها.

کشوری چند پاره

بر هر قسمت آن خاندان های مختلف پاپ ها و یا کشورهای همسایه (اتریش و فرانسه) حکومت کردند.

ملی گرایان ایتالیایی به رهبری کاوور و گاریبالدی قیام کردند، و با توجه به رقابتی که بین فرانسه و اتریش وجود داشت، ایتالیا را به وحدت رساندند.

وحدت ایتالیا

فاقد حکومت یکپارچه

ملی گرایان آلمانی خواهان وحدت آلمانی ها و تشکیل کشوری واحد

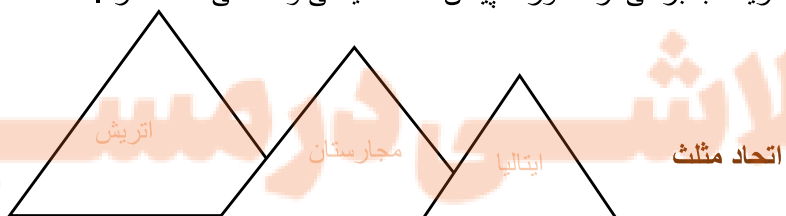
نفوذ اتریش و مجاستان

امپراتوری آلمان با رهبری ویلهم یکم و ویلهم دوم و بیسمارک (صدراعظم) در مسیر پیشرفت قرار گرفت.

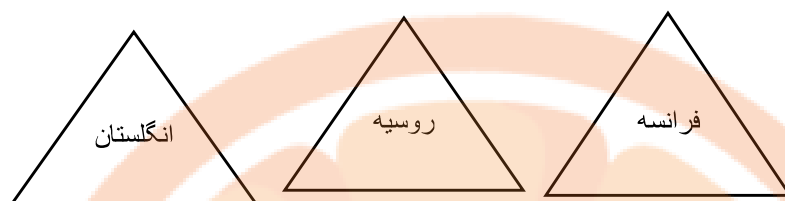
وحدت آلمان

تحت تاثیر این عوامل به یکی از کشورهای اروپایی پیشرفته و صنعتی تبدیل شد: تاسیس و توسعه مدارس و دانشگاه ها، برپایی صنایع جدید، توسعه شبکه حمل و نقل و ارتباطات، ساخت تسلیحات مدرن از جمله توپ، هواپیما، کشتی های جنگی و زیردریایی ها جهت رقابت با انگلستان.

آلمان با هدف مقابله با تهدیدات خارجی و به ویژه خطر حمله فرانسه، برای پیشبرد سیاست های توسعه طلبانه خود در اروپا و فراسوی دریاها با برخی از کشورها پیمان اتحاد سیاسی و نظامی منعقد کرد.

اتفاق مثلث

مهم ترین رقابت و دشمنی آلمان و فرانسه

- اختلافات مرزی و دشمنی شدید آلمان و فرانسه
- رقابت بر سر مستعمرات
- توسعه نفوذ و دخالت در منطقه شبه جزیره بالکان
- مسابقه تسلیحاتی

جنگ جهانی اول و آثار و پیامدهای آن

شروع جنگ: قتل ولیعهد اتریش و همسرش توسط یک صرب ملی گرا در شهر سارایوو مرکز بوسنی، اتریش به حکومت صربستان اعلان جنگ کرد، اتحاد مثلث و اتفاق مثلث وارد جنگ شدند.

بعد از مدتی امپراتوری عثمانی و بلغارستان به **صف متحدین** ژاپن، یونان، پرتغال و رومانی به **جبهه جنگ متفقین** پیوستند. جنگ به سرعت از اروپا به آسیا و آفریقا رسید.

ایتالیا در میانه جنگ از متحدین جدا و به متفقین پیوست.

در **جبهه شرقی** روس ها به سرعت بسیج شدند و مانع اشغال و سقوط کشورشان توسط ارتش آلمان شدند.

در **جبهه غربی** فرانسوی ها با حمایت انگلیسی ها و سایر دولت های متفق مقاومت کردند. جنگ به مدت چهار سال طول کشید و با پیروزی متفقین خاتمه یافت.

انقلاب روسیه: شرایط نابسامان دوران جنگ جهانی اول باعث شد مردم روسیه از حکومت تزارها ناراضی بودند خشمگین شوند و مخالفان با کمک ارتش در پتروگراد شورش کردند. نیکلای دوم آخرین تزار روس را برکنار و دولت موقت تشکیل دادند. گروهی از انقلابیون سوسیالیست روس (بلشویک ها) رهبری لنین که با حمایت آلمان ها به روسیه بازگشته بودند با تسخیر مقرر حکومت موقت (پتروگراد) قدرت را به دست گرفتند.

پیرو کارل مارکس فیلسوف معروف آلمانی

مخالف نظام سرمایه داری

حمایت از سربازان کشاورز و کارگران

سه شعار اصلی: صلح، زمین، نان

تسلط کارگر بر تولید

همه قدرت از آن شورا

لنین پس از پیروزی انقلاب: ۱) حکومت کمونیستی برپایه شوراهای کارگران و کشاورزان به وجود آورد. ۲) تمامی احزاب به جزء حزب کمونیست غیرقانونی اعلام شد. ۳) نام روسیه به اتحاد جماهیر شوروی تغییر یافت. ۴) بنا به وعه صلحی که به مردم داد معاهده صلحی با دولت های متحد منعقد کرد. ۵) سربازان روسی را از جبهه های جنگ فراخواند.

پایان جنگ

آمریکا تا سال ۱۹۱۷م. اعلام بی طرفی کرد، با حمله زیر دریایی های آلمان به ناوگان آمریکا و غرق شدن کشتی ها این کشور به آلمان اعلام جنگ داد به ورود نیروهای تازه نفس آمریکا در جنگ اتریش متفقین ابتکار عمل را به دست گرفت و نیروهای آلمان را عقب راندند و کشورهای درگیر یکی پس از دیگری تسلیم شدند.

آثار و پیامدهای جنگ

پس از جنگ، نمایندگانی از کشورهای مختلف با هدف قرارداد صلح، در کاخ پاریس جمع شدند پیمان صلح که شامل چندین قرارداد جداگانه با کشورهای مغلوب به امضاء رسید.

۱. پیمان صلح
ورسای

براساس پیمانی که با آلمان بسته شد: مستعمرات آلمان میان متفقین تقسیم شود؛ بخشی از خاک آن به فرانسه و لهستان واگذار شود؛ آلمان ملزم شد به متفقین غرامت جنگی بپردازد؛ توان نظامی آلمان محدود شد.

پیمان های صلحی که با دیگر کشورهای مغلوب بسته شد به فروپاشی امپراتوری اتریش-مجارستان و عثمانی و تغییر نقشه سیاسی اروپای شرقی و خاورمیانه و شکل گیری کشورهای جدید انجامید.

ویلسون (رئیس جمهور آمریکا) جهت جلوگیری از جنگ و تامین صلح و امنیت جهانی، پیشنهاد تشکیل نهاد بین المللی با عنوان جامعه ملل را داد.
جامعه ملل با عضویت بیش از ۴۰ کشور در شهر ژنو در سوئیس تشکیل شد.

۲. تشکیل
جامعه ملل

تلفات جانی و جسمی و روحی
ویرانی مراکز اقتصادی، تولیدی و مالی اروپا و دیگر نقاط جهان
کشته شدن بیش از ۹ میلیون نظامی و ده ها میلیون مجروح و اسیر
کمبود مواد غذایی
شیوع بیماری های همه گیر

تلفات و خسارت های
انسانی و اقتصادی

ایران در جنگ جهانی اول

همزمان با آغاز جنگ جهانی اول، اوضاع ایران آشفتنه بود؛ و حکومت مشروطه توان اداره امور و برقراری نظم و امنیت را نداشت بنا به دلایلی چون: ۱. اختلافات سیاسی داخلی ۲. ضعف تشکیلات اداری و نظامی ۳. مشکلات اقتصادی ۴. دخالت های خارجی.

اشغال نظامی ایران:

- ایران بعد از شروع جنگ جهانی اول اعلام بی طرفی کرد اما کشورهای درگیر خصوصا روسیه و انگلیس توجهی به این مسئله نداشتند.
- در اوایل جنگ، ماموران و جاسوسان آلمانی در مناطقی از ایران فعالیت های علیه متفقین انجام دادند این موضوع بهانه لشکرکشی دو دولت (روسیه و انگلستان) به ایران شد.
- نظامیان روسی بخش وسیعی از شمال ایران را اشغال کردند که براساس معاهده ۱۹۰۷ م. تحت نفوذ روسیه شناخته شده بود.

➤ انگلستان گروهی از افسران انگلیسی و مزدوران هندی را به ایران فرستاد و نیروی پلیس جنوب را در بخش های جنوبی تشکیل داد.

➤ این دو کشور براساس قرارداد ۱۹۱۵م. ایران را به دو قسمت تقسیم کردند نیمه شمالی از آن روسیه و نیمه جنوبی برای انگلستان.

➤ با شروع جنگ ارتش عثمانی مناطقی از غرب ایران را اشغال و با نیروهای متفق روبه رو شد. وقتی ارتش روسیه به تهران نزدیک شد ملیون ایران که اعضای آن نمایندگان مجلس شورای ملی، وزیران و شخصیت های مذهبی بودند به کرمانشاه مهاجرت و دولت موقت ملی را تاسیس کردند. با شکست دولت عثمانی از متفقین دولت موقت فروپاشی و اعضای آن پراکنده شدند.

مقاومت ایران در برابر اشغال گران:

اگرچه حکومت قاجار توان مبارزه با اشغالگران را نداشت ولی مردم ما در نقاط مختلف مثل فارس، بوشهر و خوزستان تاثیرپذیری از مراجع علیه آنان مقاومت و مبارزه کردند.

مردان تنگستان و دشتستان ← رئیسعلی دلواری

مردم کازرون ← ناصر دیوان کازرونی

آثار و نتایج جنگ: جنگ جهانی اول برای مردم و دولت ایران که هیچ نقشی در شروع و ادامه جنگ نداشتند، فاجعه آمیز و ویران کننده بود عده زیادی از ایرانیان در جنگ جان باختند و بلاهای ناشی از جنگ مانند قحطی، گرانی، کمبود مواد غذایی و انواع بیماری های واگیردار جان تعدادی را گرفت؛ همچنین موجب تزلزل و بی ثباتی دولت مرکزی و تعطیلی مجلس شورای ملی و تضعیف نظام مشروطه شد.

قرارداد ۱۹۱۹

با پیروزی انقلاب روسیه، دولت بلشویکی نیروهای خود را از ایران خارج کرد و انگلستان با تقویت نظامیان علاوه بر نواحی جنوبی مناطقی از شمال ایران را اشغال کرد.

وضعیت ایران در این زمان بسیار نامناسب بود سران ایلات و حاکمان محلی نافرمانی می کردند، شورش هایی در گوشه کنار جریان داشت از نظر اقتصادی دچار مشکلات بود و دولت ایران برای رفع این مسائل از انگلستان وام دریافت کرد.

روس ها مشغول جنگ های داخلی بودند و برای انگلیس فرصتی شد تا نفوذ خود را گسترش دهند در نتیجه قرارداد ۱۹۱۹م. را با وثوق الدوله امضا نمودند.

به موجب این قرارداد ← اداره امور دارایی و برخی از ادارات و وزارت خانه های ایران در اختیار آنان قرار گرفت.

مسئولیت تجدید سازمان ایجاد ارتش یکپارچه ایران تامین اسلحه و تدارکات به افسران انگلیسی داده شد. در عوض انگلستان متعهد می شد که وامی را در اختیار دولت ایران قرار دهد تا تحت نظارت کارشناسان انگلیسی هزینه شود. این قرارداد با مخالفت شدید شخصیت های ملی، سیاسی و مذهبی، گروه ها و احزاب گوناگون مواجه شد. مخالفان با برگزاری نشست ها، ایراد و سخنرانی و نشر اعلامیه و شب نامه مخالفت خود را علنی کردند. از مخالفان جدی این قرارداد ← آیت الله سید حسن مدرس بود. دولت وثوق الدوله در مجامع سیاسی و نشریات به دفاع از قرارداد می پرداخت و مخالفان خود را سرکوب می کرد و یکی از علل مهم سقوط دولت وثوق الدوله به شمار می رود.

پرسش ها یا فعالیت های مکمل برای درک بهتر مطلب مطرح شده در درس:

سوالات چهار گزینه ای

۱. عمده تحولات تاریخ جهان به ویژه اروپا در قرن ۱۹ م. متأثر از چه واقعه ای بود؟
الف. انقلاب فرانسه ب. انقلاب صنعتی انگلیس ج. انقلاب صنعتی آلمان د. گزینه الف و ب صحیح است.
۲. مهم ترین تحولات تاریخ جهان به ویژه اروپا در قرن ۱۹ م. چه بود؟
الف. تداوم و گسترش رقابت های استعماری ب. رشد اندیشه ملی گرایی (ناسیونالیسم)
ج. ظهور قدرت های جدید د. همه موارد
۳. کدام کشور های اروپایی در قرن ۱۹ م. به رقابت استعماری با یکدیگر پرداختند؟
الف. انگلیس، آلمان، روسیه ب. پرتغال، فرانسه، اسپانیا
ج. اتریش، مجارستان، لهستان د. گزینه الف و ب
۴. چرا امپراتوری اتریش-مجارستان مخالف تشکیل آلمان واحدی بودند؟
الف. ترس از آلمان متحد ب. ترس از روسیه ج. ترس از فرانسه د. ترس از انگلیس
۵. کدام ایالت پیشگام وحدت آلمان شد؟
الف. راین ب. ایالت بایرن ج. پروس د. نوردراین-وستفالن
۶. اتحاد سه گانه مثلث با حضور چه کشور هایی شکل گرفت؟
الف. آلمان، اتریش، مجارستان، ایتالیا ب. روسیه، انگلیس، فرانسه
ج. ژاپن، عثمانی، آلمان د. آمریکا، فرانسه، انگلیس
۷. اتفاق سه گانه مثلث چگونه و با حضور چه کشور هایی شکل گرفت؟
الف. آلمان، اتریش، مجارستان، ایتالیا ب. روسیه، انگلیس، فرانسه
ج. ژاپن، عثمانی، آلمان د. آمریکا، فرانسه، انگلیس
۸. قرارداد ۱۹۰۷ بین چه کشور هایی بسته شد؟
الف. آلمان و روسیه ب. روسیه و انگلیس ج. فرانسه و انگلیس د. آمریکا و روسیه
۹. انقلابیون سوسیالیست روسی به چه نامی معروف بودند و رهبر آن ها که بود؟

الف. سوسیالیستی-خروشچف

ب. یلشویک-استالین

ج. کاپتالیسم-گورباچف

د. یلشویک-لنین

۱۰. لنین پیرو کدام فیلسوف بود؟

الف. دانتته

ب. افریدریش نیچه

ج. گئورگ ویلهلم فریدریش هگل

د. مارکس

سوالات تشریحی

چرا دولت روسیه در قرن ۱۹ م. سیاست توسعه طلبانه ای را نسبت به همسایگان جنوبی خود در پیش گرفت؟ ارتش روسیه در طول این قرن با هدف رسیدن به دریاها، گرم و آبراه های مهم، بارها به قلمرو امپراتوری عثمانی در شبه جزیره بالکان و حوزه بالکان دریای سیاه و نیز سرزمین های ایرانی در دو سوی دریای مازندران یورش و مناطق وسیعی را تسخیر و تصرف کرد.

ملی گرایان ایتالیایی به رهبری چه کسانی موفق شدند ایتالیا را متحد کنند و تحت حاکمیت حکومت ملی و مستقلی درآوردند؟ به رهبری کاوور و گاریبالدی

وضعیت سیاسی آلمانی ها تا میانه قرن ۱۹ م. گونه بود؟

فاقد حکومت یکپارچه بودند و سرزمین های آنان در اتحادیه ی نیم بندی موسوم به اتحادیه آلمانی در کنار هم قرار داشتند.

شروع جنگ جهانی اول چگونه بود؟

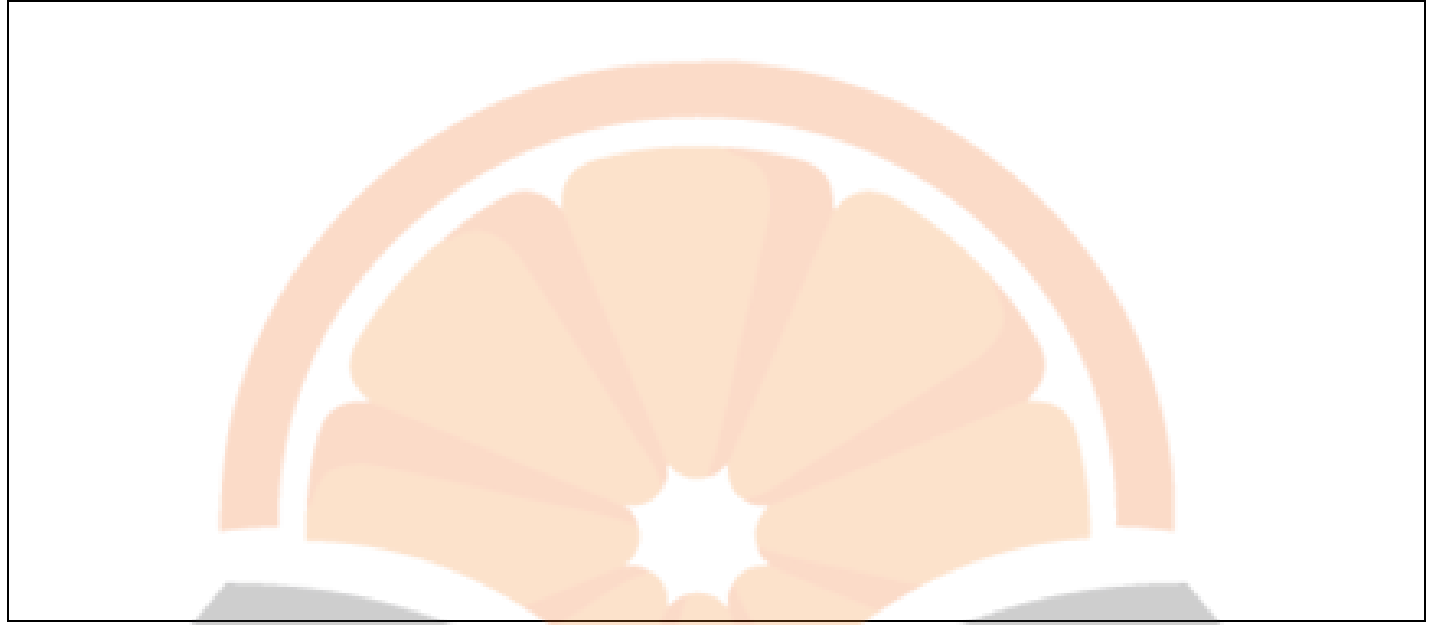
در پی قتل ولیعهد اتریش و همسرش به دست یک صرب ملی گرا در شهر سارایوو، مرکز بوسنی، اتریش به حکومت صربستان اعلان جنگ کرد. طولی نکشید که کشورهای عضو اتحاد مثلث با کشورهای اتفاق مثلث وارد جنگ شدند.

چرا آمریکا در جنگ جهانی اول به آلمان اعلان جنگ داد؟

آمریکا تا ۱۹۱۷ م. بی طرفی خود را در جنگ اعلام کرد اما حمله پیاپی زیر دریایی های آلمانی به ناوگان آمریکایی و غرق کردن کشتی های این کشور موجب شد که کنگره ایالت متحده به آلمان اعلان جنگ دهد.

اوضاع ایران همزمان با آغاز جنگ جهانی اول چگونه بود؟

همزمان با آغاز جنگ جهانی اول، میهن ما وضعی آشفته داشت و حکومت مشروطه به دلیل اختلاف های سیاسی داخلی، ضعف تشکیلات اداری و نظامی، مشکلات اقتصادی و دخالت های فزاینده خارجی، قادر به تمشیت امور و برقراری نظم و امنیت نبود.

نشانچه بوک

تلاشی در مسیر موفقیت

<p>درس: ۷ نام طراح: شیما بنی خالد</p>	<p>بسمه تعالی معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش دفتر آموزش متوسطه نظری دبیرخانه راهبری کشوری درس تاریخ تولید شده در استان خوزستان</p>	<p>محتوای نوشتاری کتاب تاریخ ۳ (ایران و جهان معاصر) سال تحصیلی ۱۴۰۰-۹۹</p>
---	---	--

عنوان: ایران در دوره حکومت رضاشاه

اهداف یادگیری

آشنایی دانش آموزان از دلایل، زمینه ها و چگونگی روی کار آمدن حکومت پهلوی و تحولات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ایران در دوران زمامداری رضاشاه (پهلوی اول).

منابع مطالعاتی پیشنهادی:

۱- آبراهامیان، پرواند، ایران بین دو انقلاب، ترجمه احمد گل محمدی و محمدابراهیم فتاحی، تهران، نشر نی، ۱۳۸۲ ش.

۲- آبرونساید، سر ادموند، خاطرات و سفرنامه ژنرال آبرونساید در ایران، ترجمه بهروز قزوینی، تهران، نشر آینه، ۱۳۶۱ ش.

۳- فوران، جان، مقاومت شکننده، تاریخ تحولات اجتماعی ایران از صفویه تا سال های پس از انقلاب اسلامی، ترجمه ترجمه احمد تدین، تهران، رسا، ۱۳۸۵ ش.

۳ اسفند ۱۲۹۹ ← اجرای کودتا، بر اندازی حکومت قاجار و سر کار آمدن سلسله پهلوی.

انگلستان و تغییر سلطنت در ایران

دلایل اجرای کودتا و تغییر سلطنت ایران توسط انگلیسی ها:

- ترس انگلیسی ها از انتشار اندیشه های کمونیستی روسیه در ایران.
- طمع ورزی انگلیسی ها به منابع نفتی ایران مخصوصا مناطق جنوبی کشور.

- قرار گرفتن ایران در مسیر ارتباطی هند و اروپا و سهولت بیشتر در جابجایی و انتقال کالاها بین این مناطق.
 - تولید انبوه در نتیجه ی انقلاب صنعتی و نیاز کشورهای اروپایی به بازاری برای فروش محصولات.
 - ترس از پیروزی قیام های مستقل مردمی و انقلابیون. (قیام میرزا کوچک خان جنگلی و شیخ محمد خیابانی)
 - استفاده از نظامیان دست نشانده در ایران به جای صرف هزینه های زیاد به منظور حضور نیروهای انگلیسی در ایران.
 - بی کفایتی و فساد حاکمان قاجار باعث ایجاد نفرت نسبت به آنها شد در نتیجه دولت انگلیس نمی توانست برای اجرای سیاست هایش روی آنها حساب کند.
 - افزایش آگاهی مردم ایران بعد از انقلاب مشروطه و بی نتیجه ماندن قرارداد ۱۹۱۹.
- در نتیجه عوامل فوق:** ماموران انگلستان تصمیم گرفتند شخصی را به عنوان دست نشانده در کشور ایران به حکومت برسانند که اهدافشان را به صورت غیر مستقیم اجرا کند.

احمد شاه قاجار به همراه رضاخان و رجال

کودتای سیاه:

یک توضیح: کودتا یعنی براندازی حکومت وقت توسط یک گروه کوچک و به حکومت رسیدن همان گروه.

طرح ریزی و اجرای برنامه کودتا به نیروهای انگلیسی مستقر در ایران واگذار شد.

عوامل اجرای کودتا:

درباری

۱. ژنرال آیرون ساید فرمانده نظامی انگلیس در ایران با رضا خان که فردی مُستبد و بی سواد بود ملاقات می کند و او را با اهداف خود هماهنگ می کند.
۲. سید ضیاء الدین طباطبایی مهره سیاسی وابسته به انگلیس.
۳. رضا خان مهره نظامی.

چگونگی اجرای کودتا:

بعد از آماده کردن رضاخان برای انجام کودتا، آیرون ساید، به تهران رفته و احمدشاه را برای قبول حرکت نظامی رضاخان به منظور حفظ کشور و سلطنت، متقاعد کرد.

ورود نیروهای قزاق به تهران، تسخیر مناطق حساس پایتخت.

در ۳ اسفند ۱۲۹۹

تحت فشار قرار گرفتن شاه و انتصاب سید ضیا الدین طباطبایی به عنوان نخست وزیر و رضا خان به عنوان فرمانده ارتش لقب **سپه سالار** گرفت.

استعفای سید ضیاء الدین و رفتن به اروپا
افزایش قدرت و نفوذ رضا خان در ایران.

مدتی بعد از اجرای کودتا در تهران

رضا خان از نخست وزیری تا پادشاهی

از سال ۱۳۰۰ تا ۱۳۰۲ در سمت وزارت جنگ مقام خود را تثبیت کرد.
سر انجام احمدشاه به ناچار رضا خان را **نخست وزیر کشور** کرد و خودش به سفر اروپا رفت.
نبود شاه قاجار و مهیا بودن شرایط برای سلطنت رضاخان.
پیشنهاد رضاخان برای رسیدن به اهداف ← برقراری نظام جمهوری به جای نظام سلطنتی.

مخالفان این پیشنهاد:

آیت الله مدرس ← این امر را ابزاری برای رسیدن رضا خان به قدرت می دانست. مانند آیت الله شیخ فضل الله نوری که سوء استفاده از نام **مشروطه و آزادی** برای گسترش **سلطه غرب و غربگرایان سکولار** می دانست. در نتیجه مخالفت ها سر انجام رضا خان حرف خود را پس گرفت.

اوضاع ایران در غیاب احمدشاه:

رضاخان روز به روز به موقعیت خود را تحکیم می کرد.

انجام تبلیغاتی گسترده برای بی اعتنا جلوه دادن احمد شاه نسبت به اوضاع کشور.

احمدشاه بعد از مدتی قصد بازگشت به ایران کرد اما انگیزی ها نزد شاه رفته و صلاح مملکت را در این دیدند که شاه به کشور برنگردد

هرچه غیبت شاه طولانی تر می شد:

- افزایش تبلیغات طرفداران رضا خان مبنی بر عدم علاقه شاه به سرنوشت ایران
- سرکوب شورش خزل و دیگر شورش ها توسط رضا خان و در نتیجه افزایش محبوبیت او در نزد مردم ایران.
- بدبینی بیشتر مردم نسبت به احمدشاه.

به سلطنت رسیدن رضاخان

انگلیسی ها اذهان عمومی را به نفع رضا خان آماده کرده بودند.

نتیجه

طرح ماده ای در مجلس شورای ملی، مبنی بر خلع قاجاریه از سلطنت و واگذاری حکومت موقت به رضاخان در سال ۱۳۰۴. در این ماده واحده، **تشکیل مجلس موسسان** برای تغییر چند ماده از قانون اساسی و تعیین تکلیف قطعی سلطنت پیش بینی شد.

نمایندگان مجلس همگی به سلطنت رضا خان رای مثبت دادند به جز ۴ نفر که مخالف سلطنت او بودند: **آیت الله مدرس، دکتر مصدق، یحیی دولت آبادی، سید حسن تقی زاده.**

برگزاری انتخابات مجلس فرمایشی موسسان با حمایت همه جانبه از سوی دولت های بزرگ خارجی، در آذر سال ۱۳۰۴ مجلس با نطق رضاخان افتتاح و **بعد از ۶ روز بحث و گفت و گو**، رضاخان به پادشاهی ایران انتخاب و سلطنت در خانواده او موروثی گردید.

ماهیت برخی از اصلاحات و اقدامات رضاشاه

آغاز سلطنت رضا شاه ← شروع استعمار نو در ایران

استعمار نو: وابستگی اقتصادی و فرهنگی زمامداران مملکت به قدرتهای مستکبر و اداره کشور برای تامین منافع استعمارگران.

تغییر سلطنت در ایران: مورد تایید برخی روشنفکران.

اصلاحات و برنامه های رضا شاه:

- رضا شاه فردی نظامی بود
- به محض به قدرت رسیدن، ارتش و نیروهای پلیس را تقویت کرد.
- اجباری کردن خدمت سربازی.
- صرف بخشی از مالیات سالانه برای خرید سلاح و تجهیزات جنگی.
- قدرت بیشتر ارتش باعث سرکوب بیشتر قیام ها و مخالفان حکومت
- ایجاد فضای رعب و وحشت و در نتیجه اجرای تصمیمات حکومت.

ایجاد ارتش منظم:

تغییر در شیوه اداره کشور

- ارائه برنامه هایی هم سو با نظر رضا شاه توسط دولتمردان و در نتیجه تغییر در شیوه اداره ایران
- افزایش و بازسازی وزارتخانه ها و ایجاد اصلاحات وسیعی مانند: سازماندهی ثبت احوال و اسناد، نهادهای آموزشی، ادارات دولتی و دادگستری.
- برقراری نظم و انضباط توسط دستگاه حکومتی که باعث بی اندازه شدن قدرت و نفوذ شاه شد
- بی احترامی به مجلس و مشروطه و اجرای تصمیمات مستبدانه توسط رضاشاه.
- بعد از سازماندهی دستگاه اداری، همراهانش و مجریان اصلی اصلاحات را به بهانه های مختلف به قتل رساند یا زندانی کرد.

احداث راه آهن سراسری

- زیر ساخت مهم توسعه است.
- ساختن بعضی خطوط راه آهن محدود در دوره قاجار، و آغاز احداث خطوط سراسری توسط رضا شاه.
- پیشنهاد صاحب نظران ساختن خطی از شرق به غرب برای متصل کردن خط اصلی تجارت بین آسیا و اروپا بود.

دلیل مخالفت رضا شاه با احداث خط شرق به غرب: دسترسی زمینی آسان به هندوستان برای مخالفان

انگلیس فراهم می شد.

- با تصمیم شاه ریل های راه آهن از شمال به جنوب کشیده شد، در نتیجه بندر ترکمن به بندر شاهپور متصل شد.

دلیل احداث خط راه آهن شمال به جنوب: ۱- دسترسی آسان انگلستان به منابع نفتی ایران در مناطق

شمال و انتقال آنها به خلیج فارس برای حمل به اروپا،

۲- انتقال سریع نیروهای انگلیس مستقر در جنوب کشور به شمال در صورت پیشروی روس ها به قسمت های شمالی.

- خط راه آهن شمال به جنوب: مهم ترین مسیر ارتباطی نیروهای متفقین در جنگ جهانی دوم.

اسکان عشایر

- بخش عمده ای از جمعیت ایران عشایر بودند که رونق دامداری وابسته به فعالیت آنها بود.

• بالا بودن توان نظامی عشایر به خاطر شرایط زندگی شان ومجهز بودن به اسلحه و ابزار نظامی خطر ی برای حکومت مرکزی بودند.

• شرایط نابسامان دولت قاجار باعث افزایش قدرت ایلات و در نتیجه شورش آنها شد.

هدف رضا شاه از اسکان اجباری عشایر: مهار کردن نیروی رزمی عشایر.

نتیجه: باعث خشم و نارضایتی عشایر، کاهش رونق کشاورزی ووابستگی کشور ما به دام بیگانه شد.

انباشت سرمایه شخصی

• افزایش استبداد فردی رضا شاه

• قبل از کودتا یک فرد ساده نظامی بود، بعد از کودتا با تصاحب ملک و زمین تبدیل به ثروتمند ترین مرد ایران شد که بیشتر در منطقه اجدادی او قرار داشت.

چگونگی بدست آوردن املاک: ۱-مصادره مستقیم ۲-نقل و انتقال مشکوک املاک دولتی. ۳-مجبور کردن زمین داران بزرگ و کوچک به فروش زمین هایشان

نتیجه اقدامات وی موجب خشم عمومی و نارضایتی مردم در سطوح مختلف، تا جایی که هنگام ورود منتفقین در جنگ جهانی دوم و اقدام آنها برای برکناری و تبعید رضاشاه، تقریباً هیچ اعتراضی نکردند

یک شکل کردن لباس و کشف حجاب

• هدف رضاشاه به نام تمدن و تجدد و مبارزه با کهنه پرستی.

• باور روشنفکران غربگرا: راه ترقی با نابودی دین و سنن اصیل حاصل می شود.

• مقاومت ومخالفت مردم مسلمان ایران موجب قیام مردم مشهد در مسجد گوهرشاد و کشته و مجروح شدن عده زیادی از مردم.

علت این اقدام: تصور رضا شاه این بود که مهم ترین راه پیشرفت

جامعه، تقلید از غرب و اشاعه فرهنگ غربی است.

• سفر رضا شاه به ترکیه، آشنایی با آتاتورک و مبارزه با سنت های اسلامی به تقلید از او.

رضاشاه دانش آموزان را هم به استفاده از کلاه پهلوی

مجبور کرد

اقدامات دولت برای رسیدن به اهداف خود بخصوص تضعیف

روحانیت:

- ۱-گماشتن مامورانی در خیابانها برای برداشتن چادر از سر زنان مسلمان ایرانی.
 - ۲-تضعیف روحانیت و دستور منع پوشیدن لباس مخصوص روحانیان.
 - ۳-تعطیل کردن دفترخانه های شرعی و ممنوعیت دخالت روحانیون در امور اجتماعی.
 - ۴-ممنوع کردن عزاداری امام حسین و جلوگیری از انجام آداب مذهبی.
- رضاشاه و آنتورک
- علت ضعف و سستی پایه های سلطنت رضا شاه:** سرکوب خشن رضاخانی و برخورد اهانت آمیز با ایمان و احساسات دینی مردم.

از میان برداشتن مخالفان و شهادت مدرس:

رضاشاه برای رسیدن به اهداف خود در برابر مخالفان آنان را تبعید یا زندانی کرد. خانه نشین کردن

- از سرسخت ترین مخالفان رضا شاه در زمان نخست وزیری و در دوران سلطنت **سید حسن مدرس**، روحانی مبارز و خستگی نا پذیر که خواستار نجات ایران از **چنگ استعمار و استثمار** بود.
- علت تبعید مدرس:** ۱- وجود حسن مدرس در تهران خطر جدی برای حکومت رضا شاه بود.
- ۲- امکان نابودی مدرس، بدون توجه به عکس العمل مردم ناممکن بود .
- حمله ماموران شهربانی به خانه مدرس در مهرماه ۱۳۰۷ و تبعید او به خواف. بعد از چند سال از خواف به کاشمر تبعید سپس در **۱۰ آذر ۱۳۱۶** مسموم و به شهادت رساندن .

رضا شاه و سیاست گرایش به آلمان

هدف انگلیسی ها از کمک به آلمان: هم زمان با آغاز سلطنت رضا شاه، انگلیسی ها تصمیم به تقویت آلمانی ها برای کاهش مشکلات اقتصادی حاصل از جنگ جهانی اول، و جلوگیری از به دام افتادن آلمان در دام کمونیسم(شوروی) ، گرفتند.

بنابراین به کشورهای زیر سلطه خود جهت فراهم کردن امکان فعالیت تجاری و صنعتی آلمان را صادر کرد.

رضا شاه نیز دروازه های ایران را به روی سرمایه های آلمانی گشود.

خلاصه درس:

انگلستان برای رسیدن به اهداف خود در ایران کودتای ۱۲۹۹ را، به کمک رضاخان و سید ضیاء الدین طباطبایی، طرح و اجرا کرد . با انقراض حکومت قاجار حکومت پهلوی با پادشاهی رضاخان تاسیس می شود. رضاشاه در

دوران سلطنت اصلاحات و اقداماتی در زمینه، ارتش، شیوه اداره کشور، احداث راه آهن، یک شکل کردن لباس و کشف حجاب، اجازه ورود آلمانی ها..... انجام می دهد که موجب تحولات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در ایران می گردد.

نشر آنچه بود

تلاشی در مسیر موفقیت

<p>درس: ۸ نام طراح: شیما بنی خالد</p>	<p>بسمه تعالی معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش دفتر آموزش متوسطه نظری دبیرخانه راهبری کشوری درس تاریخ تولید شده در استان خوزستان</p>	<p>محتوای نوشتاری کتاب تاریخ ۳ (ایران و جهان معاصر) سال تحصیلی ۱۴۰۰-۹۹</p>
---	---	--

عنوان: جنگ جهانی دوم و جهان پس از آن

اهداف یادگیری

آشنایی دانش آموزان با زمینه ها، عوامل، آثار و پیامدهای مختلف جنگ جهانی دوم و مهمترین تحولات سیاسی جهان پس از آن.

منابع مطالعاتی پیشنهادی:

- ۱- آبراهامیان، یرواند، ایران بین دوانقلاب، ترجمه احمد گل محمدی و محمدابراهیم فتاحی، تهران، نشر نی، ۱۳۸۲ش.
- ۲- آبرونساید، سر ادmond، خاطرات و سفرنامه ژنرال آبرونساید در ایران، ترجمه بهروز قزوینی، تهران، نشر آینه، ۱۳۶۱ش.
- ۳- فوران، جان، مقاومت شکننده، تاریخ تحولات اجتماعی ایران از صفویه تا سال های پس از انقلاب اسلامی، ترجمه ترجمه احمد تدین، تهران، رسا، ۱۳۸۵ش.

جهان در فاصله دو جنگ

گرفتار شدن جهان و به ویژه کشورهای اروپایی به مشکلات بزرگی که زمینه وقوع جنگ جهانی دوم را فراهم کرد

مهم ترین مسائل زمینه ساز جنگ جهانی دوم:

صلح ناپایدار و
ناخشنودی از قرارداد
های صلح ورسای

ضعف جامعه
ملل

بحران
اقتصادی

ظهور حکومت های
خودکامه ی تک
حزبی و نظامی گرا

- آرام به نظر رسیدن اوضاع کشورهای اروپایی بعد از امضای معاهده

ورسای و ورود به عصری از ثبات

- گذشت زمان باعث تغییر اوضاع شد.

- این قرارداد داوطلبانه و اختیاری نبود، بین کشورهای شکست خورده و

کشورهای پیروز بود هر چه کشورهای پیروز می گفتند طرف شکست خورده

ناچرا را باید می پذیرفتند.

- مقصر دانستن آلمان در ایجاد جنگ توسط دولت های متفق، تنبیه این کشور

به روش های مختلف و ایجاد زمینه نارضایتی و جنگ های بعدی.

صلح نا پایدار

هدف از تشکیل جامعه ملل: کمک به حل و فصل اختلاف کشورها و جلوگیری از جنگ و دشمنی میان دولتها

۱- فاقد قدرت کافی برای تحقق اهداف.

۲- نبود ضمانت اجرایی لازم برای تصمیمات اتخاذ شده.

۳- عدم حضور برخی دولت ها و ناکامی این نهاد بین المللی

علل ضعف جامعه

۴- آمریکا که پیشنهاد دهنده تاسیس این نهاد بود خود عضو نشد

۵- خروج ژاپن، ایتالیا، آلمان اخراج شوروی از جامعه ملل موجب بی اعتباری آن شد.

پس جامعه ملل در برابر تهاجم نظامی برخی دولت ها به کشورهای دیگر، اقدام موثری نتوانست انجام دهد.

بحران اقتصادی

مساله مهم در در جهان و به ویژه اروپا، بعد از جنگ جهانی اول، بازسازی ویرانی های ناشی از آن و ایجاد رونق و رفاه اقتصادی بود.

انگلستان با تکیه بر منابع خود و ثروت مستعمراتش از عهده این کار بر آمد.

. تعداد زیادی از کشورها مثل آلمان، با مشکلاتی مثل رکود و تورم روبه رو بودند.

خرابی حاصل از جنگ

از دست دادن مستعمراتش.

محکومیت به پرداخت غرامت های سنگین

دلایل شرایط وخیم اقتصادی آلمان

در نخستین سال های بعد از جنگ

ایالات متحده آمریکا از جنگ آسیب کمتری دید، به دیگر کشور ها از جمله آلمان وام داد.

اما ناگهان خود گرفتار بحران و رکود اقتصادی عظیمی شد (۱۹۲۹ - ۱۹۳۲م) که در پی آن اقتصاد جهان به هم ریخت و دچار مشکلات زیادی شد.

ظهور حکومت های خودکامه ی تک حزبی و نظامی.

پس از پایان جنگ جهانی اول، امید به استقرار نظام های آزاد و دموکرات در اروپا و سایر نقاط جهان چندان دوام نیاورد و رژیم های دیکتاتوری یکی پس از دیگری سر برآوردند.

شوروی استالینی

بعد از مرگ لنین، ژوزف استالین، دبیر کل حزب کمونیست شد.

اقدامات استالین در آغاز قدرت دیکتاتوری:

- ۱- تحکیم موقعیت سیاسی خود و قدم در راه دیکتاتوری
- ۲- تعداد زیادی از بلشویک های قدیمی، اندیشمندان، افسران ارتش، اعضای حزب کمونیست، دیپلمات ها و مردم عادی، که مقاومت می کردند را به محکوم کرد و یاتبعید به اردوگاه های کار اجباری فرستاد
- ۳- طرح اشتراکی کردن مزارع کشاورزی اعمال زور و خشونت.
- ۴- اجرای برنامه های مختلف اقتصادی و فرهنگی
- ۵- صنعتی کردن سریع کشور بر اساس تولید کالاهای سرمایه ای و سلاح جنگی. که نتیجه اجرای این برنامه، افزایش بسیار زیاد تولید ماشین آلات صنعتی، برق، نفت، فولاد و زغال سنگ.

اقدام استالین در عرصه خارجی:

- ۱- به دنبال گسترش مرزها، تسلط بر برخی کشورها و سرزمین های اروپای شرقی.
- ۲- با وجود بی اعتمادی و دشمنی بین شوروی و آلمان، باهم پیمان عدم تجاوز امضا کردند.

۱- به قدرت رسیدن فاشیست ها در ایتالیا

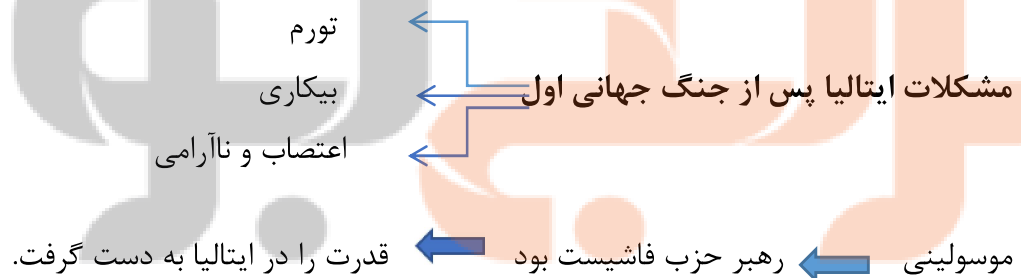
اوضاع ایتالیا بعد از جنگ جهانی اول

روبرو شدن با مشکلاتی همچون تورم، بیکاری، اعتصاب و ناآرامی های کارگری.

عدم توانایی حکومت پادشاهی مشروطه برای حل مشکلات.

به دست گرفتن قدرت در کشور توسط بنیتو موسولینی رهبر حزب کوچکی به نام فاشیست.

حکومت پادشاهی مشروطه ایتالیا نمی توانست مشکلات را حل و فصل کند.

فاشیست ها ← یگ گروه ملی گرای افراطی که خواستار ایجاد دولت تک حزبی متمرکز و قدرتمند در ایتالیا بودند.

پادشاه ایتالیا به **تشویق صاحبان صنایع، زمین داران و نظامیان** موسولینی را به نخست وزیری منصوب کرد.

برگزاری انتخابات مجلس ← در فضایی آکنده از زور و تقلب ← و پیروزی موسولینی .

- از بین بردن احزاب رقیب در مدتی کوتاه و یکپارچه کردن قدرت.
- استفاده از وسایل ارتباطی و شگردهای تبلیغاتی برای تحت نظارت درآوردن مردم.
- سرکوب مخالفان و معترضان با استفاده از سازمان امنیتی و پلیس.
- کاهش تورم، بیکاری و پایان دادن به اعتصاب ها و محبوبیت وی نزد مردم ایتالیا تا قبل از درگیری در جنگ جهانی دوم.
- در بُعد خارجی: ۱- خواستار احیای دوباره روم باستان، تسلط بر دریای مدیترانه و شمال آفریقا . ۲- تجاوز نظامی ایتالیا به کشور اتیوپی در آفریقا .

اقدامات موسولینی

ظهور هیتلر در آلمان

نوع حکومت آلمان ← پس از جنگ بین الملل اول ← جمهوری

اوضاع آلمان بعد از جنگ جهانی اول:

- شکست در جنگ جهانی اول و پناهنده شدن امپراتور آلمان به هلند.
- نارضایتی آلمانی ها به دلیل قرارداد ورسای و گسترش بیکاری و رکود.
- ❖ آدولف هیتلر رهبر حزب نازی با شور و حرارت مشکلات آلمان را به همراه راه حل آنها توضیح می داد. و بر لغو پیمان ورسای و تجدید غرور و اقتدار ملی تاکید می کرد.
- **نازی ها** همچون فاشیستها، ملی گرایانی افراطی و نژادپرست بودند . آلمان بیدار شو» «شعارهای تاثیر گذار بر آلمان

هیتلر با حمایت ← صاحبان صنایع
← اشراف زمین دار
← افسران ارتش
صدر اعظم آلمان شد.

- برقراری نظام دیکتاتوری تک حزبی و دادن لقب پیشوا به خود.
- منحل شدن تمام حزب های سیاسی به جز حزب نازی.
- پاکسازی سازمان های دولتی و نیروی پلیس از افراد غیر نازی.
- تامین امنیت داخلی بر عهده سازمان پلیس مخفی مخوف به نام **گشتاپو**.
- برپایی اردوگاه های کار اجباری برای مخالفان.
- لغو قرارداد ورسای
- ایجاد برنامه های عمرانی و اقتصادی چون ساخت شبکه وسیعی از جاده ها و راه آهن.
- ایجاد موسسات عمومی و راه اندازی کارخانه های بزرگ به ویژه صنایع تسلیحاتی
- پایان دادن به شرایط بحران اقتصادی، رکود و بیکاری در آلمان.
- دگرگونی شرایط تحقیر آمیز آلمان بعد از پایان جنگ جهانی اول.

در بُعد نظامی: گسترش تشکیلات نظامی و تجهیز ارتش به سلاح های پیشرفته جنگی

در بُعد روابط خارجی: بستن پیمان های دو و چند جانبه با برخی کشورها، پیشبرد برنامه های توسعه طلبانه سرحدی و سرزمینی

❖ هیتلر عقیده داشت: آلمان برای بدست آوردن فضای حیاتی، باید سرزمین هایی را در اروپا فتح کند.

۴- توسعه طلبی نظامی ژاپن

در پی اصلاحات موسوم به «انقلاب میجی» در نیمه دوم قرن ۱۹، حکومتی کاملاً مرکزی در ژاپن برپا شد.

نخستین اولویت ژاپنی ها ← تغییر وضع ناتوان ژاپن در رویارویی با خطر جهانگشایی غرب
جبران عقب ماندگی نظامی.

اقدامات ژاپن برای جبران عقب ماندگی:

- سرمشق قرار دادن کشورهای غربی.
- برداشتن اولین گام برای صنعتی شدن و شروع همزمان استعمار سرزمین های اطراف.
- ایجاد تغییرات اساسی در بخش نظامی، آموزش و پرورش، مالیات و قانون اساسی.
- پیوستن به اتفاق مثلث در جنگ جهانی اول
- ❖ وابستگی اقتصاد ژاپن به واردات مواد خام پس رشد صنعتی این کشور با قدرت نظامی و دریانوردی آن ارتباط تنگاتنگ داشت.

ژاپن در فاصله دو جنگ

- نظامیان هدایت سیاست های داخلی و خارجی را به عهده گرفتند.
- کشور را در جهت اهداف توسعه طلبانه پیش بردند.
- خروج از جامعه ملل
- لشکرکشی به کشورهای همسایه مانند چین.
- شکل دادن کشورهای محور به همراه آلمان و ایتالیا.

جنگ جهانی دوم (۱۹۳۹-۱۹۴۵م)

شروع جنگ و سال های پیروزی دولت های محور

- پیروزی انگلستان در جنگ جهانی اول و کسب بیشترین سهم از تقسیم دنیا در بین فاتحان جنگ.
- ورود رقاباتی جدید و تازه نفس مانند آلمان.
- مجهز کردن نازی ها به رهبری هیتلر برای گسترش مرزها در اروپا و مستعمرات خود.
- حمله ناگهانی آلمان به لهستان در تاریخ اول سپتامبر ۱۹۳۹ و تصرف نیمه غربی این کشور.
- ❖ هیتلر تصمیم نداشت همزمان در دو جبهه شرقی (شوروی) و غربی (فرانسه و انگلستان) بجنگد؛ بنابراین روی به مصالحه با استالین آورد و به ارتش شوروی اجازه داد تا نیمه شرقی لهستان را اشغال کند.
- ❖ در جبهه غربی: بلافاصله بعد از حمله هیتلر به لهستان، دولتهای فرانسه و انگلستان به آلمان اعلان جنگ کردند.

تشکیل دولتهای محور ← توسط آلمان به همراه ایتالیا و ژاپن.

مهم ترین دستاورد ارتش نازی: **شکست و اشغال فرانسه.**

- انگلستان که از کمک های آمریکا برخوردار بود، جنگ را ادامه داد و نبرد شدیدی در هوا، دریا و زیردریا میان دو کشور شکل گرفت. نیروهای محور همزمان به شرق اروپا و بالکان هجوم برده و کشورهای آن منطقه را زیر سلطه درآوردند و سپس سرتاسر شمال آفریقا را صحنه جنگ نمودند.
- در دو سال اول جنگ دولت های **محور پیروز** میدان بودند. اما به تدریج اوضاع عوض شد.

پیروزی متفقین

- ❖ تغییر سمت و سوی ناگهانی تهاجم آلمان از غرب اروپا به سمت شوروی در سال ۱۹۴۱ علی رغم مصالحه با شوروی.
- ❖ عدم توانایی نیروهای نظامی شوروی برای شکست آلمان و اجازه دادن به نازی ها برای ورود به مناطق غربی سرزمینشان.
- ❖ عقب نشینی سربازان روسیه از غرب به شرق و سوزاندن مزارع آذوقه تا دشمن، از آنها استفاده نکند.
- ❖ نبرد به داخل روسیه کشیده شد.

دلایل شکست آلمان در روسیه

در نتیجه: آلمانی ها نتوانستند قبل از زمستان به پیروزی برسند

- ❖ سرمای شدید روسیه
- ❖ کمبود آذوقه و در نهایت ضعف نیروهای نازی
- ❖ کمک نیروهای انگلیس و آمریکا به شوروی و شکست آلمان.

نقش ایالت متحده آمریکا در جنگ

- کمک های مالی و تجهیزاتی و تدارکاتی به انگلیس و فرانسه.
- حضور رسمی در جنگ نداشت.

علت ورود آمریکا به جنگ

- ادعای حمله ژاپنی ها به ناوگان آمریکا در اقیانوس آرام.
- رسماً به متفقین پیوست و با ارتش ژاپن، آلمان و ایتالیا وارد جنگ شد.
- ورود ارتش آمریکا و تقویت توان متفقین.
- شکست نیروهای ژاپنی در سال ۱۹۴۲
- به زانو در آوردن ایتالیا در سال ۱۹۴۳

- ورود متفقین به خاک فرانسه در سال ۱۹۴۴ و آزاد کردن این کشور، سپس ورود از سمت غرب به خاک المان.

ورود نیروهای متفقین به برلین و خودکشی هیتلر
 اشغال بخش شرقی آلمان توسط ارتش شوروی
 ■ اشغال بخش غربی آلمان توسط انگلیس.
 ■ دستگیری و محاکمه سران حکومت نازی در دادگاه نورنبرگ به عنوان جنایتکار جنگی.

پایان جنگ

- ادامه جنگ با ژاپن به رغم آشکار بودن علایم تسلیم و شکست
 - بمباران اتمی شهرهای ناگاساکی و هیروشیما توسط آمریکا در سال ۱۹۴۵
 - جان باختن مردم حتی ۳۰ روز بعد از انفجار بمب اتمی.
 - ثبت ۳۷۰ هزار نفر به عنوان قربانی بمب اتم در ژاپن تا سال ۱۹۸۰.
- سقوط برلین و اعلام تسلیم از سوی ژاپن ← پایان رسمی جنگ جهانی دوم.

کشته شدن حدود ۴۰ تا
 ۵۰ میلیون نفر

آثار و نتایج جنگ جهانی دوم

- آمریکا بعد از جنگ سازمان های بین المللی (مانند روابط بین الملل، امنیت و اقتصاد) به منظور حفظ نظم نوین جهانی تاسیس یا تقویت کرد.
- ظهور انقلاب اسلامی ایران اولین ضربه به نظم نوین آمریکایی در جهان.

ایران در جنگ

- اعلام بی طرفی ایران در زمان شروع جنگ.
- روابط بازرگانی گسترده بین ایران و آلمان و حضور کارشناسان آلمانی در ایران.
- تلاش انگلستان برای منع داد و ستد آلمان با کشورهای بی طرف باعث اعتراض رضا شاه و ادامه تجارت ایران با آلمان از طریق شوروی شد.
- حمله هیتلر به شوروی باعث به هم زدن معادله جهانی به ضرر ایران و اتحاد مجدد انگلیس با شوروی شد.
- هجوم ارتش نازی به خاک شوروی و اهمیت یافتن محافظت از منابع نفت باکو برای روس و جنوب ایران برای انگلیسی ها.
- خاک ایران مناسب ترین مسیر برای رساندن کمک های تسلیحاتی و تدارکاتی متفقین به نیروهای شوروی بود.
- پیشروی هیتلر در شوروی به سوی خاک ایران
- انگلیس و شوروی خواستار اخراج آلمانی ها از خاک ایران، و انجام اقدامات خصمانه علیه هیتلر شدند.
- هجوم نیروهای شوروی و انگلیس به ایران در شهریور سال ۱۳۲۰ به بهانه حضور نیروهای آلمان در ایران.
- ارتش ایران مقاومت چندانی نکرد. درگیری مختصر بین یگان های نیروی دریایی ایران با قوای متفقین و به شهادت رسیدن **غلامعلی بایندر** فرمانده نیروی دریایی ایران وهم رزمانش.
- ایران پلی برای متفقین در جنگ، استفاده از ظرفیت های ایران.
- اشغال ایران توسط متفقین و نوشتن استعفای رضا شاه به دستور انگلیس و تبعید او به **جزیره موریس**.

جهان بعد از جنگ جهانی دوم

- ✓ پایان جنگ و تسلط سیاسی-نظامی شوروی بر اروپای شرقی.
- ✓ تقسیم آلمان به دو بخش شرقی و غربی
- ✓ روس ها نیمه شرقی و سایر دولتهای متفق نیمه غربی آن را در اختیار گرفتند.
- ✓ محروم ماندن بازماندگان جنگ (یعنی ژاپن و آلمان) از داشتن نیروی نظامی مقتدر و مستقل و تحت تاثیر قرار گرفتن اقتصاد و فرهنگ این کشورها توسط دولت های صاحب نفوذ.

عصر جنگ سرد

جلوگیری از گسترش قدرت آلمان و متحدین باعث همکاری بین آمریکا و شوروی شد.

- پایان جنگ و تبدیل همکاری به رقابت و بی اعتمادی و تنش.
- رایج شدن اصطلاح بلوک شرق و غرب.
- بلوک شرق: شوروی و کشورهای اقماری به همراه کشورهای تحت حاکمیت کمونیست.
- بلوک غرب: آمریکا و هم پیمانانش که دارای نظام سرمایه داری بودند.
- دارا بودن دوايدئولوژی مختلف برای اداره جامعه و رقابت شدید آمریکا و شوروی در زمینه های علمی، صنعتی، توسعه تکنولوژی، تجهیزات نظامی، فناوری جاسوسی و حتی ورزش و صنعت مد .
- ایجاد پیمان های ورشو و ناتو برای جذب متحدین بیشتر.

جنگ سرد

رقابت شدید و تنش های مکرر (ساخت دیوار برلین) جنگهای نیابتی بین آمریکا و شوروی. مشکلات اقتصادی و سیاسی در اتحاد جماهیر شوروی موجب افزایش اعتراضات مردمی که بلوک غرب با استفاده از رسانه ها و تبلیغات به این اختلاف ها دامن زد.

اصلاحات رهبران شوروی برای مهار اعتراضات بی نتیجه ماند و اتحاد جماهیر شوروی فروپاشی بلوک شرق در سال ۱۹۹۱ محوگردید.

تحولات شرق آسیا

- شکست در جنگ جهانی دوم و اشغال توسط آمریکا
- قانون اساسی جدید باعث خارج شدن قدرت از دست امپراتور و نظامیان و سپردن آن به دست نمایندگان منتخب ملت.
- برنامه ریزی دقیق و سخت کوشی و تبدیل شدن به صنعتی ترین و موفق ترین قدرت پیشرو اقتصادی کشور دنیا.
- افزایش میزان تولیدات این کشور.

❖ شدت گرفتن جنگ داخلی چین بین ملی گرایان و کمونیست ها بعد از تسلیم ژاپن در جنگ.

❖ پشتیبانی آمریکا از ملی گرایان و روسیه از کمونیست ها.

- ❖ پیروزی کمونیست ها بر ملی گراها به رهبری مائو و تاسیس جمهوری خلق چین.
- ❖ دنبال کردن سیاست مستقل با وجود رابطه دوستانه با حکومت و حزب کمونیست شوروی.

استقلال طلبی و استعمار زدایی

با پایان جنگ، فریاد استعمار استقلال و مخالفت با استعمار در بسیاری از کشورهای مستعمره بلند شد.

۱. پیروزی حزب کنگره ملی به رهبری مهاتما گاندی در هند، اتحاد مسلمان با این کشور و در نتیجه تسلیم و اخراج انگلیسی ها.
۲. وقوع جنبش های مسالمت آمیز استقلال طلبانه در جنوب شرقی آفریقا و استقلال بیش از ۳۰ کشور در کمتر از یک دهه.
۳. استقلال مردم الجزایر به رغم تلاش فرانسویان برای سرکوب شورش ها.

فلسطین

یکی از مسائل مهم جهان اسلام در دوره معاصر: اشغال فلسطین و تاسیس رژیم غاصب اسرائیل

- ❖ آغاز مهاجرت گروه های کوچک یهودیان به فلسطین در اوایل دهه ۱۸۸۰
- ❖ صدور اعلامیه بالفور و موافقت انگلستان با ایجاد سرزمین های یهودی در فلسطین در سال ۱۹۱۷م.
- ❖ تسلط بیشتر یهودیان بر فلسطین در زمان قیمومیت انگلستان بر فلسطین از طریق خرید و تصرف زمین ها.
- ❖ به رسمیت شناختن دولت جعلی اسرائیل توسط سازمان ملل با فشار شبکه صهیونیسم بین الملل، حمایت دولت های انگلیس و آمریکا و سکوت بیشتر دولت های مسلمان.

دلایل اهمیت فلسطین در جهان

۱. علت توجه مسلمانان، یهودیان و مسیحیان به فلسطین ۱- مهد ادیان الهی ۲- محل زندگی بسیاری از پیامبران ۳- اماکن مقدس بسیار
۲. قرار گرفتن در محل تقاطع سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا. راه های زمینی این سه قاره از فلسطین می گذرد.
۳. تشکیل دولت جعلی اسرائیل در منطقه و قلب دنیای اسلام بنابر یک هدف طولانی مدت استکباری.
۴. ادامه حیات اسرائیل در این منطقه به صهیونیست ها تضمین می دهد که در صورت ایجاد دولتی اسلامی با آن مبارزه خواهد کرد.
۵. تداوم سلطه استعمارگران بر دنیای اسلام.

۶. یکی از مهم ترین آبراه های جهان از این منطقه می گذرد. و ارتباط بین شرق و غرب را فراهم می کند.

نشر و توزیع

تلاشی در مسیر موفقیت

<p>درس: ۹ نام طراح: شیما بنی خالد</p>	<p>بسمه تعالی معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش دفتر آموزش متوسطه نظری دبیرخانه راهبری کشوری درس تاریخ تولید شده در استان خوزستان</p>	<p>محتوای نوشتاری کتاب تاریخ ۳ (ایران و جهان معاصر) سال تحصیلی ۱۴۰۰-۹۹</p>
---	---	--

عنوان: نهضت ملی شدن صنعت نفت ایران

اهداف یادگیری

آشنایی دانش آموزان با اهمیت و تاریخچه استخراج نفت، زمینه ها، علل، آثار و پیامدهای داخلی و خارجی نهضت ملی شدن نفت و کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ و پیامدهای آن

منابع مطالعاتی پیشنهادی:

- ۱- آبراهامیان، یرواند، ایران بین دو انقلاب، ترجمه احمد گل محمدی و محمدابراهیم فتاحی، تهران، نشر نی، ۱۳۸۲ ش.
- ۲- روحانیت و اسناد فاش نشده از نهضت ملی شدن صنعت نفت، به کوشش گروهی از هواداران نهضت اسلامی ایران در اروپا، قم، دارالفکر، ۱۳۵۸ ش
- ۳- فوران، جان، مقاومت شکننده، تاریخ تحولات اجتماعی ایران از صفویه تا سال های پس از انقلاب اسلامی، ترجمه احمد تدین، تهران، رسا، ۱۳۸۵ ش.

نفت و اهمیت آن

✓ گسترش و پیشرفت صنایع در ۱۵۰ سال اخیر و اهمیت یافتن نفت به عنوان مهم ترین منبع تامین انرژی.

✓ آشکار شدن اهمیت دسترسی و تسلط بر منابع نفتی برای کشورهای قدرتمند، در جنگ های جهانی اول و دوم.

✓ کشف منابع نفت در منطقه غرب آسیا در اوایل سده ۲۰ میلادی

✓ کشور ما رتبه سوم ذخایر نفت و رتبه اول مجموع ذخایر نفت و گاز در جهان را داراست.

✓ توجه کشورهای استعمارگر و صاحبان صنایع به منطقه غرب آسیا از جمله ایران.

✓ ایجاد تغییر و تحولات بیادین در ایران به دلیل دست یافتن به طلای سیاه (نفت) در ایران مثل اتکای اقتصاد ایران به نفت.

تاریخچه کشف و استخراج نفت ایران.

✓ در زمان مظفر الدین شاه کشف و استخراج نفت به مدت ۶۰ سال به یک سرمایه دار انگلیسی به نام ویلیام ناکس دارسی واگذار شد.

✓ پرداخت ۲۰ هزار لیره نقد، ۲۰ هزار لیره به صورت سهام و ۱۶ درصد سود خالص سالانه به ایران در برابر کشف و استخراج نفت.

✓ فعالیت انگلیسی ها برای یافتن نفت و فوران نخستین حلقه چاه ایران در مسجد سلیمان.

✓ تشکیل شرکت نفت پارس و انگلیس.

✓ حفر چاه های زیاد در مسجد سلیمان و احداث خط لوله ای تا آبادان توسط این شرکت.

✓ خریداری ۵۱ درصد سهام شرکت نفت پارس و انگلیس و کسب حق نظارت کامل توسط دولت انگلیس.

این شرکت به بازوی قدرت اقتصادی و سیاسی دولت انگلیس تبدیل شد و زمینه نفوذ و مداخله

بیشتر انگلیسی ها در ایران فراهم شد

پس از انقلاب مشروطه ← وجود اختلافات همیشگی بین دولت ایران و انگلیس درباره

نحوه عملکرد شرکت ایران و انگلیس، و نحوه پرداخت سهم ایران بود.

لغو یک طرفه امتیاز نامه دارسی توسط رضا شاه و انعقاد قرارداد نفتی دیگر با انگلستان.

نتیجه این اختلافات

قرارداد نفتی جدید (۱۹۳۳م/۱۳۱۲ش):

❖ سهم ایران نسبت به قرارداد قبل افزایش یافت.

❖ محدود شدن قرارداد نفتی به میدان های نفتی جنوب کشور.

❖ افزودن ۳۰ سال به مدت قرارداد.

اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران پس از شهریور ۱۳۲۰

- ❖ اشغال ایران در شهریور ۱۳۲۰ توسط نیروهای متفقین (شوروی، انگلیس و آمریکا) و تبعید رضا شاه.
- ❖ کنترل مستقیم راه های اصلی خلیج فارس به شوروی و در دست گرفتن چاه ها و تاسیسات نفت ایران.
- ❖ بازداشت کردن ایرانیان هوادار دولت های محور و آلمانی های فعال در ایران.
- ❖ تعهد دولت های اشغالگر مبنی بر تامین غله و مواد مورد نیاز مردم ایران و عمل نکردن به آن
- ❖ مشکلاتی مثل کمبود و گرانی مواد غذایی به ویژه نان در زمان جنگ جهانی دوم و بروز قحطی، بیماری و نابسامانی های اجتماعی و اقتصادی و اعتراض های خیابانی به ویژه در تهران.

اقدامات محمد رضا شاه در ابتدای سلطنت برای تحکیم جایگاه خود:

- ❖ ادای سوگند در مجلس که مطابق قانون اساسی، به عنوان پادشاه مشروطه فقط سلطنت کند نه حکومت.

- ❖ املاکی که پدرش تصرف کرده بود را در اختیار دولت گذاشت به منظور بازگردان آنها به صاحبانشان.

- ❖ اطمینان دادن به مراجع تقلید که ممنوعیت و محدودیت برای حجاب ایجاد نکند.

در فاصله سالهای ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲

- ❖ شاه فقط مسلط بر ارتش بود
- ❖ قدرت اداری و اجرایی کشور در اختیار هیئت دولت و مجلس شورای ملی.
- ❖ نفوذ و قدرت زیاد اعیان و اشراف در هیئت دولت و مجلس.
- ❖ فعالیت گسترده مطبوعات و احزاب و ایجاد تحولات سیاسی و اجتماعی.

زمینه های نهضت ملی شدن نفت

- ❖ رقابت شوروی و آمریکا برای کسب امتیاز استخراج نفت در مناطق خارج از محدوده قرارداد ایران و انگلیس.

- ❖ رقابت برای کسب امتیاز نفت شمال.

- ❖ تصویب پیشنهاد دکتر مصدق در مجلس، مبنی بر منع انعقاد قرارداد نفتی ایران با کشورهای خارجی بدون موافقت مجلس.

- ❖ سیاست موازنه منفی یعنی ایستادگی در برابر امتیاز خواهی دولت های

سیاست
موازنه ی

سلطه جو.

❖ **سیاست موازنه مثبت** یعنی تسلیم شدن در برابر قدرت های بزرگ و اعطای امتیاز به آنها.

بعد از جنگ جهانی دوم، شوروی خواستار گرفتن امتیاز از ایران شد:

- ❖ واگذاری امتیاز نفت شمال به روسیه توسط احمد قوام السلطنه نخست وزیر وقت
- ❖ لزوم تایید و تصویب موافقت نامه در مجلس
- ❖ مخالفت و رد این موافقت نامه توسط نمایندگان مجلس
- ❖ ممنوعیت واگذاری نفت و مشتقات آن به خارجی ها توسط نمایندگان مجلس.

اعتراض به قرارداد نفت جنوب

- ✓ اعتراض نمایندگان با اعطای امتیاز نفت شمال به شوروی
- ✓ مجلس دولت را مکلف ساخت حقوق ملی ایران در موضوع نفت جنوب را پس گیرد.
- ✓ اعلام نارضایتی رسمی و علنی ایران از قرارداد نفتی ایران با انگلیس
- ✓ تلاش برای تجدید نظر در این امر
- ✓ گسترش انتقاد و اعتراض در محافل سیاسی و مطبوعاتی.

جلوگیری از تصویب قرارداد الحاقی

- ✓ مذاکره نمایندگان دولت ایران با دولت انگلیس با هدف بازنگری در قرار داد جنوب و تامین منافع ایران.
- ✓ تدوین و امضای **قرارداد الحاقی**، و تعدیل معاهده نفتی ۱۳۱۲
- ✓ در قرارداد الحاقی هم منافع ایران تامین نشد در نتیجه:
- ✓ مخالفت نمایندگان مجلس و ممانعت از رای گیری دوباره آن.
- ✓ مخالفت نمایندگان مجلس شانزدهم به رهبری **دکتر مصدق** و مخالفت با تصویب این قرارداد.

علل مخالفت با قرار داد گس - گلشاییان

- ✓ نادیده گرفتن حقوق مادی مردم ایران
- ✓ نقض حاکمیت ملی و استقلال کشور
- ✓ مشروعیت تسلط بیگانگان بر منابع و صنعت نفت.

مبارزه برای ملی کردن نفت

- ✓ مخالفت نمایندگان مجلس شانزدهم با قرارداد الحاقی و ارائه پیشنهاد ملی شدن صنعت نفت.
- ✓ استقبال گسترده مردم، گروه های مختلف سیاسی و مذهبی و شخصیت ها و پشتیبانی مطبوعات از این پیشنهاد.
- ✓ شکل گیری اعتراضات و اعتصاب هایی برای مخالفت با قرارداد الحاقی و طرفداری از ملی شدن نفت ایران.
- ✓ حمایت جدی آیت الله کاشانی مبارز با سابقه در برابر استعمار انگلیس از ملی شدن نفت.
- ✓ صدور اعلامیه ای توسط آیت الله کاشانی برای مبارزه با ملی شدن نفت به عنوان یک تکلیف دینی و وطنی.
- ✓ تایید نظر کاشانی توسط دیگر علما.

در جبهه مقابل

- ✓ انگلستان و عوامل داخلی اش برای حفظ منافع استعماری خود و جلوگیری از دستیابی ملت ایران به حقوق خویش به تکاپو افتادند .
- ✓ مخالفت سپهد حاجعلی رزم آرا با ملی شدن نفت و جانبداری از سیاست های انگلیس.

تصویب قانون ملی شدن صنعت نفت

اعدام رزم آرا به دست خلیل طهماسبی از اعضای جمعیت فداییان اسلام و برداشتن مهم ترین مانع بر سر راه ملی شدن نفت.

نکته مهم: مجلس شورای ملی (۲۴ اسفند)، مجلس سنا در تاریخ ۲۹ اسفند ۱۳۲۹ ملی شدن نفت را تصویب کردند.

عوامل موثر در خیزش ملت ایران برای طلب کردن و گرفتن حقوق ملی خود:

۱. پیروزی جنبش های ضد استعماری مردم هند علیه انگلستان (استعمار پیر)
۲. حرکت های موفقیت آمیز برخی کشورهای آسیایی و آفریقایی

نخست وزیر مصدق و اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت

- نخست وزیر مصدق
- ملی شدن صنعت نفت ایران
- کوتاه کردن دست شرکت انگلیس و ایران از منابع نفت کشورما

← حمایت گسترده افکار عمومی

← مصدق ← اتحاد و همکاری نیروهای ملی و مذهبی نخست وزیر

پشتیبانی آیت الله کاشانی

سپس هیئتی به ریاست **مهندس مهدی بازرگان** به خوزستان فرستاده شد، برای پس گرفتن مراکز و تاسیسات نفتی ایران از «شرکت ایران و انگلیس».

اقدامات انگلیس برای ممانعت از ملی شدن نفت

۱- تحریک کارگران شرکت نفت به اعتصاب گسترده از طریق منع شرکت نفت ایران و انگلیس از پرداخت دستمزد آنها.

۲- **تهدید نظامی** ایران و فرستادن کشتی های جنگی خود به خلیج فارس و بنادر ایران.

۳- طرح شکایت از ایران در مجامع بین المللی

۴- **تهدید اقتصادی** ایران و تعطیلی شعب بانک انگلیس، خارج کردن سرمایه های شرکت نفت و تحریم خرید نفت.

اقدامات دکتر مصدق: «اجرای برنامه اقتصاد بدون نفت» برای مبارزه با تهدیدها و تحریم های اقتصادی انگلستان.

✓ حضور دکتر مصدق به عنوان یک حقوق دان در مجامع بین المللی و دفاع از حقانیت ملت ایران.

✓ دفاع منطقی و مستدل نخست وزیر و وکلای ایران و صدور رای دیوان بین المللی لاهه به سود ایران.

✓ پیروزی دولت ایران در **دادگاه لاهه** و درخواست پرداخت بدهی های شرکت نفت و خسارت ناشی از آن توسط انگلستان شد

✓ عدم پذیرش این درخواست توسط انگلیسی ها و قطع رابطه سیاسی با لندن.

قیام ۳۰ تیر

استعفای دکتر مصدق از نخست وزیری : در تیر ماه ۱۳۳۱ دکتر مصدق به منظور **کاستن نفوذ درباریان** و مقابله با **کارشکنی در اداره امور کشور** از محمد رضا شاه درخواست واگذاری اختیارات وزارت جنگ و فرماندهی ارتش را کرد با مخالفت محمدرضا شاه مصدق استفاء کرد.

علت قیام ۳۰ تیر: با نخست وزیری احمد قوام آیت الله کاشانی مخالفت کرد، مردم را به مبارزه و جهاد دعوت نمود.

در نتیجه:

- ❖ ریختن مردم در خیابان ها در تاریخ ۳۰ تیر ۱۳۳۱
- ❖ سرکوب تظاهر کنندگان توسط ماموران نظامی
- ❖ ادامه مبارزات و اعتراضات طرفداران نهضت ملی
- ❖ موافقت شاه با استعفای قوام و بازگشت مجدد دکتر مصدق به نخست وزیری.
- ❖ در اختیار گرفتن وزارت جنگ و فرماندهی نیروهای مسلح
- ❖ منع شاه از برقراری ارتباط با سفرای خارجی.

بروز اختلاف و تفرقه در نهضت

- ❖ آغاز نهضت ملی شدن نفت با اتحاد و یکپارچگی گروه های سیاسی، مذهبی مختلف بر محور مبارزه با استعمار انگلیس.
- ❖ همدلی و اتحاد دکتر مصدق و آیت الله کاشانی و برداشتن موانع داخلی و خارجی
- ❖ **تغییر شرایط بعد از قیام ۳۰ تیر**
- ❖ همکاری و اتحاد گروه ها، شخصیت ها و سران نهضت بر اثر لجاجت، قدرت طلبی و خود محوری به دشمنی تبدیل شد.
- ❖ گسترش نزاع ها و اختلافات سیاسی میان شخصیت ها و گروه های ملی (طرفداران مصدق) و مذهبی (طرفداران کاشانی)
- ❖ فراموشی اهداف نهضت و منافع ملی کشور.

کودتای ۲۸ مرداد

طراحی کودتا حاصل توافق آمریکا و انگلیس

- ❖ بهره گیری دشمنان خارجی و عوامل داخلی آنها از تداوم اختلافات بین مصدق و کاشانی و تلاش برای نابودی نهضت ملی شدن نفت و سرنگونی دولت مصدق.
- ❖ امیدوار بودن دکتر مصدق به کمک آمریکا.
- ❖ در پیش گرفتن سیاستی فعال درباره ایران توسط آمریکا از بعد از جنگ جهانی دوم
- ❖ حمایت آمریکا از انگلیس و اتحاد با این دولت بر ضد ایران.

- ❖ مذاکرات ماموران و نمایندگان انگلیسی و آمریکایی در اواخر سال ۱۳۳۱ درباره سرنگونی دولت مصدق و انتصاب **سرلشکر زاهدی** به نخست وزیری
- ❖ ایجاد آشوب های خیابانی در ایران، به راه انداختن جنگ روانی علیه مصدق در مطبوعات در دستور کار **شبکه جاسوسی** دوکشور.
- ❖ همکاری **اشرف پهلوی** و **ژنرال نورمن شوارتسکف** آمریکایی برای متقاعد کردن محدرضا شاه که در قبول این کودتا تردید داشت.
- ❖ فراهم شدن مقدمات اجرای کودتا بعد از ورود **مامور ویژه** سیا به ایران در اواسط تیر ۱۳۳۲ و ملاقات او با فضل الله زاهدی.

✓ حمایت سیاسی و مالی دولت های انگلیس و آمریکا و عوامل داخلی آنان در ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، و کودتا کردن علیه دکتر مصدق توسط واحدهای ارتش به **فرماندهی زاهدی**.

✓ پشتیبانی طرفداران شاه و درباریان از کودتاجیان، تسخیر مراکز دولتی مهم پایتخت و سرنگونی دولت مصدق.

سرانجام :

- ❖ موفقیت کودتا و نخست وزیری زاهدی
 - ❖ دستگیری و محاکمه مصدق و یارانش
 - ❖ غیر قانونی شمردن احزاب و گروه های مخالف و انحلال آنها
- یک سال بعد از کودتا**
- ❖ توافق حکومت پهلوی با انگلیس و آمریکا در مورد مساله نفت.
 - ❖ واگذاری تولید و فروش نفت ایران به **کنسرسیوم**ی از شرکت های نفتی انگلیسی، آمریکایی، هلندی و فرانسوی.
 - ❖ طبق این قرارداد به مدت ۲۵ سال، استخراج نفت ایران، توسط کنسرسیوم انجام شود.
 - ❖ استخراج و به فروش رساندن نفت توسط کنسرسیوم و برداشتن نیمی از سود خالص برای خود و پرداخت نیم دیگر سود خالص به ایران.

ادامه مبارزه پس از کودتا

❖ با وجود حاکمیت جَو اختناق و سرکوب «**نهضت مقاومت ملی**» توسط گروهی از شخصیت های ملی و مذهبی و برخی استادان دانشگاه پایه گذاری ، با هدف مخالفت با قرارداد نفتی جدیدکه منجر به اخراج آنان از دانشگاه شد.

❖ اعتراض **آیت الله کاشانی** به این قرارداد نفتی وتظاهرات گروهی از دانشجویان دانشگاه تهران در **۱۶ آذر ۱۳۳۲** و اعتراض به برقراری روابط سیاسی مجدد با انگلستان و سفر معاون رئیس جمهور آمریکا به ایران در

❖ شهادت سه تن از دانشجویان در جریان اعتراض(نام گذاری ۱۶ آذر به روز دانشجو)

← برقراری روابط سیاسی با انگلستان

تظاهرات کردند

در ۱۶ آذر ۱۳۳۲ گروهی از دانشجویان

← سفر معاون رئیس جمهور آمریکا (ریچارد نیکسون)

دانشگاه تهران در اعتراض به

سه تن از دانشجویان به شهادت رسیدند.

خلاصه درس

با گسترش صنعت، نفت به عنوان مهم ترین منبع تأمین انرژی اهمیت زیادی یافت. کشور های استعمار گر و صاحبان صنایع بزرگ نیز برای دسترسی ارزان به این طلای سیاه ، در کشور های نفت خیز نفوذ و بر چاهای نفتی سلطه یافتند. در زمان مظفر الدین شاه اولین چاه نفت در مسجد سلیمان توسط انگلیسی ها حفر گردید. تحولات زیادی در پی آن پدید آمد، از جمله ۱- منجر به قرارداد های نفتی مانند داری ، گس گلشائیان، ۱۹۱۹، ۱۳۱۲ و کنسرسیوم نفتی ۲- نهضت ملی شدن نفت ۳- کودتای ۲۸ مرداد.

<p>درس: دهم نام طراح: معصومه مهرگان</p>	<p>بسمه تعالی وزارت آموزش و پرورش معاونت آموزش متوسطه دفتر آموزش متوسطه نظری دبیرخانه راهبری کشوری درس تاریخ تولید شده در استان سمنان</p>	<p>محتوای نوشتاری کتاب تاریخ (۳) ایران و جهان معاصر سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹</p>
---	---	--

عنوان: انقلاب اسلامی

اهداف یادگیری: آشنایی دانش آموزان با شرایط سیاسی و اجتماعی پس از کودتای ۲۸ مرداد، نفوذ و مداخله آمریکا، زمینه های شکل گیری نهضت اسلامی به رهبری امام خمینی و سرانجام پیروزی انقلاب اسلامی و سقوط نظام شاهنشاهی.

منابع مطالعاتی پیشنهادی:

پهلوی ها، خاندان پهلوی به روایت اسناد، ۳ ج، به کوشش فرهاد رستمی، تهران، مؤسسه فرهنگی، پژوهشی چاپ و نشر نظر، ۱۳۷۸-۱۳۸۲ ش

صحیفه نور، مجموعه رهنمودهای حضرت امام خمینی، تهران، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۷۰ ش.
بررسی و تحلیلی از نهضت امام خمینی سیدحمید روحانی، ج ۱، تهران، انتشارات راه امام.

زمینه های سلطه آمریکا بر ایران چگونگی فراهم شدن زمینه تسلط بر ایران و حفظ و تقویت حکومت پهلوی

در سال های پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا اوایل دهه ۱۳۴۰ دولت آمریکا با وادار کردن حکومت پهلوی به اجرای برنامه های پیشنهادی خود، زمینه تسلط بر ایران و حفظ و تقویت این حکومت را فراهم کرده و به ایجاد و تقویت ساختارهای اقتصادی و اجتماعی ای اقدام کرد که موجب تشدید وابستگی و عقب ماندگی ایران شد.

برنامه های آمریکا برای زمینه تسلط بر ایران و حفظ و تقویت حکومت پهلوی

۱. پیوستن ایران به پیمان بغداد (سنتو)

۲. تأسیس سازمان اطلاعات و امنیت کشور (ساواک)

۳. - اعطای کمک های نظامی و مالی به ایران

۴. - اجرای بعضی اصلاحات در کشور ما

اهداف آمریکا از اجرای برنامه های زمینه تسلط بر ایران و حفظ و تقویت حکومت پهلوی:

اهداف آمریکا از اجرای برنامه ها، **زمینه تسلط بر ایران و حفظ و تقویت حکومت پهلوی** نخستین مرحله برنامه های اصلاحی با عنوان اصلاحات ارضی در سال ۱۳۴۰، در زمان نخست وزیری **علی امینی** آغاز شد. اصلاحات آمریکایی در ایران زمینه اجرای اصلاحات در سال ۱۳۴۰ش با **رحلت آیت الله بروجردی** در فروردین ۱۳۴۰، شاه فرصت را برای ادامه اصلاحات در ایران مناسب دید.

علت برکناری علی امینی از نخست وزیری و جانشین وی:

رقابت شاه و علی امینی، نخست وزیر وقت، سرانجام به برکناری امینی انجامید و امیر اسدالله علم، که مورد اعتماد شاه بود، نخست وزیر و مأمور اجرای اصلاحات شد.

در آغاز، اصلاح قانون انتخابات انجمن های ایالتی و ولایتی در دستور کار دولت علم قرار گرفت. با تصویب نامه هیئت دولت، تغییرات زیر در قانون انتخابات انجمن های ایالتی و ولایتی ایجاد شد:

الف) برداشتن دو قید مسلمان بودن و مرد بودن از شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان

ب) حذف قید سوگند خوردن به قرآن مجید و تبدیل آن به سوگند خوردن به کتاب آسمانی

اصول شش گانه انقلاب سفید: در ادامه اجرای اصلاحات، شاه اصول شش گانه ای را با عنوان **انقلاب**

سفید مطرح کرد و آن را به تصویب دولت رساند.

این اصول با تبلیغات فراوان، در بهمن ۱۳۴۱ به همه پرسى گذاشته شد و مورد استقبال دولت های آمریکا، انگلستان و شوروی قرار گرفت.

آغاز مبارزه امام خمینی اولین مرحله فعالیت سیاسی و مبارزه امام خمینی با اعتراض به تصویب نامه انتخابات انجمن های ایالتی و ولایتی آغاز شد.

هدف امام از مخالفت با انجمن های ایالتی و ولایتی: از دیدگاه حضرت امام، این تصویب نامه **موجب**

تضعیف اسلام و افزایش حضور بهائیان در حکومت می شد. از این رو، ایشان پس از رایزنی با علمای بزرگ قم با آن به مخالفت پرداختند و دولت را مجبور به لغو آن کردند.

عکس العمل امام و روحانیت در مقابل همه پرسی انقلاب سفید:

پس از مطرح شدن انقلاب سفید و همه پرسی آن، امام خمینی و تعدادی از علما، نخست از شاه در این باره توضیح خواستند اما با بی اعتنایی و توهین او مواجه شدند. پس با انتشار اعلامیه ای همه پرسی فرمایشی را غیرقانونی اعلام کردند. بیشتر مراجع دینی نیز به دعوت امام خمینی همه پرسی را تحریم کردند. در تهران و قم تظاهرات گسترده ای بر پا شد و رژیم پهلوی با استفاده از نیروی نظامی، قیام مردم تهران و قم را سرکوب کرد.

واقعه مدرسه فیضیه: امام خمینی به همراه مراجع دیگر، در اعتراض به عملکرد حکومت، عید نوروز ۱۳۴۲

را عزای عمومی اعلام کردند و به افشای اقدامات شاه پرداختند. اوج این حرکت اعتراضی در مدرسه فیضیه قم اتفاق افتاد که با یورش مأموران حکومتی به خشونت کشیده شد.

در حمله مأموران به **مدرسه فیضیه قم و مدرسه طالبیه تبریز** تعدادی از طلاب شهید و مجروح شدند. به دنبال

این جنایت، امام خمینی، در سخنرانی خود خطاب به شاه، او را به طور مستقیم سرزنش کردند و **تقیه و سکوت** در مقابل ظلم حکومت را حرام دانستند.

قیام پانزده خرداد ۱۳۴۲ش

توصیه های مهم امام به سخنرانان مذهبی در خرداد ۴۲ و عکس العمل رژیم: - ۰ خطر

اسرائیل را برای مردم توضیح دهند

۰ آسیب های وارد شده بر جامعه اسلامی و مراکز دینی را بازگو کنند.

در مقابل، حکومت هم سخنرانان مذهبی را ملزم کرد که علیه شاه و اسرائیل چیزی نگویند.

سخنرانی امام: با وجود محدودیت های امنیتی، امام خمینی طی نطقی در عصر عاشورا در قم، شخص شاه

را مخاطب قرار دادند و از تسلط آمریکا و اسرائیل بر حکومت پهلوی پرده برداشتند.

قیام پانزده خرداد ۴۲: این سخنرانی باعث خشم رژیم و دستگیری و انتقال امام به تهران شد.

خبر دستگیری امام مردم و روحانیون و مراجع را به واکنش واداشت.

اعتراضات زیادی در شهرهای مختلف ایران برپا شد؛ مردم در قم، تهران و ورامین به خاک و خون کشیده شدند و به دنبال آن عده ای از مبارزان، زندانی، اعدام و یا تبعید شدند.

نمایی از تظاهرات مردم تهران در ۱۵ خرداد ۱۳۴۲

نتایج قیام پانزده خرداد:

- ۱- هدف مبارزه تغییر کرد و سرنگونی رژیم پهلوی هدف نهایی مبارزان شد.
- ۲- حضور امام خمینی در صحنه مبارزه موجب شد بسیاری از روحانیون به مبارزات سیاسی روی بیاورند.
- ۳- علاوه بر روحانیون و دانشگاهیان، اقشار دیگری از جامعه نیز به جمع مبارزان پیوستند.

۴- رهبری امام خمینی به عنوان مرجع دینی برجسته تر شد و مبارزان به نقش و قدرت مذهب در این زمینه توجه بیشتری نشان دادند.

مخالفت با کاپیتولاسیون و تبعید امام خمینی بازگشت امام به تهران: امام خمینی در پی

اعتراض مردم و علمای دینی، پس از تحمل ده ماه زندانی و حصر آزاد شدند. حضور دوباره ایشان در قم مبارزان را به ادامه مبارزه امیدوار کرد.

تصویب کاپیتولاسیون: پس از آنکه در مجلس سنا و شورای ملی قانون مصونیت قضایی و سیاسی اتباع

آمریکایی مقیم ایران (کاپیتولاسیون) را تصویب کردند، بار دیگر انتقاد از رژیم بالا گرفت.

بر اساس توافق نامه بین المللی وین، مأموران سیاسی یک کشور در کشور دیگر از مصونیت سیاسی و قضایی

برخوردارند. با تصویب قانون کاپیتولاسیون، مستشاران نظامی آمریکا و خانواده های آنان نیز در ایران از مصونیت سیاسی و قضایی برخوردار شدند.

سخنرانی در مقابل تصویب کاپیتولاسیون و تبعید امام: امام خمینی در سخنرانی پرشوری به تصویب این

قانون اعتراض کردند (۴ آبان ۱۳۴۳). مخالفت صریح امام با قانون مذکور، حکومت پهلوی را چنان به وحشت انداخت که ایشان را در سحرگاه ۱۳ آبان ۱۳۴۳ در قم دستگیر و به کشور ترکیه تبعید کرد.

محل تبعید امام یازده ماه بعد تغییر یافت و ایشان از ترکیه به عراق فرستاده شدند.

وضعیت رژیم پهلوی پس از تبعید امام خمینی: پس از تبعید امام خمینی و سرکوب شدید مخالفان،

اوضاع سیاسی آرام تر شد. همچنین با بهبود وضع اقتصادی در دوران طولانی نخست **وزیری امیرعباس هویدا،**

حکومت پهلوی برای تقویت و تحکیم پایه های اقتدار خود به اقداماتی نمایشی دست زد.

فعالیت های فرهنگی رژیم پهلوی بعد از تبعید امام: در زمینه فرهنگی نیز رژیم پهلوی کوشید

میان فرهنگ ایرانی و فرهنگ اسلامی تقابلی مصنوعی ایجاد کند. پیرو همین سیاست و به بهانه **ناهمخوانی**

تاریخ هجری شمسی با فرهنگ ایرانی، تاریخ شاهنشاهی را جایگزین تقویم هجری شمسی کرد.

امیرعباس هویدا هنگام معرفی اعضای کابینه خود به شاه

تداوم مبارزه مهم ترین فعالیت های سیاسی علیه رژیم پهلوی:

- ۱- امام خمینی در طول دوران تبعید در نجف اشرف با صدور اعلامیه به مناسبت های مختلف و فرستادن پیام به سران و مردم کشورهای اسلامی و نیز با تدریس مباحث ولایت فقیه، مبانی حاکمیت دینی را ترسیم می کردند.
- ۲- در همین دوران، شاگردان و علاقه مندان به اندیشه ایشان، مساجد و دانشگاه ها را به کانون مبارزه علیه رژیم پهلوی تبدیل کرده بودند.
- ۳- جبهه ملی و نهضت آزادی نیز در چارچوب قانون اساسی به مبارزات خود ادامه می دادند.

اساس مبارزه فرهنگی علیه رژیم:

- ۱- آگاهی دادن به مردم ۲- تبلیغ و ترویج باورهای دینی ۳- روشنگری علیه اقدامات رژیم پهلوی
- مبارزان عرصه ی فرهنگی علیه رژیم پهلوی:** روحانیون، معلمان، استادان دانشگاه، دانشجویان و دانش آموزان در عرصه مبارزه فرهنگی با رژیم فعالیت می کردند و در مساجد، حسینیه ها و مدارس و دانشگاه ها به ترویج فرهنگ دینی مشغول بودند.

گروه های مبارزه مسلحانه علیه رژیم:

۱- هیئت های مؤتلفه اسلامی ۲- حزب ملل اسلامی ۳- سازمان مجاهدین خلق ۴- سازمان چریکهای فدایی خلق

هیئت های مؤتلفه اسلامی: این گروه پس از تبعید امام خمینی، مبارزه مسلحانه و ترور سران حکومت پهلوی را محور کار خود قرار داد و حسنعلی منصور، نخست وزیر وقت، را ترور کرد. این کار را محمد بخارایی، از اعضای این گروه، انجام داد.

سرنوشت هیئت های مؤتلفه اسلامی: پس از این واقعه، بیشتر اعضای این گروه دستگیر و چهار تن از آنان اعدام شدند و برخی هم به حبسهای طولانی محکوم گردیدند.

حزب ملل اسلامی: این گروه با آرمان برپا کردن حکومت اسلامی به نبرد مسلحانه روی آورد اما اعضای آن پیش از هر اقدامی دستگیر و زندانی شدند.

سازمان مجاهدین خلق: گروهی از جوانان عضو نهضت آزادی بعد از قیام ۱۵ خرداد فعالیت سیاسی را کنار گذاشتند و به جنگ مسلحانه روی آوردند. آن ها در آغاز تفکر اسلامی داشتند ولی به مرور زمان دچار انحراف فکری شدند و به مارکسیسم تمایل پیدا کردند. در سال ۱۳۵۰ بیشتر اعضای این سازمان یا دستگیر شدند و یا در تسویه های درون گروهی از بین رفتند.

چریک های فدایی خلق ایران: این گروه از همان ابتدا با الهام از افکار مارکسیستی به مبارزه مسلحانه روی آوردند و تعدادی از آنها در درگیری با مأموران رژیم یا در زندان به قتل رسیدند.

سرنوشت مبارزان علیه رژیم پهلوی: بسیاری از مبارزان زندانی و شکنجه شدند. تعدادی از آنان مانند آیت الله سعیدی و آیت الله غفاری، زیر شکنجه به شهادت رسیدند و بسیاری نیز مانند آیت الله طالقانی تا اوج گیری انقلاب اسلامی در زندان بودند.

وضعیت عمومی ایران در سال ۱۳۵۶:

۱- آشکار شدن ضدیت این حکومت با اسلام و معنویت و اخلاق

۲- زندانی بودن صدها روحانی مبارز و عدم اجازه سخنرانی بسیاری از استادان دانشگاه و سخنرانان مذهبی در محافل و مجالس

۳- تقویت سرمایه داران وابسته به غرب و رژیم پهلوی به وسیله ی نفت

۴- هجوم طبقات محروم از جمله کارگران و روستاییان برای گذراندن زندگی به شهرها

۵- نابودی اقتصاد ایران و وابستگی به بیگانگان.

۶- نداشتن راه، آب آشامیدنی، برق و حمام روستاهای ایران

۷- انعقاد قرارداد سرمایه داران آمریکایی با حکومت پهلوی و غارت ثروت ایران

۸- آسوده خاطر بودن رژیم پهلوی از ناحیه گروه های مبارز مسلح با استفاده از دستگاه ساواک و نیروهای پلیسی و امنیتی

۹- پر بودن زندان ها از زندانیان سیاسی و نبودن حرکت های پراکنده مسلحانه خارج از زندان

فضای باز سیاسی : جیمی کارتر، رئیس جمهور آمریکا، در سال ۱۳۵۵ برای کاهش تنفر عمومی از سیاست

های آمریکا به شعار **دفاع از حقوق بشر** متوسل شد.

درخواست های جیمی کارتر، رئیس جمهور آمریکا از شاه برای کاهش تنفر عمومی از سیاست های آمریکابا عث شد که او از شاه بخواهد به تبعیت از سیاست فضای باز آمریکایی:

۱- اوضاع عمومی زندانیان را بهبود بخشد

۲- شکنجه زندانیان را کاهش دهد

۳- به مطبوعات اجازه دهد به طور ملایم و محدود از دولت انتقاد کنند.

اقدام شاه در پاسخ به درخواست کارتر:

هویدا را برکنار و جمشید آموزگار را به نخست وزیری منصوب کرد.

آموزگار مأموریت یافت تا با انتقاد از گذشته، در کشور فضای باز سیاسی ایجاد کند.

مرگ مشکوک دو چهره محبوب در سال ۱۳۵۶ : علت مرگ دکتر علی شریعتی و پیامدهای آن در خرداد ۱۳۵۶

دکتر علی شریعتی به طور ناگهانی در لندن درگذشت.

دکتر علی شریعتی، متفکر نواندیش مسلمان

وی در ۱۳۱۲ در خانواده‌ای اهل علم و دین، در خراسان رضوی به دنیا آمد. او ابتدا به عنوان معلم به استخدام وزارت فرهنگ درآمد. سپس به فرانسه رفت و مدرک دکتری تاریخ خود را از آنجا گرفت.

شریعتی پس از برگشت به ایران، از حدود نیمه دوم دههٔ چهل در مراکزی مانند حسینیهٔ ارشاد، مساجد و انجمن‌های اسلامی دانشگاه‌های بسیاری از دیگر شهرهای ایران، با سخنرانی‌های پرشور و نوشته‌های برانگیزانندهٔ خود ابعاد اجتماعی و انقلابی اسلام و به‌ویژه مذهب تشیع را به علاقه‌مندان معرفی می‌کرد. نوشته‌ها و سخنرانی‌های فراوان و بسیار مؤثر شریعتی در این دوره، بسیاری از جوانان را که جذب ایدئولوژی مارکسیسم و گروه‌های مبارز چپ شده بودند، به دامن اسلام و تشیع بازگرداند. به همین دلیل هم بارها دستگاه‌های امنیتی حکومت پهلوی او را بازداشت و از کار بیکار کردند.

شریعتی سرانجام پس از یک دوره زندان و زندگی مخفی از ایران خارج شد. در ۲۹ خرداد ۱۳۵۶ به طرز مشکوکی در لندن وفات یافت و بیکر او در زینبیهٔ دمشق به خاک سپرده شد.

شریعتی آثار زیادی در زمینه‌های اسلام‌شناسی و شیعه‌شناسی دارد که شامل سخنرانی‌های او در حسینیهٔ ارشاد، دانشگاه‌ها و سایر جاها است. از جملهٔ آثار او می‌توان به مذهب علیه مذهب، فاطمه فاطمه است، ابوذر و اسلام‌شناسی اشاره کرد.

درگذشت سید مصطفی خمینی و پیامدهای آن: در گذشت او، چنان تلاطم و موجی به وجود آورد و جان تازه ای

به مبارزات بخشید که می‌توان فهمید چرا حضرت امام، رحلت او را «از الطاف خفیه الهی برای انقلاب اسلامی» خواند.

۱- نقش سید مصطفی خمینی در مبارزات: مصطفی خمینی از ابتدای مبارزات، یعنی ماجرای انجمن‌های ایالتی، حضوری کاملاً محسوس داشت

۲- در نهضت پانزده خرداد نیز، مردم قم را به حرکت به سوی صحن حرم حضرت معصومه هدایت کرد.

آغاز انقلاب اسلامی انتشار مقاله توهین آمیز نسبت به امام خمینی و پیامدهای آن:

در ۱۷ دی ۱۳۵۶ مقاله توهین آمیزی علیه امام خمینی در روزنامه اطلاعات منتشر شد.

به دنبال انتشار این مقاله، مردم قم در ۱۹ دی ۱۳۵۶ قیام کردند اما مأموران حکومتی آن‌ها را به خاک و خون

کشیدند. در چهلم شهیدای قم، در ۲۹ بهمن همان سال مردم تبریز به پا خاستند که این اجتماع نیز با یورش

نیروهای حکومت مواجه شد و تعدادی شهید یا مجروح شدند.

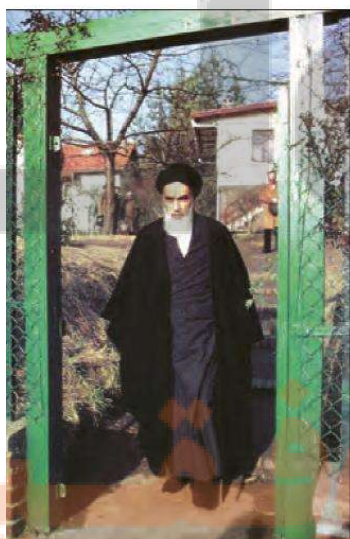
با گسترش قیام‌ها، جمشید آموزگار در مرداد ۱۳۵۷ در اصفهان حکومت نظامی برقرار کرد اما این تدبیر ثمری نداشت؛ در نتیجه، شاه مجبور شد آموزگار را برکنار کند و جعفر شریف امامی را با «شعار آشتی ملی» به نخست‌وزیری بگمارد.

قیام خونین ۱۷ شهریور: حکومت پهلوی برای جلوگیری از ادامه تظاهرات و اعتراضات در روز جمعه ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ در تهران و چند شهر دیگر حکومت نظامی برقرار کرد. مردم تهران بی‌اعتنا به اخطارها و هشدارهای رژیم در میدان شهدا (ژاله سابق) تجمع کردند. دژخیمان پهلوی مردم را به گلوله بستند و جمع زیادی از آنان را به شهادت رساندند. به دنبال این جنایت هولناک، رئیس‌جمهور آمریکا بار دیگر به صراحت از رژیم پهلوی حمایت کرد.

علت هجرت امام به فرانسه: پس از اوج‌گیری انقلاب اسلامی، امام خمینی تحت فشار سیاسی و امنیتی سازمان امنیت عراق و ساواک، قصد عزیمت به کویت داشتند اما دولت کویت حاضر به پذیرش ایشان نشد.

امام به فرانسه رفتند و در دهکده ای به نام نوفل لوشاتو در حومه پاریس ساکن شدند.

نتایج هجرت امام به فرانسه: ۱- ایشان با استفاده از امکانات تبلیغی، مصاحبه و سخنرانی جنایات حکومت پهلوی را افشا می‌کردند؛ ۲- امکان ملاقات مبارزان با رهبری انقلاب فراهم آمد و پیام‌های امام با شتاب بیشتری در ایران منتشر شد.

حضرت امام خمینی در نوفل لوشاتو

تظاهرات مردم تهران در شهریور ۱۳۵۷

حماسه ماه محرم: شاه پس از سرکوب تظاهرات دانشجویان و دانش آموزان در مقابل دانشگاه تهران (۱۳ آبان)، ارتشبد غلامرضا ازهاری را جانشین شریف امامی کرد تا وی با برقرار کردن حکومت نظامی از سرعت حرکت انقلاب بکاهد. اما شروع ماه محرم، مبارزه را وارد مرحله تازه ای کرد.

نتایج تظاهرات محرم ۱۳۵۷:

۱- این تظاهرات عظیم دولت آمریکا را به این نتیجه رساند که روی کار آوردن دولت نظامی ازهاری نتیجه ای نداشته است؛ ۲- به علاوه، مردم ایران متحد و در اطاعت از رهبر خود مصمم و جدی هستند ۳- بالاخره اینکه آمریکا برای حفظ منافع خود در ایران باید به فکر مهره دیگری غیر از محمدرضا شاه باشد.

راه پیمایی میلیونی مردم تهران در تاسوعای حسینی، ۱۹ آذر ۱۳۵۷

آخرین نخست وزیر: شاه در نیمه دی ۱۳۵۷ در حالی که تصمیم به خروج از ایران گرفته بود، به دستور آمریکایی ها و برای جلوگیری از پیروزی انقلاب اسلامی، **شاپور بختیار** را نخست وزیر خود کرد.

تشکیل شورای انقلاب و وظایف آن: امام خمینی در ۲۳ دی با ارسال پیامی **تشکیل شورای انقلاب** را

به اطلاع مردم رساندند. این شورا وظیفه داشت **زمینه انتقال قدرت** را فراهم کند.

ده روز پس از تشکیل دولت بختیار، در ۲۶ دی، شاه از ایران رفت و شور و شغف مردم ایران بیشتر شد.

ورود امام خمینی به ایران، تشکیل دولت موقت و پیروزی انقلاب: از ورود امام تا پیروزی انقلاب: در ۱۲ بهمن

۱۳۵۷ رهبر انقلاب باشکوه فراوان و در میان استقبال بی نظیر مردم وارد ایران شدند.

استقبال باشکوه از امام خمینی هنگام ورود به میهن در ۱۲ بهمن ۱۳۵۷

در ۱۵ بهمن به پیشنهاد شورای انقلاب، **مهندس مهدی بازرگان** را به عنوان **نخست وزیر دولت موقت انقلابی**

معرفی و از همه تقاضا کردند که از او حمایت کنند.

رادیو و تلویزیون نیز در اختیار مردم قرار گرفت و با اعلام صدای انقلاب و پیروزی انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن،

زنگ سقوط نظام شاهنشاهی به صدا درآمد.

تهران - ۲۲ بهمن ۱۳۵۷

پرسش های نمونه

۱- تصویب نامه قانون انتخابات انجمن های ایالتی و ولایتی، چه تغییراتی در انتخابات انجمن ها ایجاد کرد؟
تغییرات زیر در قانون انتخابات این انجمن ها ایجاد شد:

الف: برداشتن دو قید مسلمان بودن و مرد بودن از شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان؛
ب: حذف قید سوگند خوردن به قرآن مجید و تبدیل آن به سوگند خوردن به کتاب آسمانی

۲- منظور از مبارزه فرهنگی چیست و چه گروهها و شخصیت هایی با حکومت پهلوی مبارزه فرهنگی می کردند؟
مبارزه فرهنگی با اتکا بر آگاهی دادن به مردم و تبلیغ و ترویج باورهای دینی به همراه روشنگری علیه اقدامات رژیم پهلوی صورت می گرفت. روحانیون، معلمان، استادان دانشگاه، دانشجویان و دانش آموزان در عرصه مبارزه فرهنگی با رژیم فعالیت می کردند و در مساجد، حسینیه ها و مدارس و دانشگاهها به ترویج فرهنگ دینی مشغول بودند..

۳- برجسته ترین اقدام حکومت پهلوی برای اسلام زدایی چه بود؟

در زمینه فرهنگی نیز رژیم پهلوی کوشید میان فرهنگ ایرانی و فرهنگ اسلامی تقابلی مصنوعی ایجاد کند. پیرو همین سیاست و به بهانه ناهمخوانی تاریخ هجری شمسی با فرهنگ ایرانی، تاریخ شاهنشاهی را جایگزین تقویم هجری شمسی کرد.

۴- چرا حکومت پهلوی در سال ۱۳۵۶ مسئله فضای باز سیاسی را مطرح کرد؟ جیمی کارتر، رئیس جمهور

آمریکا، در سال ۱۳۵۵ برای کاهش تنفر عمومی از سیاست های آمریکا به شعار دفاع از حقوق بشر متوسل شد. او از شاه نیز خواست به تبعیت از سیاست فضای باز آمریکایی، اوضاع عمومی زندانیان را بهبود بخشد، شکنجه زندانیان را کاهش دهد و به مطبوعات اجازه دهد به طور ملایم و محدود از دولت انتقاد کنند.

۵- چاپ مقاله توهین آمیز نسبت به امام خمینی در روزنامه اطلاعات چه پیامدی داشت؟

به دنبال انتشار این مقاله، مردم قم در ۱۹ دی ۱۳۵۶ قیام کردند اما مأموران حکومتی آنها را به خاک و خون کشیدند. در چهلّم شهدای قم، در ۲۹ بهمن همان سال مردم تبریز به پا خاستند که این اجتماع نیز با یورش نیروهای حکومت مواجه شد و تعدادی شهید یا مجروح شدند. در سال ۱۳۵۷ اعتراضات به شهرهای دیگر گسترش یافت. پیام این قیام تجدید عهد با رهبری انقلاب و افزایش تنفر از رژیم شاهنشاهی بود.

۶- ادامه مبارزه مردم با حکومت پهلوی در روزهای تاسوعا و عاشورای ۱۳۵۷ آمریکا را به چه نتایجی رساند؟

این تظاهرات عظیم دولت آمریکا را به این نتیجه رساند که روی کار آوردن دولت نظامی از هاری نتیجه ای نداشته است؛ به علاوه، مردم ایران متحد و در اطاعت از رهبر خود مصمم و جدی هستند. و بالاخره اینکه آمریکا برای حفظ منافع خود در ایران باید به فکر مهره دیگری غیر از محمدرضا شاه باشد.

<p>درس: یازدهم</p> <p>نام طراح: معصومه مهرگان</p>	<p>بسمه تعالی</p> <p>وزارت آموزش و پرورش</p> <p>معاونت آموزش متوسطه</p> <p>دفتر آموزش متوسطه نظری</p> <p>دبیرخانه راهبری کشوری درس تاریخ</p> <p>تولید شده در استان سمنان</p>	<p>محتوای نوشتاری کتاب</p> <p>تاریخ (۳) ایران و جهان معاصر</p> <p>سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹</p>
---	--	--

عنوان: استقرار و تثبیت نظام جمهوری اسلامی

اهداف یادگیری: پس از پیروزی انقلاب اسلامی، با فرمان و تأکید امام خمینی، دولت موقت و شورای انقلاب مأموریت یافتند که هر چه زودتر اقدامات لازم برای تعیین و تأسیس نظام سیاسی جدید را انجام دهند. در این درس شما مهمترین اقداماتی را که به تأسیس، استقرار و تثبیت نظام جمهوری اسلامی انجامید و نیز توطئه های دشمنان داخلی و خارجی برای جلوگیری از استقرار و تثبیت نظام نوپای اسلامی را بررسی خواهید کرد.

منابع مطالعاتی پیشنهادی:

پهلوی ها، خاندان پهلوی به روایت اسناد، ۳ ج، به کوشش فرهاد رستمی، تهران، مؤسسه فرهنگی، پژوهشی چاپ و نشر نظر، ۱۳۷۸-۱۳۸۲ ش

صحیفه نور، مجموعه رهنمودهای حضرت امام خمینی، تهران، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۷۰ ش. بررسی و تحلیلی از نهضت امام خمینی سیدحمید روحانی، ج ۱، تهران، انتشارات راه امام.

اقدامات دولت موقت با همراهی شورای انقلاب برای استقرار نظام جمهوری اسلامی:

۱- برگزاری همه پرسی تعیین نظام سیاسی جدید ۲- تدوین قانون اساسی ۳- شکل گیری هیئت دولت بر اساس قانون اساسی جدید ۴- تأسیس نهادهای انقلابی

برگزاری همه پرسی تعیین نظام سیاسی جدید: این همه پرسی روزهای ۱۰ و ۱۱ فروردین ۱۳۵۸ برگزار شد و نتیجه آن که در ۱۲ فروردین اعلام شد، نشان داد که بیش از ۹۸ درصد شرکت کنندگان به جمهوری اسلامی رأی مثبت داده اند. به همین دلیل، ۱۲ فروردین در تقویم به عنوان روز جمهوری اسلامی نام گذاری شده است.

مهندس مهدی بازرگان، رئیس دولت موقت انقلاب، در کنار امام خمینی

همه پرسی جمهوری اسلامی ۱۰ و ۱۱ فروردین ۱۳۵۸

تدوین قانون اساسی: چند ماه بعد از همه پرسی، مردم با حضور در پای صندوق های رأی، ۷۲ نماینده مجلس خبرگان قانون اساسی را برگزیدند تا قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران را تدوین و تصویب کنند. مجلس خبرگان قانون اساسی از مرداد ۱۳۵۸ کار تدوین قانون اساسی جدید را آغاز کرد.

اشغال سفارت آمریکا و علت آن: زمان تدوین قانون اساسی، دانشجویان موسوم به پیرو خط امام در ۱۳ آبان ۱۳۵۸ سفارت آمریکا را در تهران تسخیر کردند.

آنان علت این اقدام را تداوم دشمنی ها و توطئه های دولت آمریکا علیه انقلاب اسلامی و دخالت در امور داخلی ایران از جمله اجازه ورود به محمدرضا شاه پهلوی برای سفر به آن کشور اعلام کردند.

انقلاب دوم: امام خمینی این اقدام دانشجویان را تأیید کرد و آن را **انقلاب دوم** خواند.

علت استعفای بازرگان از نخست وزیری: مهندس بازرگان و اعضای کابینه او که با این اقدام تسخیر سفارت آمریکا موافق نبودند، استعفا کردند و شورای انقلاب مسئولیت اداره کشور و تکمیل روند استقرار نظام سیاسی جدید را عهده دار شد.

پس از آنکه نمایندگان مجلس خبرگان قانون اساسی جدید را تدوین و تصویب کردند، این قانون به همه پرسى گذاشته شد (آذر ۱۳۵۸) و مورد تأیید اکثر مردم ایران قرار گرفت.

شکل گیری هیئت دولت بر اساس قانون اساسی جدید: با تدوین و تصویب قانون اساسی، زمینه برای برگزاری انتخابات ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی و تشکیل دولت دائم فراهم آمد.

ابتدا انتخابات ریاست جمهوری (بهمن ۱۳۵۸) انجام شد و **ابوالحسن بنی صدر** به عنوان نخستین رئیس جمهوری اسلامی ایران انتخاب گردید.

اسفند ۱۳۵۸ پس از شروع به کار مجلس شورای اسلامی، ابتدا **محمدعلی رجایی** به عنوان نخست وزیر معرفی گردید و سپس وزرای معرفی شده توسط او از مجلس شورای اسلامی رأی اعتماد گرفتند؛ دولت دائم بر سر کار آمد و مدیریت امور کشور را از شورای انقلاب تحویل گرفت.

با برگزاری انتخابات اولین دوره مجلس خبرگان رهبری (آذر ۱۳۶۱) و تشکیل مجلس خبرگان رهبری، تمامی ارکان سیاسی کشور مطابق قانون اساسی شکل گرفتند و نظام سیاسی جمهوری اسلامی به طور کامل استقرار یافت.

تأسیس نهادهای انقلابی: تأسیس نهادهای انقلابی یکی از گام های مهم و تأثیرگذار در روند استقرار نظام جمهوری اسلامی محسوب می شود که همزمان با شکل گیری ارکان سیاسی اتفاق افتاد.

مهم ترین نهادهای انقلابی و هدف از تشکیل آن:

۱ - کمیته انقلاب اسلامی: هدف: حفظ نظم و امنیت و دستگیری سران جنایتکار رژیم پهلوی

۲ - سپاه پاسداران انقلاب اسلامی: پاسداری از آرمان ها و دستاوردهای انقلاب

۳ - جهاد سازندگی: هدف: عمران، آبادانی و رفع فقر و محرومیت از روستاها

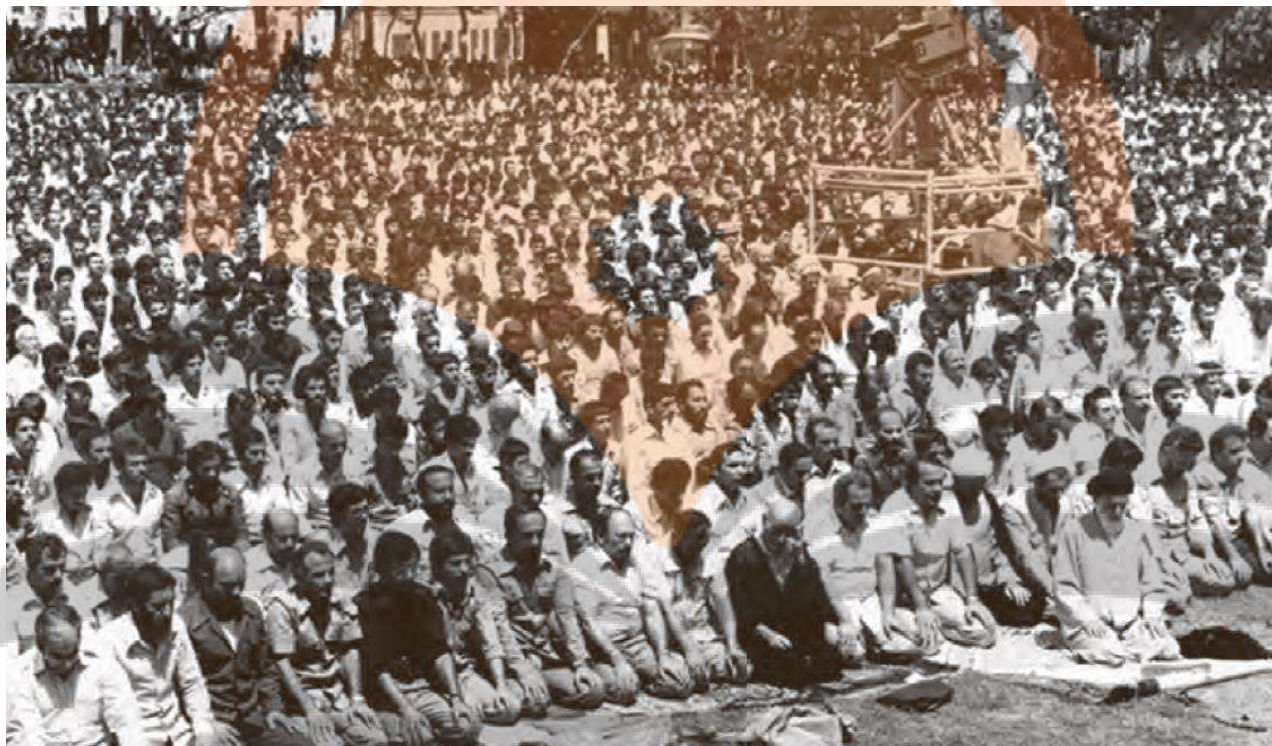
۴ - کمیته امداد امام خمینی (ره): هدف: حمایت از محرومان و مستضعفان

۵ - نهضت سوادآموزی: هدف: ترویج فرهنگ سوادآموزی و کاهش و رفع بیسوادی

۶ - بنیاد شهید، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و بسیج مستضعفان

۷- دادگاهها و دادرهای انقلاب اسلامی: هدف: رسیدگی به پرونده مقامات و مأموران رژیم سابق تشکیل شدند.

در بعد آیینی و مناسکی نیز اولین نماز جمعه به امامت آیت الله طالقانی (۵ مرداد ۱۳۵۸) در تهران و سپس به تدریج در سایر شهرستان ها اقامه گردید.

اقامه نخستین نماز جمعه تهران به امامت آیت الله طالقانی در دانشگاه تهران

مهمترین توطئه ها و تلاش هایی که دشمنان داخلی و خارجی انقلاب علیه جمهوری اسلامی انجام دادند:

۱. ایجاد آشوب و ناامنی
۲. ترور شخصیت ها و مردم انقلابی
۳. حمله نظامی آمریکا به طبرس
۴. طراحی کودتا ایجاد آشوب و ناامنی
۵. نفوذ

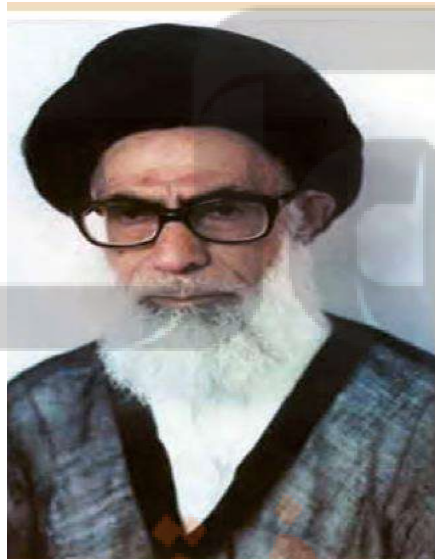
علت و چگونگی حمله نظامی آمریکا به طبس: پس از اینکه دانشجویان پیرو خط امام سفارت آمریکا در

تهران را تسخیر و اعضای سفارت را دستگیر و بازداشت کردند، دولتمردان آمریکایی در شرایط دشواری قرار گرفتند. از این رو، آمریکا با طراحی یک عملیات پیچیده نظامی، اقدام به پیاده کردن نیروهای ویژه خود در صحرای طبس کرد (۵ اردیبهشت ۱۳۵۹). مأموریت این گروه زبده نظامی، **تسخیر چند مرکز در تهران و خارج کردن آمریکاییان بازداشتی از ایران** بود اما با عنایت خداوند، **وقوع توفان شن و کاهش دید خلبانان آمریکایی** باعث سقوط چند فروند بالگرد نظامی و کشته شدن تعدادی از نیروهای مهاجم شد.

طراحی کودتا و نتایج آن: در تیر ۱۳۵۹، تعدادی از افسران وابسته به رژیم پهلوی و هوادار شاپور

بختیار، موسوم به «**سازمان نقاب**» با پشتیبانی سازمان جاسوسی آمریکا (سیا) و حکومت بعثی عراق کودتایی را طراحی کردند. کودتاچیان قصد داشتند با استفاده از امکانات نظامی پایگاه هوایی شهید نوژه همدان، محل سکونت حضرت امام و برخی مراکز مهم در پایتخت را بمباران و نظام جمهوری اسلامی ایران را ساقط کنند.

این توطئه نیز کشف و سران آن دستگیر شدند.

شهید دستغیب

شهید بهشتی

نفوذ: نفوذ که یکی از روش های ورود به جبهه مقابل در **جنگ نرم** است، روشی خاموش و تدریجی بوده و در

بسیاری موارد، هدف مورد نفوذ، بدون آنکه خود بفهمد، طعمه دشمنان قرار می گیرد .

هزینه نظامی در این روش، به شدت کاهش پیدا کرده و مهم تر از همه، دشمن هیچ گاه به شکل واضح و روشن، آشکار نمی شود و به همین دلیل، شناسایی و طرد نمی شود.

انواع نفوذ:

۱- نفوذ می تواند مربوط به یک شخص و موردی باشد .

در این نوع نفوذ، جبهه دشمن بر یک فرد تمرکز کرده و با انواع مختلفی از روش های فریبنده، مانند پول، مقام، جاذبه های جنسی یا با اقناع ذهن وی، بر فکر و اراده هدف او تسلط می یابد.

۲- گاهی نیز نفوذ به شکل جمعی و جریانی طراحی می شود .

در این نوع نفوذ، سیستم فکری و محاسباتی یک گروه از افراد انسانی و حتی در مواردی، نظام فکری یک جامعه، مورد هدف قرار می گیرد.

پیامدهای نفوذ: از پیامدهای جدی این نوع نفوذ است که در آن، از روش های مختلف تبلیغی و رسانه ای

به عنوان یکی از مؤثرترین ابزارها استفاده می شود .

در نفوذ جمعی، مردم و افراد گروه هدف، به شکلی فکر کرده و زندگی می کنند که در مسیر اهداف دشمن قرار دارد.

تثبیت نظام جمهوری اسلامی ایران:

پس از انتخاب ابوالحسن بنی صدر به عنوان نخستین رئیس جمهوری اسلامی ایران، امام خمینی علاوه بر تنفیذ حکم ریاست جمهوری وی، فرماندهی کل قوا و ریاست شورای انقلاب را نیز به او واگذار کردند.

علل عزل بنی صدر از ریاست جمهوری: قرار گرفتن در چنین موقعیت و مقامی بنی صدر را چنان مغرور کرد که از پذیرش محمدعلی رجایی، چهره انقلابی و مورد اعتماد امام و مردم، برای نخست وزیر امتناع می ورزید، سرانجام، با اصرار نمایندگان مجلس شورای اسلامی رجایی نخست وزیر شد.

بنی صدر سپس با اختلاف افکنی میان مسئولان و نهادهای نظام، روز به روز از خط امام فاصله گرفت و به گروه های منحرف و معاند، مانند سازمان مجاهدین خلق، نزدیک شد.

با شروع جنگ تحمیلی نیز نیروهای سپاه پاسداران را در تنگنای مالی و تسلیحاتی قرارداد و زمینه سقوط خرمشهر را فراهم آورد.

این اعمال و رفتار سبب شد که امام خمینی او را از فرماندهی کل قوا برکنار کند.

دوره ی ریاست جمهوری شهید رجایی: با خلع بنی صدر، محمدعلی رجایی در دومین دوره انتخابات ریاست جمهوری پیروز شد (۲ مرداد ۱۳۶۰) و محمدجواد باهنر را مأمور تشکیل کابینه کرد.

حوادث دوره ی ریاست جمهوری آیت الله خامنه ای: در این دوره، ثبات سیاسی و امنیتی بیشتری ایجاد شد و اداره امور جنگ با توان و موفقیت بیشتر به انجام رسید. همچنین در دوره مذکور دانشگاه ها که پس از پیروزی انقلاب اسلامی تعطیل شده بودند، بازگشایی شدند. (مهر ۱۳۶۲)

علت به وجود آمدن مجمع تشخیص مصلحت نظام و اعضای آن: با بروز پاره ای از اختلاف ها میان مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان مشکلاتی در اداره کشور به وجود آمد. از این رو، به فرمان حضرت امام **مجمع تشخیص مصلحت**، مرکب از مسئولان عالی رتبه کشور و صاحب نظران برجسته، تشکیل شد تا به اختلافات میان مجلس و شورای نگهبان رسیدگی کند.

ارتحال امام خمینی و انتخاب حضرت آیت الله خامنه ای به رهبری رحلت امام در خرداد ۱۳۶۸:

امام خمینی در شامگاه ۱۳ خرداد ۱۳۶۸ بعد از یک دوره بیماری در ۸۷ سالگی از دنیا رفتند. خبر ارتحال حضرت امام را یادگار گرامی ایشان حجت الاسلام سید احمد خمینی صبح روز بعد به اطلاع مردم ایران و جهان رساند.

نمایی از تشییع جنازه میلیونی امام خمینی علیه السلام

شروع رهبری آیت الله خامنه ای: بلافاصله پس از رحلت بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران، مجلس خبرگان رهبری تشکیل جلسه داد و با اکثریت قریب به اتفاق آراء، حضرت آیت الله سید علی خامنه ای را به دلیل داشتن شرایط و ویژگی های مندرج در اصل یکصد و نهم قانون اساسی به مقام رهبری برگزید. (۱۴ خرداد ۱۳۶۸)

علل انتخاب آیت الله خامنه ای به رهبری: حضرت آیت الله خامنه ای از ابتدای نهضت تا زمان پیروزی انقلاب اسلامی به عنوان شاگرد و پیرو حضرت امام خمینی (ره) حضور و نقش فعالی در مبارزه با رژیم پهلوی داشتند؛ از این رو، بارها دستگیر، زندانی و تبعید شدند. ایشان در دوران جمهوری اسلامی و در شرایطی که کشور گرفتار توطئه های پیچیده دشمنان خارجی و ضدانقلاب داخلی و نیز جنگ تحمیلی بود، همچون یآوری بصیر و ثابت قدم در خدمت انقلاب و حضرت امام بودند و مسئولیت های خطیری را عهده دار شدند که از جمله آنها در دوره ریاست جمهوری است.

معظم له در تیر ۱۳۶۰، هدف حمله تروریستی مجاهدین خلق قرار گرفتند که به شدت جراحت برداشتند و به شرف جانبازی انقلاب اسلامی نائل آمدند.

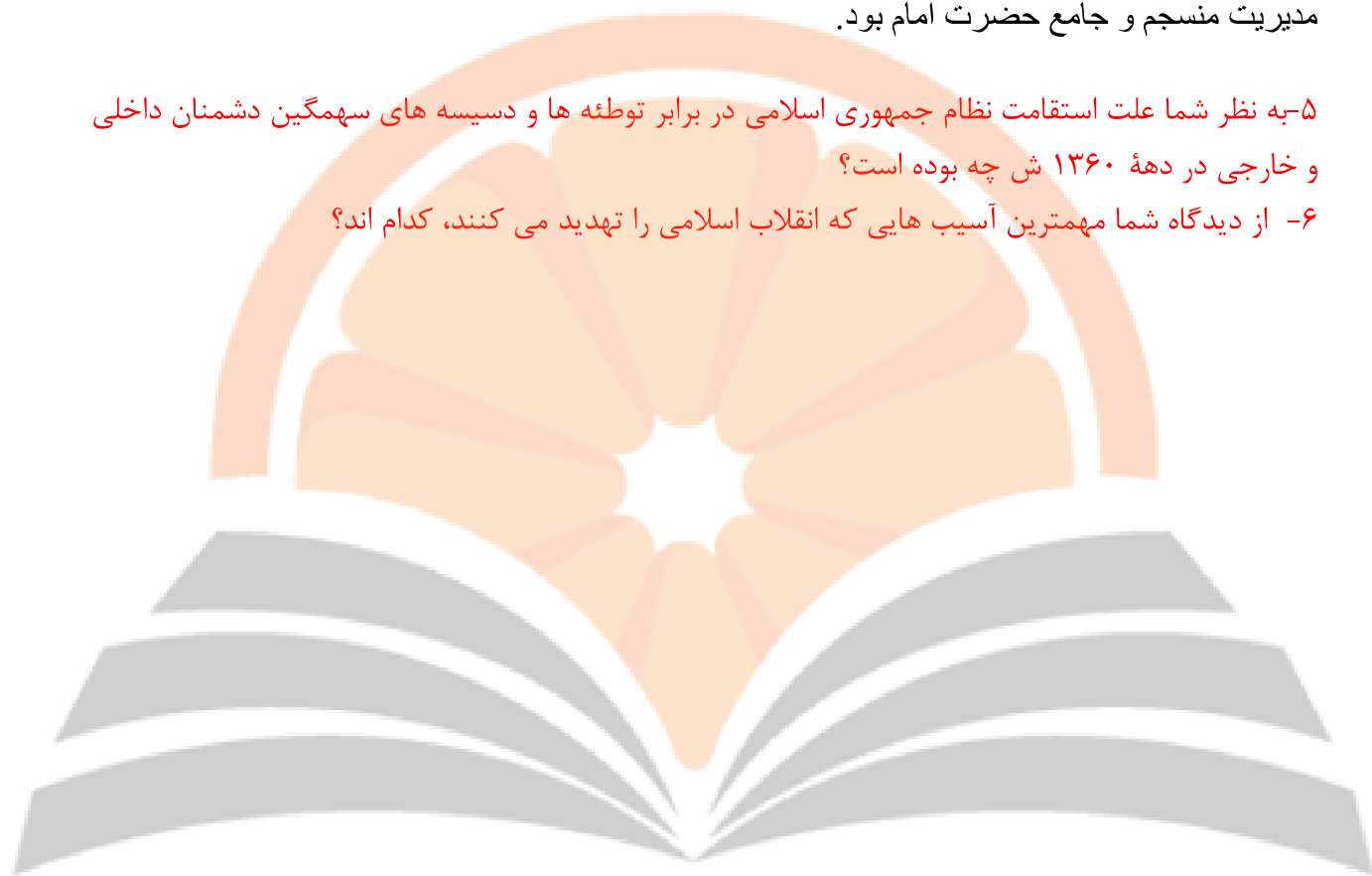
حضرت آیت‌الله خامنه‌ای هنگام خواندن وصیت‌نامه حضرت امام در مجلس خبرگان ۱۴ خرداد ۱۳۶۸

پرسش‌های نمونه

- ۱- نقش و جایگاه مردم را در روند استقرار نظام جمهوری اسلامی توضیح دهید.
- ۲- چرا با وجود قانون اساسی مشروطه، پس از پیروزی انقلاب اسلامی قانون اساسی جدیدی تدوین و تصویب شد؟
- ۳- علت تسخیر سفارت آمریکا توسط دانشجویان پیرو خط امام و پیامد سیاسی مهم آن در بعد داخلی چه بود؟ علت این اقدام را تداوم دشمنی‌ها و توطئه‌های دولت آمریکا علیه انقلاب اسلامی و دخالت در امور داخلی ایران از جمله اجازه ورود به محمدرضا شاه پهلوی برای سفر به آن کشور اعلام کردند.
- ۴- چه ارتباطی میان اهداف و آرمانهای انقلاب اسلامی و تأسیس نهادهای انقلابی وجود داشت؟ تأسیس نهادهای انقلابی یکی از گام‌های مهم و تأثیرگذار در روند استقرار نظام جمهوری اسلامی محسوب می‌شود که هم‌زمان با شکل‌گیری ارکان سیاسی اتفاق افتاد. تنوع و گستره وسیع این نهادها که

ابعاد مختلف سیاسی، امنیتی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه را در بر می گرفت، بیانگر بینش مدیریت منسجم و جامع حضرت امام بود.

- ۵- به نظر شما علت استقامت نظام جمهوری اسلامی در برابر توطئه ها و دسیسه های سهمگین دشمنان داخلی و خارجی در دهه ۱۳۶۰ ش چه بوده است؟
- ۶- از دیدگاه شما مهمترین آسیب هایی که انقلاب اسلامی را تهدید می کنند، کدام اند؟

نظر پنجم: بگویند

تلاشی در مسیر موفقیت

<p>درس: دوازدهم نام طراح: معصومه مهرگان</p>	<p>بسمه تعالی وزارت آموزش و پرورش معاونت آموزش متوسطه دفتر آموزش متوسطه نظری دبیر خانه راهبری کشوری درس تاریخ تولید شده در استان سمنان</p>	<p>محتوای نوشتاری کتاب تاریخ (۳) ایران و جهان معاصر سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹</p>
---	--	--

عنوان: جنگ تحمیلی و دفاع مقدس

اهداف یادگیری: جنگ تحمیلی رژیم بعثی عراق علیه ایران و دفاع مقدس ایرانیان در برابر نیروهای متجاوز بیگانه یکی از رخدادهای مهم و عبرت آموز تاریخ پر فراز و نشیب ایران به شمار می رود. با وجود اینکه قدرت های بزرگ و بسیاری از دیگر کشورها در این جنگ از صدام حمایت می کردند، ایرانیان با اتحاد و یکدلی به دفاع از میهن خود برخاستند و اجازه ندادند که یک وجب از خاک میهن عزیزمان از دست برود.

منابع مطالعاتی پیشنهادی:

پهلوی ها، خاندان پهلوی به روایت اسناد، ۳ ج، به کوشش فرهاد رستمی، تهران، مؤسسه فرهنگی، پژوهشی چاپ و نشر نظر، ۱۳۷۸-۱۳۸۲ ش

صحیفه نور، مجموعه رهنمودهای حضرت امام خمینی، تهران، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۷۰ ش. بررسی و تحلیلی از نهضت امام خمینی سیدحمید روحانی، ج ۱، تهران، انتشارات راه امام.

شروع جنگ تحمیلی کشور: عراق پس از جنگ جهانی اول و تجزیه امپراتوری عثمانی، تحت قیمومیت انگلستان شکل گرفت.

با تأسیس این کشور، اختلافات مرزی با ایران، که از دوران عثمانی به وجود آمده بود، ادامه یافت.

در سال ۱۳۵۴ ش (۱۹۷۵ م) ایران و عراق برای پایان دادن به اختلافات مرزی و رفع مناقشه بر سر **اروند رود**، قراردادی را با میانجیگری دولت الجزایر امضا کردند.

تهاجم هوایی و زمینی ارتش بعثی صدام به ایران در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹

علت حمله صدام به ایران: پس از پیروزی انقلاب اسلامی، دشمنان خارجی و در رأس آنها آمریکا که نتوانسته بودند مانع استقرار و استحکام نظام جمهوری اسلامی شوند، صدام را به مقابله نظامی با ایران تشویق کردند.

صدام در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ دستور حمله به ایران را صادر کرد و در پی آن، ارتش بعثی عراق از زمین و هوا به میهن عزیز ما هجوم آورد و جنگ تحمیلی آغاز شد.

انگیزه و اهداف صدام از تحمیل جنگ بر ایران:

۱- حاکمیت بر آبراه مهم اروندرود، دسترسی و تسلط بر خلیج فارس و جدایی جزایر سه گانه ابوموسی، تنب کوچک و بزرگ و استان خوزستان از ایران

۲- تضعیف و نابودی انقلاب اسلامی و جلوگیری از انتشار افکار انقلابی در میان مردم عراق و مسلمانان سایر کشورها

۳- رسیدن به رهبری جهان عرب و ایفای نقش ژاندارمی در منطقه.

وضعیت نیروهای نظامی ایران در ابتدای جنگ شرایط نیروهای نظامی ایران هم زمان با آغاز جنگ تحمیلی:

ارتش و ژاندارمری به دلیل تصفیه یا فرار فرمانده ها و بسیاری از افسران آمادگی کامل برای رویارویی با جنگی بزرگ را نداشتند.

نیروی جوان و تازه تأسیس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با وجود محدودیت های تشکیلاتی، تجهیزاتی و تدارکاتی، سخت درگیر مقابله با آشوب های ضدانقلاب بود و نیروی مردمی بسیج نیز در حال شکل گیری بود.

تصور صدام از حمله به ایران: صدام با این توهم که نیروهای مسلح ایران آمادگی و توان مقابله با ارتش او را ندارند، با پشت گرمی به حمایت سیاسی، نظامی، اقتصادی و اطلاعاتی سایر کشورها، به ویژه آمریکا و شوروی سابق، تصور می کرد که در مدت کوتاهی به هدف های خود می رسد.

مجامع بین المللی و جنگ تحمیلی عکس العمل مجامع بین المللی در قبال حمله صدام به ایران: در برابر یورش آشکار نیروهای رژیم بعثی عراق به خاک ایران به صورت قاطع و مؤثر به وظایف رسمی و قانونی خود عمل نکرد. این شورا چند روز پس از شروع جنگ تحمیلی با صدور قطعنامه ای، بدون آنکه تجاوز نیروهای بعثی به خاک ایران را محکوم کند و از دولت متجاوز بخواهد که از مناطق اشغالی عقب نشینی نماید، تنها در کشور را به خودداری از ادامه جنگ و تلاش برای حل مسالمت آمیز اختلافات فراخواند.

حامیان صدام در جنگ تحمیلی: در طول هشت سال جنگ تحمیلی، قدرت های بزرگ مانند آمریکا، شوروی، فرانسه، آلمان و انگلستان، علاوه بر دادن انواع سلاح های پیشرفته و حتی تسلیحات شیمیایی به حکومت بعثی عراق، از نظر سیاسی نیز آشکار و پنهان از این رژیم جانبداری کردند.

اقدام امام برای خنثی کردن جنگ روانی: حضرت امام برای خنثی کردن جنگ روانی ناشی از حملات نظامی ارتش بعثی، صدام را دزدی خواندند که آمده و چند سنگ انداخته است، و مردم را به آرامش و آمادگی برای دفاع فراخواندند.

نقش گروه‌های مختلف در جنگ تحمیلی:

نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی از نخستین ساعت های شروع جنگ وارد عمل شد و با رشادت و شجاعت تمام، ضربه مهلکی به رژیم صدام وارد آورد.

در جبهه زمینی نیز رزمندگان ارتش، سپاه پاسداران و ژاندارمری به همراه مردم شهرها و روستاهای مرزی، عشایر غیور و نیروهای ستاد جنگ های نامنظم، که شهید مصطفی چمران آنها را فرماندهی می کرد، به مقابله با دشمن شتافتند و پیشروی نیروهای عراقی را متوقف و یا کند کردند.

در خرمشهر، مدافعان این شهر اغلب با ساده ترین سلاح ها بیش از یک ماه کوچه به کوچه و خیابان به خیابان در برابر ارتشی که مجهز به انواع تسلیحات و تجهیزات بود، ایستادند.

دریادلان نیروی دریایی ارتش نیز در نخستین ماه های جنگ، با پشتیبانی نیروی هوایی در عملیاتی موسوم به «مروارید» با رشادت تمام، اسکله های عراق را منهدم و نیروی دریایی صدام را نابود کردند.

نبرد نجف بزرگ
تلاشی در مسیر موفقیت

شهید محمدابراهیم همتی فرمانده ناوچه پیکان که در عملیات مروارید به شهادت رسید.

شهید مصطفی چمران

آزادسازی مناطق اشغالی: پس از آنکه بنی صدر از مقام فرماندهی کل قوا و ریاست جمهوری عزل شد و اوضاع سیاسی کشور ثبات و آرامش یافت، رزمندگان اسلام با شجاعت و صلابت عزم خود را برای بیرون راندن دشمن متجاوز از خاک میهن عزیزمان جزم کردند.

ابتدا به فرمان امام محاصره آبادان شکسته شد سپس در دو عملیات فتح المبین و بیت المقدس بودند، صدها کیلومتر مربع از خاک ایران را از اشغال ارتش بعثی آزاد کردند.

اوج حماسه دفاع مقدس ملت ایران در عملیات بیت المقدس (سوم خرداد ۱۳۶۱) و با آزادی خونین شهر (خرمشهر) از اسارت دشمن بعثی رقم خورد.

پس از آزادسازی خرمشهر، جنگ وارد مرحله تازه ای شد؛ زیرا: از یک سو موفقیت های نظامی رزمندگان ایرانی ادامه یافت و از سوی دیگر، حامیان خارجی صدام برای جلوگیری از سقوط او انواع تجهیزات نظامی و سلاح های میکروبی و شیمیایی را در اختیار این رژیم گذاشتند. به دنبال بازپس گیری خرمشهر، جمهوری اسلامی ایران برای پایان دادن به جنگ و خون ریزی و رسیدن به حقوق خود، شروطی را مطرح کرد که مورد بی اعتنایی مجامع بین المللی و دیکتاتور عراق واقع شد.

فرنگیس حیدرپور شیرزن اهل گیلان غرب که با تیر، یک سرباز بعثی را کشت و دیگری را اسیر کرد.

اقدام صدام پس از مطرح کردن شروط ایران برای پایان جنگ:

بمباران و موشک باران شهرها و استفاده از بمبهای شیمیایی بخشی از جنایات حکومت عراق:

- ۱- بمباران شیمیایی شهر سردشت در استان آذربایجان غربی
- ۲- روستای زرده از توابع شهرستان دالاهو در استان کرمانشاه
- ۳- شهر حلبچه در کردستان عراق

رهبری امام خمینی در دفاع مقدس و چند مورد از اقدامات امام در دوران جنگ:

- ۱- فراخواندن همه قشرها به دفاع از خاک کشور و شتافتن به سوی جبهه های جنگ
- ۲- توصیه به مسئولان برای پیشبرد امور جنگ و در اولویت قرار دادن مسئله جنگ

۳- اهتمام ایشان بر تقویت بنیه دفاعی و حمایت های ایشان برای بالا بردن کیفیت و کمیت امکانات و تجهیزات نظامی و تأمین بودجه های جنگ

۴- ایجاد تحول در روح و روان جوانان ایرانی با تمسک به مفاهیم جهاد و شهادت و یادآوری حماسه عاشورا

آثار و نتایج رهبری امام خمینی در دوران جنگ:

۱- ایثار و فداکاری در راه دین و میهن

۲- تقویت انگیزه جهاد و روحیه شهادت طلبی در میان جوانان ایرانی

۳- تبدیل شدن برخی از فرماندهان جوان دوران دفاع مقدس، به نماد رشادت و مقاومت مردم سوریه و

عراق علیه گروههای تکفیری و داعشی

نقش مردم قهرمان ایران در طول هشت سال دفاع مقدس:

۱- حضور مستقیم در خط مقدم جبهه و نبرد با دشمن متجاوز؛

۲- مشارکت در تأمین بخشی از هزینه های مادی جنگ از طریق کمک های داوطلبانه، به ویژه تهیه و تدارک پوشاک و خوراک برای رزمندگان.

گروه های مردمی حاضر در جبهه های جنگ دوران دفاع مقدس:

۱- نیروهای بسیجی

۲- جهادگران جهاد سازندگی، مسئولیت مهندسی رزمی دوران دفاع مقدس با ایجاد خاکریز، پلها و جاده ها و ساختن سنگر

۳- پزشکان و پرستاران در پشت جبهه

۴- بازاریان نیز در جهت کمک های مالی و تهیه مایحتاج رزمندگان ۵- زنان ایرانی

ساخت پل شناور خیبر بر روی هور العظیم یکی از شاهکارهای مهندسی رزمی جهادگران در دوران دفاع مقدس بود.

نقش زنان در دوران دفاع مقدس:

۱- حضور در خط مقدم جبهه در سال های اول جنگ؛ ۲- تشویق برادران، همسران و فرزندان خویش برای حضور در جبهه؛ ۳- تهیه و آماده سازی خوراک و پوشاک رزمندگان؛ ۴- پرستاری از رزمندگان مجروح در بیمارستان ها؛ ۵- پاسداری از حریم خانواده در غیاب همسران رزمنده.

حضور معلمان و دانش آموزان در دفاع مقدس:

حضور صدها هزار دانش آموز و معلم ایرانی در جبهه برای دفاع از کیان نظام اسلامی و سرزمین مادری- شهادت حدود ۲۵۰۰ معلم و نزدیک به ۳۶۰۰۰ دانش آموز در طول دفاع مقدس - اسیر و جاویدالآثر شدن هزاران نفر

پایان جنگ تحمیلی پذیرش قطعنامه ۵۹۸: در تیرماه ۱۳۶۷، امام خمینی پس از دریافت گزارش و نظر مشورتی فرماندهان نظامی و مسئولان سیاسی کشور به منظور پایان دادن به جنگ تحمیلی، قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل متحد را پذیرفت.

اقدامات دشمنان پس از پذیرش قطعنامه توسط ایران:

۱-صدام به نیروهای ارتش خود دستور داد به مناطقی از ایران در خوزستان و سایر نواحی مرزی حمله کنند.

۲-گروهک تروریستی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را برای لشکر کشی به داخل خاک ایران تجهیز، تشویق و پشتیبانی کرد.

چگونگی برقراری آتش بس ایران و عراق: پس از آنکه نیروهای مسلح و مردمی ایران با رشادت و فداکاری تمام در برابر یورش های دشمن متجاوز ایستادگی کردند و شکست سختی به آنان به ویژه منافقین وارد آوردند، صدام قطعنامه ۵۹۸ را پذیرفت و اندکی بعد میان ایران و عراق آتش بس برقرار شد.

نتایج مذاکرات صلح ایران و عراق: صدام در نامه ای به حجت الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی، رئیس جمهوری وقت ایران، قرارداد الجزایر را بار دیگر به رسمیت شناخت و اظهار داشت که شما به هر آنچه که می خواستید، رسیدید.

در سال ۱۳۷۰ نیز سازمان ملل متحد رسماً رژیم بعثی عراق را به عنوان متجاوز و آغاز کننده جنگ معرفی کرد.

در دوران دفاع مقدس برای اولین بار در دویست سال اخیر، دشمنان در جداسازی حتی یک وجب از خاک ایران ناکام ماندند.

نبرد نجف بزرگ
تلاشی در مسیر موفقیت

ورود گروهی از آزادگان (اسرا) به میهن عزیز

مهم ترین اقدامات مجاهدین خلق در دوران دفاع مقدس

۱. ایجاد آشوب در داخل کشور و ترور بسیاری از مسئولان و مردم عادی
۲. دادن اطلاعات سری و نظامی کشور به رژیم صدام و دیگر دشمنان خارجی
۳. همکاری نظامی با ارتش بعثی عراق در جنگ با ایران
۴. همکاری با ارتش بعثی در سرکوب و کشتار مخالفان صدام از جمله مبارزان کرد
۵. تهاجم به داخل خاک ایران پس از پذیرش قطعنامه ۵۹۸

دستاوردهای دفاع مقدس دستاوردهای نظامی دفاع مقدس:

۱- تحول در حوزه صنایع دفاعی (ساخت انواع موشک ها، پیشرفت در حوزه هوافضا، افزایش توان پدافند هوایی)

۲ - خودکفایی در تولید و ساخت نیازهای مختلف نظامی؛

۳- برخورداری از تجربیات تازه در زمینه سازماندهی و آموزش نیروی انسانی داوطلب؛

۴- تقویت و تحکیم سازمان رزم نیروهای مسلح (ارتش، سپاه و نیروی انتظامی)؛

۵- شکوفایی استعدادها بالقوه در فرماندهی جنگ و ظهور فرماندهان با استعداد.

دستاوردهای فرهنگی و معنوی دفاع مقدس:

۱ - تقویت اعتماد به نفس و احساس خودباوری و بروز خلاقیت در میان جوانان ایرانی ۲- تثبیت اقتدار نظام

جمهوری اسلامی در دفاع از تمامیت ارضی کشور

پرسش های نمونه

۱- انگیزه و اهداف صدام از تحمیل جنگ به ایران چه بود؟

مهمترین انگیزه صدام برای هجوم نظامی به ایران و هدف های او از این هجوم عبارت بودند از:
۱- حاکمیت بر آبراه مهم اروندرود، دسترسی و تسلط بر خلیج فارس و جدایی جزایر س هگانه ابوموسی، تنب کوچک و بزرگ و استان خوزستان از ایران.

۲- تضعیف و نابودی انقلاب اسلامی و جلوگیری از انتشار افکار انقلابی در میان مردم عراق و مسلمانان سایر کشورها

۳- رسیدن به رهبری جهان عرب و ایفای نقش ژاندارمی در منطقه.

۲- مجامع بین المللی و کشورهای قدرتمند در برابر تهاجم ارتش رژیم بعثی عراق به خاک ایران چه واکنشی نشان دادند؟

مجامع بین المللی و در رأس آن شورای امنیت سازمان ملل متحد که مسئولیت حفظ صلح و امنیت جهانی و جلوگیری

از تجاوز دولت ها به دیگر کشورها را بر عهده دارد، در برابر این شورا چند روز پس از شروع جنگ تحمیلی با صدور قطعنامه ای، بدون آنکه تجاوز نیروهای بعثی به خاک ایران را محکوم کند و از دولت متجاوز بخواهد که از مناطق اشغالی عقب نشینی نماید، تنها دو کشور را به خودداری از ادامه جنگ و تلاش برای حل مسالمت آمیز اختلافات فراخواند.

قدرتهای بزرگ مانند آمریکا، شوروی، فرانسه، آلمان و انگلستان، علاوه بر دادن انواع سلاح های پیشرفته و حتی تسلیحات شیمیایی به حکومت بعثی عراق، از نظر سیاسی نیز آشکار و پنهان از این رژیم جانب داری کردند.

۳- به نظر شما، چرا تمام اقوام، قشرها و گروهها در سراسر ایران در دفاع مقدس مشارکت فراگیر و گسترده ای داشتند؟

۴- امام خمینی در مقام فرماندهی کل قوا چه نقشی در دوران دفاع مقدس داشتند؟

امام خمینی از همه قشرهای ملت خواستند که برای دفاع از ایران به سوی جبهه های نبرد بشتابند. همچنین به مسئولان توصیه کردند که جنگ را مسئله اصلی کشور بدانند و برای پیشبرد آن تا پیروزی نهایی بر دشمن، به رزمندگان و مردم یاری برسانند. اهتمام فراوان حضرت امام خمینی بر تقویت بنیه دفاعی و حمایت های ایشان برای بالا بردن کیفیت و کمیت امکانات و تجهیزات نظامی و تأمین بودجه های جنگ نیز از جمله تدابیر رهبری ایشان در طول دفاع مقدس بود که تا روزهای پایانی جنگ ادامه داشت، اما مهمترین اقدام ایشان ایجاد تحول در روح و روان جوانان ایرانی بود در نتیجه رهبری امام خمینی جلوه های زیبایی از ایثار و فداکاری در راه دین و میهن و همچنین تقویت انگیزه جهاد و روحیه شهادت طلبی در میان جوانان ایرانی به نمایش گذاشته شد.

۵ با راهنمایی دبیرواستفاده از محتوای درس، نمودار خط زمان رویدادهای مهم دوران دفاع مقدس را ترسیم کنید.

نخستین جبهه بزرگ
تلاشی در مسیر موفقیت

تلاشی در مسیر موفقیت

- دانلود گام به گام تمام دروس ✓
- دانلود آزمون های قلم چی و گاج + پاسخنامه ✓
- دانلود جزوه های آموزشی و شب امتحانی ✓
- دانلود نمونه سوالات امتحانی ✓
- مشاوره کنکور ✓
- فیلم های انگیزشی ✓

 www.ToranjBook.Net

 [ToranjBook_Net](https://www.toranjbook.net)

 [ToranjBook_Net](https://www.toranjbook.net)